

**MİLLİ KÜTÜPHANE YAZMALAR KOLEKSİYONU AEMnz773
NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI (2A-64B VARAK)
TRANSKRİPSİYONLU METİN ÇALIŞMASI**

Emine BURSA

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Halime ÇAVUŞOĞLU

Erzurum-2025

Her Hakkı Saklıdır.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MİLLİ KÜTÜPHANE YAZMALAR KOLEKSİYONU AEMnz773 NUMARADA
KAYITLI ŞİİR MECMUASI (2A-64B VARAK) TRANSKRİPSİYONLU METİN
ÇALIŞMASI**

Emine BURSA

Danışman: Doç. Dr. Halime ÇAVUŞOĞLU

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Erzurum-2025

Her hakkı saklıdır.

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY SAYFASI

Emine Bursa tarafından hazırlanan Milli Kütüphane Yazmalar AEMnz773 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (2a-64b Varak) Transkripsiyonlu Metin Çalışması adlı bu çalışma 30.09.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda ☒ oybirliği/☐ oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Prof. Dr. Meheddin İSPİR Erzurum Teknik Üniversitesi	İmza
Danışman	Doç.Dr. Halime ÇAVUŞOĞLU Erzurum Teknik Üniversitesi	İmza
Jüri Üyesi	Doç.Dr. Sevdâ ÖNAL KILIÇ Atatürk Üniversitesi	İmza

Emine Bursa tarafından hazırlanan Milli Kütüphane Yazmalar AEMnz773 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (2a-64b Varak) Transkripsiyonlu Metin Çalışması başlıklı yüksek lisans tezi kabul edilmiştir. 05.11.2025

Prof. Dr. Serap BEDİR KARA

Enstitü Müdürü

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ VE ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez içindeki tüm bilgilerin doğru ve tam olduğunu, bilgilerin üretilmesi aşamasında bilimsel etik ilkelere uygun davrandığımı ve tezin hazırlanması sürecinde üretken yapay zekâ programlarından (Seçiniz) 05.11.2025

İmza

Emine BURSA

- ☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması/patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun 05.11.2025 tarih ve Karar No sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.
- ☒ Enstitü Yönetim Kurulunun 05.11.2025 tarih ve Karar No sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.
- ☐ Teze erişim süresi ile ilgili bir kısıtlama bulunmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	II
ABSTRACT	III
TABLO LİSTESİ.....	IV
ŞEKİL LİSTESİ	V
SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	VI
ÖN SÖZ.....	VII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AEMnz773 NUMARADA KAYITLI NU'ÛT VE KASÂİD MECMUASI

1.1. MECMUANIN NÜSHA TAVSİFİ VE TERTİP HUSUSİYETLERİ.....	3
1.2. MECMUANIN TÜR VE ŞEKİL ANALİZİ	4
1.2.1. Mecmuada Yer Alan Türler	4
1.2.2. Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri	10
1.2.3. Mecmuada Şiiri Bulunan Şairler	12
1.2.4. Mecmuada Yer Alan Şairlerin Tasnifi.....	14

İKİNCİ BÖLÜM

METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YÖNTEM

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNCELENEN METİN ÜZERİNE

3.1. ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ.....	16
3.2. AEMnz773 NUMARADA KAYITLI MECMUA (TRANSKRİPSİYONLU METİN).....	17
3.3. MECMŪA'DA GEÇEN DER- KENÂRLAR.....	133
SONUÇ.....	147
KAYNAKÇA.....	149

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİLLİ KÜTÜPHANE YAZMALAR KOLEKSİYONU AEMnz773 NUMARADA
KAYITLI ŞİİR MECMUASI (2A-64B VARAK) TRANSKRİPSİYONLU METİN
ÇALIŞMASI
Emine BURSA
Danışman: Doç. Dr. Halime ÇAVUŞOĞLU
2025, 162 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Halime ÇAVUŞOĞLU (Danışman)
Prof. Dr. Meheddin İSPİR (Üye)
Doç. Dr. Sevda ÖNAL KILIÇ (Üye)

Mecmua, arapça “cem” kökünden türemiş olan “mecmua” kelimesi, “düzenli bir şekilde toplanıp biriktirilmiş, bir araya getirilmiş şeylerin tamamı” anlamına gelmektedir. Bir edebi terim olarak ise mecmua “farklı kişilere ait olan metin parçalarının bir araya getirildiği eserlerin bütününe” verilmiş olan bir isim manasını taşımaktadır. Halk kültürü ile ilgili olan ve aşağıdan yukarıya açılanlara da “cönk” adı verilmiştir. Türkiye kütüphanelerinde tasnifi yapılmış binlerce mecmualar var olmuştur. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu AEMnz 773 numarada kayıtlı Şiir Mecmuası transkribe edilmiştir. Söz konusu mecmua 135 varaktan oluşmuştur. Mecmuanın içindeki beyitlerin hemen hepsi aruz kalıpları ile yazılmıştır. Bu çalışmada transkribe edilmiş manzumeler; divanlar, yüksek lisans ve doktora tezleri, çıkmış olan kitaplar ile karşılaştırılarak arada geçen kelime farklılıkları dipnotta belirtilmiştir. Mecmuada 16, 17 ve 18. yüzyılda yaşamış şairlerin şiirleri yer almaktadır

Anahtar Kelimeler: Mecmua, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu

ABSTRACT

MS. Thesis

**NATIONAL LIBRARY MANUSCRIPTS COLLECTION REGISTERED UNDER
NUMBER AEMnz773 A TRANSCRIPTIONAL TEXT STUDY OF THE POETRY
COMPILATION (Folios 2a-64b)**

Emine BURSA

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Halime ÇAVUŞOĞLU

2025, 162 pages

Jury: Assoc. Prof. Dr. Halime ÇAVUŞOĞLU (Consultant)

Prof. Dr. Meheddin İSPİR (Member)

Assoc. Prof. Dr. Sevda ÖNAL KILIÇ (Member)

The term mecmua (anthology), derived from the Arabic root cem ‘, denotes “a collection or compilation of items brought together in an orderly manner”. As a literary concept, it refers to “a whole composed of texts belonging to different authors”. In Turkish folk culture, those arranged vertically were called cönk. Thousands of mecmua classified in Turkish libraries bear witness to this tradition.

This study focuses on the Poetry Mecmua, registered under number AEMnz773 in the Manuscripts Collection of the National Library. The work, consisting of 135 folios, has been fully transcribed. The couplets contained in the mecmua have been rendered in verse form, and the transcribed texts were compared with other printed sources. Variations at the world level were identified and noted in the footnotes. The mecmua includes poems by poets who lived during the 16th, 17th, and 18th centuries.

Key Words: Mecmua, National Library Manuscripts Collection

TABLO LİSTESİ

1.1. Mecmuada Bulunan Şairler, Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar, Nazım Türleri ve Şiirlerinin Bulunduğu Varak Numaraları	13

ŞEKİL LİSTESİ

3.1. Çeviri Yazı Alfabesi Tablosu.....	16

SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ

<u>Kısaltma</u>	<u>Açıklama</u>
BKNZ	: Bakınız
AGE	: Adı Geçen Eser
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı

ÖN SÖZ

Edebiyat tarihi, bir milletin kültürel birikimini, düşünce dünyasını ve estetik anlayışını yansıtan en önemli disiplinlerden birisidir. Geçmişten günümüze uzanan metinler, yalnızca edebi zevkin gelişimini değil, aynı zamanda sosyal, siyasi ve kültürel hayatın izlerini de taşımaktadır. Bu nedenle edebiyat tarihi çalışmaları, edebi eserleri kronolojik bir sıralama içinde incelemenin ötesinde; onları doğuran zihniyet, dönemin şartları ve yazarın bireysel tavrıyla birlikte değerlendirmeyi gerektirmiştir. Türk edebiyatı tarihi, farklı dönem ve üslupları bünyesinde barındırmasıyla zengin bir yapı arz etmiştir. Bu zenginlik, araştırmacılara hem edebi metinleri çözümleme hem de kültürel sürekliliği anlama noktasında geniş imkanlar sunmaktadır.

Mecmualar, Türk edebiyatı araştırmalarında önemli bir kaynak niteliği taşımıştır. Farklı şair ve yazarlara ait metinleri bir araya getiren bu eserler, dönemin edebi zevkini ve kültürel yapısını da yansıtmıştır. Ayrıca kaybolmuş veya başka kaynaklarda bulunmayan şiir ve metinlerin de günümüze ulaşmasını sağlayarak araştırmacılara karşılaştırma ve değerlendirme kolaylığı sunmaktadır.

Çalışmamızın konusunu oluşturan mecmua, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu AEMnz773 numarada kayıtlı olan Nu‘ut ve Kasâid adlı Mecmuadır. Mecmua her ne kadar Nu‘ut ve Kasâid ismiyle adlandırılrsa da mecmuanın içerisinde methiye, mevlüt, hilye, tevbe- nâme, mi‘râciyye türlerin bulunması nedeniyle eser, bir Şiir Mecmuası olarak adlandırılmalıdır. Mecmuanın (2a- 64b) varakları arasında çalışma yapılmıştır. Bu varaklar içerisinde yaklaşık otuz şair ve onların eserlerinden beyitler yer almaktadır. Bazı şairlerin eserlerinde geçmiş olan beyitler der-kenarlarda verilmiştir. Bu beyitlerden biri Sabir Parsa’ya ait olarak gösterilmişse de beyitin o şaire ait olmadığı Kınalı-zade Hasan Çelebi’nin “Tezkiretü ‘ş- Şu‘râ” adlı eserinde belirtilmiştir. Mecmuanın müstensihî hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılammıştır. Ancak çalışmamızdaki bilgilerden hareketle, müstensihînin 16,17 ve 18. yüzyıllarda yaşamış olabileceği düşünülmektedir. Bu bilgiler, mecmuada yer alan şairlerin yaşadıkları dönemler dikkate alınarak yapılmıştır.

Çalışmamız bir “Giriş” bölümü ile ve üç ana kısımdan oluşmaktadır. Giriş bölümünde, mecmualar hakkında genel bilgiler verilmiş ve bu eserlerin edebiyat tarihindeki önemi vurgulanmıştır. Birinci Bölüm’de AEMnz773 numarada kayıtlı Şiir Mecmuası’nın nüsha tavsifi yapılmış ve tertip hususiyetleri incelenmiştir. Mecmuada yer alan şairler ile yaşadıkları yüzyıllar tablo halinde gösterilmiştir. Ayrıca mecmuada bulunan şiirlerin nazım şekilleri ve

nazım türleri, hangi şaire ait olduklarıyla birlikte değerlendirilmiştir. Mecmuada geçen şairlerin yanı sıra, şiirlerin vezinleri ve varak numaraları da belirtilmiştir.

İkinci Bölüm’de ise Mecmuada izlenen yöntemler hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmamızın Üçüncü Bölümünde ise mecmuanın transkripsiyonlu metni verilmiştir. İlgili bölümün başında transkripsiyon alfabesine ait bir tablo bulunmaktadır. Mecmuadaki şiirler, eğer yayımlanmış divanlarda yer alıyorsa bu durum dipnotta belirtilmiştir. Bu farklılıklar açıklanırken akademik çalışmalara da yer verilmiş; bunlar çalışmamızın Kaynakça bölümünde detaylı biçimde açıklanmıştır.

Çalışmamız Sonuç ve Kaynakça bölümleriyle tamamlanmıştır. İncelememize konu olan bu mecmuada, tanınmış şairlerin şiirlerine bazı nüsha farklılıklarıyla yer verilmiştir. Bu farklılıkların tespiti ve değerlendirilmesi hem yeni araştırmalara da yardımcı olmakta hem de Türk edebiyatı tarihine katkı sağlamaktadır. Çalışmamızda temel hedef, söz konusu mecmuayı edebiyat dünyasına kazandırmak ve bunun üzerine aynı konu üzerinde yapılacak çalışmalara araştırmacılar için kaynak oluşturmaktadır.

Lisans eğitimimden bu yana derslerime giren, bana yol gösteren, sabırla destek olan, tecrübelerini benimle paylaşmaktan çekinmeyen değerli hocam Doç.Dr. Halime Çavuşoğlu’na; yüksek lisans eğitimim sürecinde bilgi, ilgi ve rehberliğiyle beni yönlendirdiği için en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca her zaman yanımda olan, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen aileme de sonsuz teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Emine BURSA
Erzurum-2025

GİRİŞ

I. MECMUA HAKKINDA KISA BİLGİ

“Sözlükte “dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak” anlamındaki “*cem*” ‘masterından türeyen “*mecmua*” kelimesi, çeşitli konulara yer veren ve belirli aralıklarla aynı veya farklı konuları içinde barındıran, neşredilen eserlerin ortak adıdır.

Mecmua, genellikle birden fazla türe ait metinleri içeren eserlerdir; dinî, din dışı, mektup, şiir ve dua gibi farklı türlerde yazılan bu metinlerde yer alabilmektedir. Mecmualar, daha çok derleyicisinin ilgi duyduğu alanlarla ilgili metinleri bir araya getiren kendine özgü bir tertip anlayışıyla oluşturulmuş eserlerdir. Derleyicisi, düzenli ya da düzensiz bir şekilde not defteri tarzında metinleri bir araya toplamıştır. Bilinen ilk mecmua örnekleri, İslâmiyet dönemine kadar uzanmaktadır. Hz. Peygamber’in kendi yolundan gelen sahabelerine hadisleri yazıya geçirmeleri için izin vermesinin ardından, bu rivayetlerin tasnif edilmesiyle oluşan ilk hadis mecmualarının ortaya çıktığı görülmektedir.

Türk edebiyatında bilinen ilk mecmua örnekleri 15.yüzyıla ait olarak gösterilmiştir. 17. yüzyıl ise Türk Edebiyatında mecmua derleme geleneğinin en yaygın ve yüksek olduğu dönem olarak kabul edilmektedir.

Bizim çalışmamız da Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu’nda AEMnz773 numarada kayıtlı olan *Nu‘ut ve Kasâid* adıyla kaydedilmiş olsa da içerdiği şiir türleri ve düzeni bakımından *Şiir Mecmuası* olarak değerlendirilmektedir. Mecmua, katalogta dinî türlere ağırlık verilmiş bir eser olarak görülmekle birlikte, içerdiği şiir çeşitliliği ve tertip özellikleri bakımından klasik şiir mecmualarıyla benzerlik göstermektedir. Bu nedenle, çalışmamızda söz konusu eseri Şiir Mecmuası olarak ele almayı uygun görmekteyiz.

II. MECMUALARIN EDEBİYAT TARİHİNE KATKILARI

“Mecmualar her ne kadar doğrudan biyografik bilgi vermek amacıyla oluşturulmamış olsalar da tezkirelerden daha geniş bir şair kitlesini içerdikleri için kaynaklarda adı geçmeyen şairleri gün yüzüne çıkarmaktadır. Ayrıca şairin kim olduğu, ailesi, çevresi, mesleği, hayatının çeşitli dönemlerine ilişkin zaman ve mekân bilgileri gibi tanıtıcı bilgiler vermektedir. Bu bilgiler kimi zaman müstensihle aynı edebî dönemde olmakla başka kaynaklarda

bulamayacağımız tarzda, onu gündelik yaşamın içinden bir insan olarak tanınmamıza imkân verecek nitelikte olmuştur”.¹

Bu yönüyle mecmualar, yalnızca edebî eserlerin korunmasına değil, aynı zamanda edebiyat tarihinin daha geniş bir yelpazeden değerlendirilmesine de imkân tanımıştır. Ayrıca mecmualar, dönemin edebî zevkini ve toplumsal beğenisini yansıtmaları bakımından da önem taşımaktadır. Bir mecmuada yer alan şiirlerin temaları, nazım şekilleri ve seçilen şairler; dönemin estetik anlayışı ve edebî tercihleri hakkında değerli ipuçları sunmaktadır. Bunun yanında, aynı şiirin farklı mecmualarda bulunan çeşitli nüshalarının karşılaştırılması, metin tenkidi çalışmalarına karşılaştırmalı bir bakış açısı kazandırmaktadır. Böylece, divân neşirlerinde ve şair divânlarının oluşturulmasında daha sağlam ve güvenilir metinlere ulaşmak mümkün olmuştur. Bütün bunların yanı sıra mecmualar, yalnızca edebiyat tarihi için değil; dil, kültür, sosyal hayat araştırmaları bakımından da önemli bilgiler içermektedir. İçlerinde yer alan dua, temenni, tövbe vb. farklı türdeki eserler, dönemin zihniyet anlayışını ve o dönemde yaşayan olaylara dair de bilgiler sunmaktadır. Dolayısıyla mecmualar, edebiyat tarihine yalnızca şiir malzemesi sunmakla kalmamış; aynı zamanda kültürel yaşantıların korunmasına da katkı sağlamıştır.

---

¹ Dr. İncinur Atik, Gürbüz, “*Şiir Mecmualarının Biyografik Değerine Dair Araştırmalara Ek*”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**,2012, sayfa 156.

BİRİNCİ BÖLÜM

AEMnz773 NUMARADA KAYITLI NU'ÛT VE KASÂİD MECMUASI

1.1. MECMUANIN NÜSHA TAVSİFİ VE TERTİP HUSUSİYETLERİ

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Ali Emiri Koleksiyonu AEMnz773 numarada kayıtlı olan Nu'ut ve Kasâid Mecmuası 135 varaktan oluşmaktadır. Katalogda 137 varak olarak belirtilmişse de iki varaktan biri boş, diğerinin ise kitabın kapağına ait görsel bir unsur olduğu anlaşılmıştır. Eser, dinî türlerin ağırlıkta olduğu bir tertip düzenine sahip şiir mecmuası niteliğindedir.

Nüshanın 1a sayfasında, mecmuaya sonradan dâhil olduğunu düşündüğümüz bazı beyitler bulunmaktadır. Bu beyitler şu şairlere aittir: Ulvi, Himmet Efendi-zâde, Azmi, Rahmi, Kelmi, Nâbî, Beyânî. 1b sayfasında ise altın yaldızlı tezhipli süslemeli bir serlevha yer almakta hemen altında ise Haylî'nin Naat-ı Şerifi başlığı bulunmaktadır. Metin, düzenli ve okunaklı ta'lik hattı ile her sayfada iki sütun halinde istinsah edilmiştir. Başlıklar siyah mürekkeple, şairlerin mahlasları ise kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Mecmuanın tertip tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, içerisinde eserleri bulunan şairlerin büyük çoğunluğu 16. 17. ve 18. yüzyıl şairleridir.

Mecmuada eserine yer verilen ve 18. yüzyılın ilk çeyreğinde vefat ettiği bilinen Abdülbaki Arif Efendi, mecmuanın tertip döneminin bu yüzyıla ait olduğunu düşünmektedir.

Eserin fiziksel özellikleri bakımından, kâğıdın yaşını yansıtan sararmalar ve lekeler görülmekle birlikte, mecmua düzenli bir şekilde yazılmış ve okunaklı bir durumda günümüze ulaşmıştır. Bu durum hem yazma eserler hem de metin neşri açısından önemli bir örnek teşkil etmiştir. Nüshanın muhtevasında yer alan nazım türleri oldukça çeşitlidir. Hz. Peygamber'e övgü mahiyetindeki bir naat ile başlayan eserde; çeşitli şairlere ait tevbe-nâme, hilye, mirac-nâme, hicviye, methiye ve mevlit türleri yer almaktadır. Nazım şekilleri olarak ise gazel, kaside, mesnevi, müseddes, terki-i bend, terci-i bend ve kıta-ı kebire kullanılmıştır. Bu yönüyle eser, dönemin edebî zevkini, nazım türlerini ve şekillerindeki çeşitliliğini açık biçimde yansıtmaktadır.

1.2. MECMUANIN TÜR VE ŞEKİL ANALİZİ

1.2.1. Mecmuada Yer Alan Türler

HİCVİYE: Hicviye, Arapça kökenli “*hicv*” (yermek, alay etmek) kelimesinden türemiştir. Edebiyatı bir kişiyi, zümreyi veya durumu iğneleyici bir dille eleştiren şiir türüdür. Bu türün amacı yalnızca eleştirmek değil, aynı zamanda toplumsal bozuklukları, ahlaki yozlaşmaları ve bireysel kusurları hiciv yoluyla ortaya koymaktır. Türk edebiyatında *hiciv*, ilk örneklerini Divan şiiri geleneği içinde vermiştir. Bu dönemde şairler hicviyeyi çoğunlukla nükteli bir eleştiri aracı olarak kullanmışlardır. Hicviyeler bazen kişisel husumetlerin ifadesi, bazen de toplumsal ve siyasal eleştirilerin yansıması şeklinde yazılmıştır.

Divan edebiyatında hiciv türünü en yüksek düzeye taşıyan isimlerden biri de Nefî olmuştur. Onun eserlerinde hiciv, yalnızca sövgü değil; aynı zamanda üstün bir dil işçiliği ve güçlü bir ironi anlayışıyla örülmüş sanatsal bir biçim hâline gelmiştir.²

Bu çalışmada *hiciv* türünün bir örneğini Rûhî Bağdâdî vermiştir. 20a-21b varaklarında yer alan hiciv türündeki bu eser, 33 beyitten oluşmaktadır. *Coşkun Ak’ın “Bağdatlı Rûhî Divânı Karşılaştırmalı Metin-I. Cilt”adlı* eserindeki beyitlerle karşılaştırılmış; kelime farklılıkları dışında herhangi bir eksiklik tespit edilememiştir.

HİLYE: Arapça kökenli olup “*süs, ziynet, güzel vasıflar*” anlamına gelmektedir. Edebiyatı Hz. Muhammed’in fiziksel ve ahlaki niteliklerini anlatan manzum ya da mensur eserler için kullanılmıştır. Hilye-i Şerifler hem peygambere duyulan sevginin ifadesi hem de onu görme arzusunun bir yansıması olarak Türk edebiyatında özel bir yere sahip olmuşlardır. Bu eserlerde Hz. Muhammed’in boyu, yüzü, saçları, yürüyüşü gibi fiziksel özelliklerinin yanı sıra merhameti, tevazusu ve adaleti gibi ahlaki nitelikleri de ayrıntılı biçimde tasvir edilmiştir.

Türk edebiyatında hilye türünün güçlü örnekleri XVI. ve XVII. yüzyıllarda verilmiştir. Bu dönemde tür özellikle Hz. Muhammed’in güzelliklerini anlatan bir edebi gelenek hâline gelmiştir.³

Hilyeler, yalnızca bir methiye türü değil, aynı zamanda sanatçının inancını, edebî üslubunu ve peygambere duyduğu bağlılığı ifade eden anlam yüklü eserler olarak da bilinmektedir.

² Mehmet Kaplan, “Hicviye”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: MEB Yayınevi, 1973, sayfa 57–58.

³ Reşat Nuri Gündüz, “*Divan Edebiyatında Türler*”, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998, sayfa 80–81.

Çalışmamızda yer alan hilye türü örneği *Cevrî*'ye aittir. *Cevrî*'nin “Hilye-i Çihâr-Yâr-ı Güzin” adlı eseri 23a-38a varaklarının der-kenar kısımlarında yer almaktadır. *Hüseyin Ayan*'ın “*Cevrî, Hayâtı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*” adlı eserinden hareketle beyitler karşılaştırılmalı olarak okunmuştur. Ayrıca, *Sema Gülmez*'in “*Cevrî'nin Hilye-i Çihâr-Yâr-ı Güzin* yüksek lisans tezi ve *Abdülkadir Erkal*'ın “*Türk Edebiyatında Hilye ve Cevrî'nin Hilye-i Çihâr-Yâr-ı Güzin*’i” adlı çalışmalarından da yararlanılmıştır. İlgili kaynaklarda eser, 145 beyitten oluşmaktadır. Ancak bizim çalışmamızda 148 beyit bulunmaktadır. Bu fark, nüshalar arasındaki farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Söz konusu farklılıklar çalışmamızın metin bölümündeki dipnottlarda belirtilmiştir.

METHİYE: Arapça “övgü” ve “övmek” anlamlarına gelen *medh* kökünden türemiştir. Edebiyatımızda bir kişiyi, genellikle dönemin hükümdarlarını, devlet büyüklerini, dinî önderleri ya da saygı duyulan kimseleri yüceltmek, onların erdemlerini, başarılarını ve üstün niteliklerini dile getirmek amacıyla yazılan şiirlere verilen addır. Nasıl ki hiciv türünde bir kişiyi yermek ve kusurlarını ortaya koymak amaçlanırsa, methiye de bunun tam tersine övgü ve takdir ifade eden bir anlatım biçimini temsil etmektedir. Zaman zaman methiyelere doğrudan kaside de denilmiştir; çünkü methiye, kaside nazım şeklinin en temel ve önemli bölümünü oluşturmaktadır. Diğer yandan kasideler zaten genel olarak övgü amacıyla yazılmış manzum eserlerdir. Bu yönüyle methiye hem içerik hem de biçim bakımından klasik şiir geleneğinin temel övgü türlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Divan edebiyatında sanatçının ustalığını, dil zenginliğini ve hitabet gücünü sergileyen bir alan olarak öne çıkmıştır. Aşık edebiyatında, Allah ve Peygamber için yazılmış eserlerin dışında kalan şiirlerin bütününe *methiye* denilirken, halk arasında bu türde yazılmış şiirler *ilahi* olarak adlandırılmıştır.⁴

Bu türün örnekleri çalışmamızda “*Nefî*”ye ait olarak verilmiştir. *Nefî*'nin toplamda üç tane *methiyesi* bulunmaktadır. Bunlar şu varaklarda yer almaktadır: 9b-11a, 11b-14a, 14b-17a, 17b-20a varakları arasında *methiye* örnekleri yer almaktadır. Okunmuştur, *Metin Akkuş*'un “*Nefî Divânı*” adlı eserinden hareketle nüsha karşılaştırılması yapılarak okunmuştur. *Nefî* Divânı'ndan hareketle 9b-11a varakları karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, beyitlerin başlıklarının farklı şekilde isimlendirildiği tespit edilmiştir.

---

⁴Metin, Akkuş, “*Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası; Edebi Türler ve Tarzlar*”, Fenomen Yayınları, Ankara, 2006, sayfa.144.

Nef'î Divanı'nda “*Mukatta der Tarif-i Şeyhülislam Esad Efendi*” başlığıyla *kıta-i kebire* olarak kaydedilen bu manzume, çalışmamızda “Emlahüş-Şu'ra Nef'î Rahmetullahi'Aleyh” şeklinde yer almaktadır.

MİRAC-NÂME: Mi'rac kelimesi sözlükte; ‘*Göğe çıkma, göğe çıkış,*’ gibi anlamlarına gelmektedir. Aynı zamanda mi' rac olayı gece gerçekleştiğinden dolayı ‘gece yolculuğu’ anlamındaki ‘isra’ kelimesiyle de ifade edilmiştir. Mi'raciye, Hz. Muhammed’in Mi'rac mucizesini anlatan hem dinî hem de edebî değeri yüksek bir tür olmuştur. Bu eserlerde Hz. Peygamber’in göğe yükselmesi, Cebrail ile semaları aşması, meleklerle görüşmesi ve Allah’ın huzuruna varışı konu edilmektedir. Mi'raciyeler genellikle manzum biçimde yazılmış olup hem Arap hem de İslam dininde, özellikle İslam’ın kabulünden sonra önemli bir yer edinmiştir. Türk edebiyatında bu türün bilinen en eski örnekleri 13. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Eserlerde *Mi' rac* hadisesi hem mucizevî hem de sembolik bir anlatımla ele alınarak insanın ruhsal olgunluğa erişmesinin bir simgesi hâline getirilmiştir.

Osmanlı dönemine gelindiğinde *Mi'raciye*, yalnızca edebî bir metin değil; aynı zamanda dinî bir gelenek olarak da yaşatılmıştır. Bu eserler Mi' rac Kandili gecelerinde camilerde okunmuş, bazıları ise musikiye uyarlanarak ilahî formunda bestelenmiştir. Mi' raciyelerde kullanılan dil vecd dolu, coşkulu ve tasavvufidir. Bu eserlerde Peygamber’in yolculuğu, insanın Tanrı’ya yaklaşma çabasını temsil etmektedir. Böylece Mi'raciyeler hem inanç hem de estetik yönleriyle Türk edebiyatında benzersiz bir yer edinmiş, yüzyıllar boyunca okunmaya devam etmiştir.

Edebî ve dinî metinlerde “*Mi'rac*” kelimesiyle oluşturulmuş pek çok terkip bulunmaktadır. Bunlar arasında “*Mi'rac-ı Nebi*”, “*Mi'racü'n Nebi*”, “*Mi'rac-ı Ahmedî*”, “*Sahibi-i Mi'rac*”, “*Sahibü'l-Mi'rac*”, gibi örneklerin yanı sıra, daha çok namaz için kullanılan “*Mi'rac-ı Müminin*”, “*Leyle-i Mi'rac*”, “*Mi'rac Kandili*” sayılabilmektedir.⁵

Çalışmamızda altı adet tane Mi'raciye türünde eser bulunmaktadır. Aşağıda bu türe ait eser veren şairlerin hangi sayfa aralıklarında yer aldığı ve hangi çalışmalarla beyitlerin karşılaştırıldığı belirtilmiştir.

Abdülbaki Arif Efendinin 46a-56b varakları arasında yer alan Mi'raciyesi *Hüseyin Ayan*’ın “*Abdülbaki Arif Efendi'nin Mi' raciyyesi*”adlı eserinden hareketle karşılaştırma

⁵ Metin, Akar, “*Türk Edebiyatında Manzum Mi' rac-nâmeler*”, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, sayfa.3-4.

yapılmıştır. Eser, 315 beyitten oluşmaktadır. Çalışmamızda ise 311 beyit bulunmaktadır. Nüsha farklılıkları nedeniyle eserde yer alan 4 beyite yer verilmemiştir.

Atâyî'nin 38a-40b varakları arasında *bir mi'raciyyesi* bulunmaktadır. Bu eser, *Saadet Köse'nin "Nev'î-zâde Atâyî Divânı"* çalışmasından hareketle nüshalar arasında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Eser, 85 beyitten oluşmaktadır. Çalışmamızda beyit sayısı aynı olup, yalnızca kelime farklılıkları tespit edilmiştir.

Gani-zâde Nâdiri'nin 30b-34a varakları arasında *bir mi'raciyyesi* bulunmaktadır. *Numan Külekçi'nin "Gani-zâde Nâdiri- Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserler: Divânı ve Şehnâmesi'nin Tenkidli Metni"* doktora tezinden ve *Ahmet Tanyıldız'ın "Nâ t ve Mi'râciyye Mecmûası"* adlı makalesinden yararlanılarak nüshalar karşılaştırılmıştır. Eser, 70 beyitten oluşmaktadır. Çalışmamızda ise 72 beyit yer almaktadır. Nüshalar arasında kelime farklılıkları, beyit eksiklikleri ve beyitlerin farklı yerlerde yazılması durumu tespit edilmiştir.

Nâlî'nin 58b-60a varakları arasında *bir mi'raciyyesi* bulunmaktadır. Eser, *Bahattin Kahraman'ın "Nâlî Divânı"* ve *Ahmet Karataş'ın "Nâlî Mehmed Efendi'nin Menâsik-i Hac Manzumeleri"* adlı çalışmalarından hareketle nüsha karşılaştırılması yapılarak incelenmiştir. Eser, 67 beyitten oluşmuştur. Beyitler arasında herhangi bir farklılık ve eksiklik bulunamamıştır.

Riyâzî'nin 34a-36a varakları arasında *bir mi'raciyyesi* yer almaktadır. *Ahmet Tanyıldız'ın "Nâ t ve Mi'râciyye Mecmûası"* adlı çalışmasından hareketle nüshalar arası karşılaştırılma yapılmıştır. Eser, 75 beyitten oluşmaktadır. Beyitler arasında yalnızca kelime farklılıkları görülmüş, herhangi bir eksiklik tespit edilememiştir.

Rüşdi'nin 36a- 38a varakları arasında *bir mi'raciyyesi* yer almaktadır. Eser, *Yasin Şen'in "Divâne Rüşdi Divânı- İnceleme Tenkidli Metni"* doktora tezinden hareketle karşılaştırılmıştır. Eser, 72 beyitten oluşmaktadır; çalışmamızda ise 73 beyit yer almaktadır. Nüshalar arasında kelime farklılıkları ve bir tane beyit fazlalığı dışında herhangi bir sorun bulunamamıştır.

MEVLÎT: Arapça "v-l-d" kökünden türemiş olup, "doğum zamanı" "doğum yeri" gibi anlamlara gelmektedir. İslam kültüründe özellikle Hz. Muhammed'in doğumunu anmak amacıyla kullanılan bir terim olarak ortaya çıkmıştır. Zamanla yalnızca *doğumunu değil, hayatını, mucizelerini ve mucizevî yönlerini* anlatan manzum eserlerin genel adı hâline gelmiştir. Türk edebiyatında *mevlit* türü XIII. yüzyıldan itibaren görülmeye başlamış, en tanınmış örneğini ise Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necât* adlı eseri oluşturmuştur. Osmanlı

döneminde *mevlit törenleri*, camilerde ve saraylarda geniş halk katılımıyla, kandiller ve dualarla süslenen bir gelenek hâline gelmiştir. Bu törenler hem dinî bir ibadet hem de toplumsal dayanışmayı güçlendiren bir unsur olarak yüzyıllar boyunca varlığını sürdürmüştür. Bütün bu tanımlamalar ve açıklamalardan da anlaşılacağı üzere “Mevlit” sözcüğü, ilk olarak, Arapça’da “doğma, doğuş”, “dünyaya geline zaman” ve “dünyaya geline yer” anlamlarında kullanılmış; daha sonraki dönemlerde ise, özel bir anlam kazanarak Hz. Peygamber’in “dünyaya gelişini”, “doğduğu zamanı”, “doğduğu yeri”, hayatını, mucizelerini, gazâlarını, ahlâkını, vefatını ve diğer yönlerini konu alan eserleri (özellikle Süleyman Çelebi’nin “Vesiletü’n- Necat”ı) veya bu eserlerin okunmasıyla yapılan törenleri ifade eden/ karşılayan bir kavram işareti olmuştur. ⁶

Bu türe örnek olarak çalışmamızda geçen Nâlî’nin “Tarîf-i Mah-Mevlud” adlı eseri gösterilmiştir. Eser 63b-64b varakları arasında yer almakta olup 25 beyitten oluşmaktadır. *Bahattin Kahraman*’ın “*Nâlî Divânı*” adlı çalışmasından hareketle nüsha karşılaştırması yapılmıştır. Nüshalar arasında kelime farklılıkları dışında herhangi bir eksiklik tespit edilememiştir.

NAAT: Bir kişiyi övgüyle anlatma, vasıflandırma ve senâ etme anlamında kullanılan Arapça kökenli bir kelimedir. “Tarif ve tavsif” biçimlerinde de manalandırılan *naat* kelimesinin çoğulu nu’ut’tur. Naat, vasfolunan bir şeyde, kötü tarafları söylemeyip sadece iyi ve güzel olanı dile getirmektir.⁷ Naatler, genellikle peygamberlere duyulan sevgi, özlem, saygı ve onların dönemlerinde gerçekleştirdikleri mucizeler, yaşadıkları sıkıntılar ile olağan üstü olayları konu edinen metinlere denilmiştir.

Çalışmamızda incelenen mecmuanın (2a-64b) bölümü içerisinde *on tane naat* yer almaktadır. Bu *naatler* şu şairlere aittir: Haylî’nin—Naat-ı Şerifi 1b-3b varakları arasında yer almaktadır. Eser, 67 Beyitten oluşmaktadır. *Ramazan Ekinci*’nin “*Bursalı Haylî Ahmed Çelebi ve Şiirleri*” adlı makalesiyle karşılaştırılmış; söz konusu çalışmada Haylî’nin 69 beyitlik bir naati yer almaktadır. Bizim çalışmamızda ise iki beyit eksik olarak verilmiştir.

Nabî’nin 1a sayfasında *bir naati* bulunmaktadır ve eser, 7 beyitten oluşmaktadır. *Ali Fuat Bilkan*’ın “*Nabî Divânı*” adlı eserinden hareketle karşılaştırma yapılmıştır. Nüsha farkı nedeniyle Nabî’nin Divânı’nda yer alan metinde beyit sayısı 7 olarak kaydedilmiştir.

⁶ Semra, Alyılmaz, “Mevlit ve Türk Edebiyatında Mevlit Türü”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. Sayı: 13, Erzurum, 1999, sayfa 195-202.

⁷ Rıdvan, Canım, “*Divan Edebiyatında Türler*”, Grafiker Yayınları, Ankara, 2012, sayfa.173.

Azeri'nin 8a-9b varakları arasında *bir tane naatı* bulunmaktadır. Eser, 32 beyitten oluşmuştur. *Murat Ak*'ın "*Naatlerin Tasavvufî Temelleri ve Na't Mecmuaları* "adlı doktora tezinden yararlanılarak karşılaştırma yapılmıştır. Eserde 33 beyit yer almakta olup bir beyit farkı bulunmaktadır.

Cevrî'nin 23a-25a varakları arasında *bir naatı* bulunmaktadır. Eser, 41 beyitten oluşmaktadır. *Hüseyin Ayan*'ın "*Cevrî, Hayâtı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divânı'nın Tenkidli Metni*" adlı çalışmasından hareketle nüsha karşılaştırması yapılmış; beyit sayılarının aynı olduğu tespit edilmiştir.

Mezâkî'nin 40b-42a varakları arasında *bir naatı* bulunmaktadır. Eser, 46 beyitten oluşmaktadır. *Ahmet Mermer*'in "*Mezâkî Divânı* "adlı çalışmasından hareketle nüsha karşılaştırması yapılmış; yalnızca kelime farklılıkları görülmüş, herhangi bir beyit eksikliği tespit edilememiştir.

Sâbit Efendi'nin 42a-45a varakları arasında *bir naatı* bulunmaktadır. Eser, 90 beyitten oluşmaktadır. *Turgut Karacan*'ın "*XVII. Yüzyıl Şairlerimizden Sâbit ve Edisyon Kritikli Divan Metni- I. İnceleme*" adlı yüksek lisans tezinden hareketle nüshalar arası karşılaştırma yapılmıştır. Nüshalar arasında yalnızca kelime farklılıkları görülmüş, herhangi bir eksiklik tespit edilememiştir.

Şehrî'nin 45a-45b varakları arasında *bir tane naatı* bulunmaktadır. Eser 10 beyitten oluşmaktadır. *Şener Demirel*'in "*Şehrî Divânı*" adlı çalışmasından yararlanılarak nüsha karşılaştırması yapılmıştır. Beyitler arasındaki kelime farklılıkları dışında herhangi bir eksiklik bulunamamıştır.

Nâlî'nin iki tane naatı bulunmaktadır. Bunlar 60a-63a ve 63b varaklarında yer almaktadır. Her biri beş beyit şeklinde yazılmıştır. *Bahattin Kahraman*'ın "*Nâlî Divânı*" adlı eserinden hareketle nüsha karşılaştırması yapılmıştır. Toplamda on beyit yer almakta olup, beyitler arasında kelime farklılıkları dışında herhangi bir eksiklik tespit edilememiştir.

TEVBE-NÂME: Tevbe-nâme, kelime anlamı olarak "*tövbe kitabı*" demektir. Günahkâr bir insanın pişmanlığını, Allah'a yönelip bağışlanma dileğini ifade eden manzum veya mensur eserler için kullanılan bir terimdir. Bu tür metinlerde kul, genellikle işlediği hataları itiraf eder; nefsiyle, kaderiyle ve ilâhi adaletle yüzleşmektedir. *Tevbe-nâmeler*, tasavvufî bir içtenlikle kaleme alınmış eserlerdir; hem derin bir ahlakî bilinç taşırlar hem de dünyevî zevklerin geçiciliğini vurgularak ruhsal arınmayı amaçlamışlardır.

İki türlü *tevbe* vardır: *Înâbe tevbesi*, kulun, Allah'ın gazabından korkarak günahlardan kaçınması dolayısıyla yaptığı tevbedir. *İsticabe Tevbesi*, kulun, Allah'ın lütfu ve kereminden utanarak yaptığı tevbedir. Sufiler ise avama, havassa, ahassa ait olmak üzere üç çeşit tevbe kabul etmişlerdir.⁸

Bu yönüyle *tevbe-nâme*, bireysel pişmanlık duygusunun ilâhi affa yönelme umuduyla birleştiği içsel bir arayışın ifadesi olmuştur.

Çalışmamızda geçen tevbe-nâme örneği Veysî'ye aittir. Eser, 3b-4b varakları arasında yer almaktadır. *İbrahim Halil Tuğluk'un "Klâsik Türk Şiirinde Manzum Tevbe-nâmeler"* adlı eserinden hareketle nüsha karşılaştırması yapılmıştır. Eser, 54 beyitten oluşmaktadır. Nüsha karşılaştırması sonucunda bir beyitin eksik olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Akıl bu cihânda ne şâd olur ne gâm çeker

Câhil hemîşe şâd olayın der elem çeker

Beyitler arasında bazı kelime farklılıkları ve bir beyit eksik çıkması dışında herhangi bir sorun tespit edilememiştir.

1.2.2. Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri

Mecmuada yer alan türlerin nazım şekilleri ise şu şekilde belirlenmiştir:

GAZEL

Mecmuada 5 adet gazel örneği bulunmaktadır. Bunlar şu şekildedir:

Nabî'nin 5a varağında yer alan iki gazel örneği, müstensihin 5a sayfasında Sabir Parsa'ya ait olduğunu düşündüğü bir gazel örneğiyle birlikte kaydedilmiştir. Ayrıca Kınalızade Hasan Çelebi'nin "Tezkiretü'ş- Şu 'arâ" adlı eserinde, örneğin Şerifi'ye ait olduğu belirtilmiştir. Nadirî'ye ait gazel: 7b- Naat. Zati'ye ait gazel: 8a(der-kenar). Sâbit Efendi'ye ait gazel: 25a-30b. Bu mi'râciye (Hasan Servet'in Bosnalı Sabit Efendi'nin eserine tahmis) örneği olarak verilmiştir.

---

⁸ İskender Pala, "Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü", Kapı Yayınları, İstanbul, 2004, sayfa 453.

KASİDE

Mecmuada toplam yirmi adet kaside örneği bulunmaktadır. Bunlar şu şekildedir:

Haylî: 1b-3b- Naat-ı Şerif

Nâbi: 5a- Naat

Nefî: 5b-7b (Veziri Azam Murad Paşa'ya yazılmış methiye), 11b-14a, 14b-17a, 17b-20a (Sultan Ahmed Han'a yazılmış methiyeler)

Azerî: 8a-9b-Naat

Rûhi Bağdadi: 20a-21b- Methiye

Cevrî: 23a-25a – Naat

Gani-zâde Nadirî: 30b-34a – Mi râciye

Riyazî: 34a-36a- Mi râciye (Nadirî Merhumun kasidesine nazire olarak yazılmıştır.)
Rüşdî: 36a-38a- Mi râciye

Atayi: 38a-40b- Mi râciye

Mezâkî: 40b-42a- Naat

Nâlî: 56b-60a- Mi râciye, 60a-63a- Menasik-i Hac, 63b- Naat, 64a-64b- Tarif-i Mah-ı Mevlud.

MESNEVÎ

Cevrî 'nin 23a-38a (**der-kenar**)- *Hilye-i Çihâr-Yâr-ı Güzin* adlı eseri ile Abdülbaki Arif Efendi'nin 46b-56b varaklarında bulunan *Mi râciye'si* mesnevi örneği olarak değerlendirilmiştir.

MÜSEDDDES

Nail-i Kadimi 'nin 45b varaklarında yer alan 15 beyitlik manzume, müseddes nazım şekli örneği olarak verilmiştir.

TERCİ-İ BEND

Garibî'nin 21b-23a ve Şehrî'nin 45a-45b varaklarında yer alan eserleri, bu türün örnekleri arasında sayılmıştır.

TERKİB-İ BEND

Veysî'nin 3b-4b varakları arasında bulunan *Tevbe-nâmesi*, 36 beyitlik bir terkiib-i bend örneği olarak değerlendirilmiştir.

KITA-I KEBİRE

Nefî'nin 9b-11a varakları arasında yer alan methiyesi, 37 beyitlik bir kıta-ı kebre olarak kaydedilmiştir.

FERD

Mecmuanın 1a varaklarında ferd beyitler yer almaktadır. Bu sayfanın mecmuaya sonradan eklendiği düşünülmektedir. Aynı varakta ferdlere bulunan şairler şu şekildedir: Ulvî'nin 2 tane eseri bulunmakta, Himmet-zade(?), Azmî, Rahmî, Kelimî, Nabî, Beyânî'ye ait birer ferd beyitler bulunmaktadır.

1a sayfasında şairi belli olmayan üç adet ferd beyit bulunmaktadır.

Ayrıca müstensih'in 5a varığında Nedim Efendi'ye ait olduğunu düşündüğü bir beyit yer almakta; ancak divân incelemesi sonucunda bu beyitin Nedim Efendi'ye değil, Nedim-i Kadimi'ye ait olduğu anlaşılmıştır.

4b varığında der- kenarda yer alan ferd beyitlerin ait olduğu şairler şunlardır: Bâkî, Azmî-zâde Hâletî, Zeyrek-zâde ve Ahmet Paşa. Bu beyitlerin şairlerine dair bilgiler ilgili sayfaların dipnotlarında verilmiştir.

7b varığında ise Fuzûlî'nin “*der- Hak Fatîmetü'z-Zehra*” adlı *maktel* türündeki iki beyitlik eseri yer almaktadır.

1.2.3. Mecmuada Şiiri Bulunan Şairler

Mecmuada 29 tane şaire ait beyitler yer almaktadır. Mecmuada şiirleri tespit edilen şairler şu şekildedir: Ahmed Paşa, Arif Efendi, Atâyî, Azerî, Azmî-zâde Hâletî, Bâkî, Beyânî Cevrî, Fuzûlî, Ganî-zâde Nâdirî, Garîbî, Haylî, Himmet Efendi-zâde, Kelimî, Mezâkî, Nâbî, Nailî, Nâlî, Nefî, Pârsâ Efendi, Rahmî, Riyâzî, Rüşdî, Sâbit Efendi, Şehrî, Ulvî, Veysî Efendi, Zâtî, Zeyrekî (Zeyrek-zâde Mehmed Anî Çelebi).

Aşağıdaki tabloda mecmuada yer alan şairlerin yaşadıkları yüzyıllar, şiirlerinin nazım türleri ve bulunduğu varak numaraları gösterilmiştir.

Tablo 1.1. Mecmuada Bulunan Şairler, Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar, Nazım Türleri ve Şiirlerinin Bulunduğu Varak Numaraları

Şair	Şairin Yaşadığı Yüzyıl	Nazım Türü	Şiirin Bulunduğu Varak Numarası
Ahmed Paşa (Veliyüddin Oğlu)	XV	Ferd	4b
Arif Efendi (Abdülbâkî)	XVII Yüzyılın ortası ve XVIII Yüzyılın ilk çeyreği	Mi' râciyye	46a-56b
Atâyî (Nevi-zâde)	XVII	Mi' râciyye	38a-40b
Azerî (İbrahim Çelebi)	XVI	Naat	8a-9b
‘Azmî	?	Ferd	1a
Bâkî	XV	Ferd	4b
Beyânî	?	Ferd	1a
Cevrî (İbrahim Çelebi)	XVII	Naat Hilye-i Çihâr-Yâr-ı Güzîn	23a-25a Der-kenâr (23a-38a)
Fuzûlî	XVI	Maktel	7b
Ganî-zâde Nâdirî	XVII	Naat Mi' râciyye	7b 30b-34a
Garîbî-i Vardarî	XVI	Naat	21b-23a
Haylî	XVII	Naat	1b-3b
Himmat Efendi-zâde	?	Ferd	1a
Kelimî	?	Ferd	1a
Mezâkî	XVII	Naat	40b-42a
Nâbî	XVII	Naat	1a
Nailî	XVII	?	45b-46a
Nâlî	XVII	Mi' râciyye Naat	56b-60a 60a-63a 63b-64b
Nef'î	XVII	Methiye	5b-7b 9b-11a 11b-14a 14b-17a 17b-20a
Rahmî	XVI	Ferd	1a
Riyâzî	XVI	Mi' râciyye	34a-36a
Rûhî Bağdâdî	XVI	Methiye	20a-21b
Rüşdî	XVII	Mi' râciyye	36a-38a
Sâbit Efendi	XVII	Mi' râciyye Naat	25a-30b 42a-45a
Şehrî	XVII	Naat	45a- 45b
‘Ulvî	?	Ferd	1a
Veysî Efendi	XVII	Tevbe-nâme	3b- 4b
Zâtî	XVI	Naat	Der- kenâr 8a
Zeyreki (Zeyrek-zâde Mehmed Anî Çelebi)	XVI	Ferd	4b

1.2.4. Mecmuada Yer Alan Şairlerin Tasnifi

Çalışmamızda incelenen mecmuada, XVI., XVII. ve XVIII.yüzyıllarda yaşamış şairlerin şiirleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Mecmuadaki şiirler; yayınlanmış divânlar, hazırlanmış tezler, makaleler ve dergiler üzerinden yapılan karşılaştırmalar sonucunda tespit edilmiştir. Mecmuada, daha önce divânı neşredilmiş, tez konusu yapılmış veya kitaplarda yer almış şairlerin sayısının biraz fazla olduğu dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra, mecmuada bazı şiirlerin mevcut divânlarda bulunmaması, bu şiirlerin kime ait olduğuna dair yeni tespitler de beraberinde getirmiştir. Çalışmamızda, bazı beyitlerin farklı şairlere ait olduğu yönündeki bilgiler de ayrıca belirtilmiştir.

Mecmuayı incelerken tespit ettiğimiz iki temel farklılık şu şekilde özetlenmiştir:

1. Der- kenârda geçen Cevrî'nin "Hilye-i Çihâr-ı Yâr-ı Güzîn" adlı eserinin tamamının bu mecmuada bulunması.
2. Bazı şiirlerin mevcut kaynaklarda farklı şaire ait görünmesine rağmen, bu çalışmada yapılan karşılaştırmalar sonucunda farklı şairlere ait olduğunun belirlenmesi.

Örneğin, mecmuanın müstensihi, Himmet Efendi-zâde'ye ait olduğunu düşündüğü beytin aslında Arpaemini-zâde Mustafa Sami'ye ait olduğu ve Garibî-Vardârî'nin Terci-i Bend'inin ise Kemâl-Paşa-zâde'ye atfedilmesi önemli ayrıntılar arasında yer almaktadır.

Mecmuada yer alan şairlerin mahlasları genellikle beyitlerin hemen üst kısmında belirtilmiştir. Bazıları kırmızı mürekkeple, bazıları ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Şairlerin mahlaslarının doğruluğunu tespit edebilmek için öncelikle şairlerin divânlarına ardından da bu şairler hakkında hazırlanmış tez, makale, dergi ve kitaplara başvurulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YÖNTEM

1. Çalışmada, şairlerin divânlarında yer almayan veya herhangi bir şaire ait olmadığı hâlde mecmuada bulunan beyitler tespit edilerek bu durumla ilgili bilgiler ilgili varakların dipnotlarında verilmiştir.
2. Şairlerin divânlarında yer almakla birlikte mecmua metninde geçmemiş olan beyitler dipnotlarda gösterilmiştir.
3. Metinde yanlış yazılmış veya nüsha farklılıklarından dolayı farklı okunmuş olan kelimeler açıklama notu olarak ilgili varakların dipnotlarında gösterilmiştir.
4. Mecmuada yer alan Arapça ve Farsça ibareler, manzumeler metne müdahale edilmeden orijinal hâlleriyle dahil edilmiş; şairlerin mahlasları ise şiirlerin hemen üst kısmında yazılmıştır.
5. “ile” edatı metinde kelimeyle bitişik yazılmışsa da çalışmamızda ayrı yazılmıştır.
6. Mecmuada silik veya eksik olan ibarelerin görselleri orijinal hâlleriyle çalışmaya eklenmiştir.
7. “-veş-var, zâde” gibi Farsça son ekler ve ön ekler tire ile ayrılarak (bî-bed) yazılmıştır.
8. Başlıkta veya metin içinde yer alan mahlasların ilgili şaire mi yoksa başka bir şaire mi ait olduğu tespit edilerek gerekli açıklamalar dipnotlarda belirtilmiştir.
9. Şiirlerin vezinleri belirlenmiş, her şiirin hemen başında açıkça gösterilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNCELENEN METİN ÜZERİNE

3.1. ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

Şekil 3.1. Çeviri Yazı Alfabeti Tablosu

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, đ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ, ḏ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	ʾ

3.2. AEMnz773 NUMARADA KAYITLI MECMUA (TRANSKRİPSİYONLU METİN)

1a

‘Ulvî

Fe’ilâtün/Fe’ilâtün/Fe’ilün
Ey efendüm menzilüñ burc-ı şeref sen mâhsın
Sâye gibi rû-siyehlerle niçün hem-râhsın

Himmat Efendi-zâde (?)

Fâilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilun
Bağrına taş başub almış eline âhen ‘aşâ
Kû-yı cānānı arar ditreyerek kıble-nümā

‘Azmî (?)

Raḥmî

Gösterdüğüçün işiğin ol Ka ‘be-i cānıñ
Bir mil çekdi gözüne kıble-nümānıñ

‘Ulvî(?)

Mefûlü/Mefâilü/Mefâilü/Feülün
Toğrılmaz idi kūyına ol Ka ‘be-i cānuñ
Olmasa demirden yüreği kıble-nümānuñ

Kelimî (?)

Mefûlü/Mefâilü/Mefûlü/Mefâilun
Toğrı turamaz kūyına ol Ka ‘be-i cānuñ
Ditrer yüreği gönli döner kıble-nümānuñ

1b- Na ‘t Şerif î Hayli

Fe ‘ilâtün/Fe ‘ilâtün/Fe ‘ilâtün/ Fe ‘ilün
Vechi var teşne-i âb-ı keremüñ olsa cihān
Ki yüzüñ şuyına halk oldu Senüñ kevn ü mekân

Bildi çün hilkatine bâ ‘iş olan zātuñdur
Oldı ser-geşte o şevkıla sipihr-i gerdân

Sensin ol nûr-ı Hudâ kim iki ednâ zerreñ
Biri mäh oldı cihāna biri mihr-i raḥşān

Sensin ol şem ‘i- şebistān-ı Hudâ kim Cibril
Oldı pervâne-şifat şevkiñle raḥş-künān

O meh-i burc-ı şerefsin ki şeb-i mevlüduñ
‘Iyd u nevrüz gibi kıldı cihānı şādān

O'dur ol ŧeb ki cihān buldı ziyā nūruñdan
Dağı gün toğmadın ey mihr-i sipihr-i gerdan⁹

O'dur ol ŧeb ki olub ƙalbi ehibbā ma' mūr
Tāƙ-ı kisrā dil-i a' dā gibi oldu vīrān

Odur ol ŧeb ki verüb dehre vücuduñ revraƙ
Dīdeden eyledi āteŧ-gede-i küfr-i nihān¹⁰

Ƙıldı dünyā yüzünü reŧk-i behiŧ-i Rıdvān
Odur ol ŧeb ki olub nūr-ı cemālīñ peydā
Dīdeden eyledi āteŧgede-i küfr-i nihān

Nice reŧk eylesün cennet o ŧeb dünyāya
Ki seniñ kuyuña 'azm eyledi hūr u ğılmān

2a

Bir 'aceb zelzele ŧaldı ƙademiñ 'āleme kim
Ser-niğün oldu ŧanemler yıkılub deyr-i muğān

Görüb ol hāleti amma ki nice müŧrikler
Cehl ile eylediler haƙƙıña çok zann u gümān

Ayet-i raĥmet-i Haƙ olduğıña münkir olub
Küfrü ezber okudı nice 'adū-yı nā-dān

Gördi kim bilmediler ħaƙƙ-ı zamāne ƙadriñ
Seni bildirmek için indi zemīnine Ƙur'ān

Sensin ol fāris-i meydān-ı nübüvvet ki ƙaçan
Haƙ Resül olduğıña istedi a' dā bürhān

Māhı barmakla işāret ƙılub etdiñ zāhir
'Arŧa-i mu 'cizede ŧan 'at-ı güy u çevgān

Göricek ŧa 'ŧa 'a-i mihr-i kefi pūr-tābāñ¹¹
Sine-çāƙ oldu o ŧeb ŧevƙ ile māh-ı tābān

Gösterüb devr-i ƙamerde nice yüzden i 'cāz
Eylediñ gün gibi 'ālemde bu ¹²Haƙ dini 'ayān

⁹ Ramazan Ekinci, "Bursalı Haylī Ahmed Çelebi ve Şiirleri", **Journal of Turkish Language and Literature**, 2020, sayfa 366. Çalışmasında bu beyitler yer almaktadır. Bu çalışma ile bizim çalışmamız karşılaştırılarak okunmuştur. "sipihr-i gerdān" kelimesi çalışmada "sipihr-i irfān" olarak geçmektedir.

¹⁰ Müstensih bu mısrayı farklı yerde kullanmıştır. Mecmuada doğru mısrayı bu mısradan hemen sonra yazmıştır. Ekinci'nin "Bursalı Haylī Ahmed Çelebi ve Şiirleri", sayfa 367. Bu beyit ile hemen sonra gelen beyit yer değiştirmiştir.

¹¹ Ekinci, "Bursalı Haylī Ahmed Çelebi ve Şiirleri" adlı eserinde "tābān" kelimesi "tābuñ" olarak geçmektedir. Sayfa 368.

¹² Age, "ālemde" kelimesinin yanında "bu" kelimesi yazılmamıştır. Bknz. sayfa 368.

Mazhar-ı mevhibe-i lutf-ı Hudâ'dır zâtıñ
Cümle eşyâya olursañ ne 'aceb feyz-resân

Olduğuyçün 'arağ-ı cebhe-i pür- tâbîndan¹³
Haşre dek gülleri oldı bu cihânıñ handân

Çeşm-i nergisde değildür kaçarât-ı şebnem
Güle bu lutfi görüb oldı hasedden giryân

Haddi yok kangı birin şerh ideyin¹⁴ mu 'cizeniñ
Vire mi kaatre-i nâçiz ğınâ-yı 'ummân

Bâ huşûş ol şeb-i mi 'râc¹⁵ dem-i vuşlat kim
İdemez kimse anı 'aql ile tafşil ü beyân

Seni medh itmeğe yok bende kemâl-i kudret
Eyledim haqq-ı edâda bilürem çok nokşân

Qalma eksikliğıme sen benim ey bedr-i münir
Çünkü yokdır kerem ü lutfuña hadd ü pâyân

Çâr-yâriñ dağı medhinde girem¹⁶ meydâna
Esb-i tab 'a dilerem eyleyem irhâ-yı 'inân

Kâdir oldukca n 'ola anları da medh itsem
Virdiler şer 'ine zîrâ ki nice revnâk u şân

Yâr-ı ğarıñ olan ol Hazret-i Sıddîk-i 'Atîk
N 'ola oldıysa şadâkatle güzîn-i akrân

2b

Cümleden evvel idüb diniñi taşdıq u kabûl
Şıdk-ı pâki aña oldı sebeb-i istihsân

Ma 'den-i 'adl ü kerâmet 'Ömer'i Fârûk'uñ
Devr-i 'adlinle cihân bulmuşdır emn ü emân

Yedi tülâsını gör kim nice günlük yoldan
Dîde-i Kayşer'e bir demde irişdirdi benân

Menba-ı hilm ü hayâ Hazret-i Zî'n-nüreyn'üñ
Şöyle nağş olmuş idi levh dilinde Kur 'ân¹⁷

¹³ Age, "tâbîndan" kelimesi "tâbînda" olarak geçmektedir. Bknz. Sayfa 369.

¹⁴ Age, "ideyin" kelimesi "ide dil" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 369.

¹⁵ Age, "mi 'râc" kelimesinin yanında "o" kelimesi de geçmektedir. Bizim çalışmamızda "o" kelimesi geçmemektedir. Bknz. sayfa 369.

¹⁶ Age, "girem" kelimesi "girüp" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 369.

¹⁷ Age. "Kur 'ân" kelimesi "Furkân" olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 370.

Mülk-i şer‘ ünde virtüb kâ‘ ide-i dīne nizām
Kıldı ādāb ile tertīb-i kelām -ı Sübhān

Fātiḥ-i Ḥayber olan ol Ḥayder-i Kerrār’ın ise
Zehresin ḥaşmın iderdi kılıcı āb-ı revān

Ne kerāmet ne şecā‘ at ne velāyet¹⁸ o kim
Tıfl iken ejderi çāk itdi o şīr-i gurrān¹⁹

Kişver-i şer‘ i şerīfīnde sarāy-ı dīne
Anlar olmışlardır pādişehim çār- erkân

Bu kadar kudret ü kuvvetle²⁰ yine her birisi
Bendedir ḥazretiñe bunlara²¹ sensin Sultān

Ey Resūl-i şakāleyn ey meh-i bedr-i kevneyn
Sensin ol eşref-i maḥlūk u ḥabīb-i Raḥmān

Dürri-i yektā ise de yirlere geçsün ol yaş
Ki senüñ ‘aşkuñ ile olmaya gözden rīzān

Rūḥ-ı şānī ise de odlara yansun ol ten
Ki revān eylemeye yoluña nur-ı şevḳ ile cān

Ben ne ḥākem ki seni medḥ idem ey gevher-i pāk
Ġarazum ḥālimi ‘arz eylemedür saña hemān

Benem ol bādiye-peymā-yı beyābān-ı heves
Benem ol sākin-i peygüle-i dār’ül- ‘işyān

Ki ne ser-i menzil-i maḳşūda irişdi²² rāhum
Ne qarār itmeğe bir gūşede oldı imkān

Bezm-i ‘ālemde dilüm olmadı hergiz ḥālī
Heves-i lāzıme-i ‘ayş u ṭarabdan bir ān

Her kaçan vakt-i namāz olsa kıomaz kim irişe
Dem-be-dem nağme-i ney gūşuma gülbāng-i ezān

Āb-dest almağa varmaz elüm ammā göñlüm
Şu gibi olmadadır kūy-ı ḥarābāta revān²³

¹⁸ Age’de bu mısra” ne kerāmet ne velāyet ne şecā‘ atdür” olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 370.

¹⁹ Age’de “gurrān” kelimesi” yezdān” olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 370.

²⁰ Age’de bu mısradaki “kuvvet ve kudret” kelimeleri yer değiştirilmiş bir şekilde okunmuştur. Bknz. sayfa 370.

²¹ Age, “bunlara” kelimesi yerine “anlara” yazılmıştır. Bknz. sayfa 370.

²² Age, mısranın başındaki “ki” kelimesi geçmemektedir. Bknz. sayfa 371.

²³ Age’de bu mısradan hemen sonra şu mısra yer almıştır: “Oldı ma‘lüm namāza ne kadar yüz yuduğum Rūz-ı şavm eyledüğüm kārı da dutmam pinhān”. Bu beyit bizim çalışmamızda bulunmamaktadır. Bknz. sayfa 372.

3a

Hırşum ol deñlödür²⁴ eyyām-ı şıyām irdükde
Bir dilim nān görünür baña hilāl-i Ramazān

Almayım destüme şimden girü peymāne diyü
İtsem inşāfa gelüb cān ile ahd ü peymān

Derd-i fer²⁵ hāşıl idüb isterem o demde tabīb
Umaram tā ki diye derdüñe meydür dermān

Ayağum meygede yoluñda elümde sāğar
Dilde yok zerre kadar havf-ı sırāt u mīzān

Nice olur kefe-i mīzāna konursa hālüm
Bezm-i ‘ışyānda o nūş eylediğim rıtl-ı girān

Ben ne hāletle koyam kendümi ümmet yirine²⁶
Kuluñum²⁷ diyem eyā pādşeh-i Sidre-mekān

Kılmadum sünnetüñüñ biñde birisin icrā
İtmedim hergiz itā ‘at ne ki kılduñ fermān

Göricek bunca hevā ü hevesi başumda
İttifāk eyleyüb ıslāhuma zühhd-i zamān

Müşkilüñ var ise hāl eyleyelim gel diseler
Gelmez illā dilüme ‘uğde-i zülf-i hūbān

Heves-i mūy-ı miyānıyla bütān-ı dehrüñ
Tār-ı zühhd-i ‘amelim gerçi değıldür husbān

Bir kılın rişte-i ümmīdümiñ ammā ki yine
Ne kadar kılsa keş-ā-keş kıramaz ‘ālemiyān

Niye kaç ‘idem²⁸ ümmīdümi luṭf-ı Hāk’dan
Ki senüñ gibi şefti ‘üm var eyā Fahr-i Cihān

İtmedüm şimdiye dek gerçi ki zıkr ü tesbīh
Bāri şimden girü na ‘tuñ ideyüm vird-i zeban
Dergehüñde umaram tā ki geçe²⁹ maḳbūle
Yazıla nāme-i³⁰ a ‘mālūme āḫir ‘unvān

²⁴ Age, “deñlödür” kelimesi yerine “deñlü ki “okunmuştur. Bknz. sayfa 372.

²⁵ Age, “fer” kelimesi “ser” olarak okunmuştur. Bknz. sayfa 372.

²⁶ Age’de mısra şu şekildedir:” Ben ne hāletle idem kendümi ümmetden ‘ad” şeklinde geçmektedir. Bknz. sayfa 372.

²⁷ Age, “kuluñum” kelimesi “kuluñam” olarak okunmuştur. Bk. sayfa 372.

²⁸ Age’de mısradaki geçen “idem” kelimesi yerine” eyleyem” olarak okunmuştur. . Bknz. sayfa 373.

²⁹ Age, “geçe” kelimesi “geçüp” olarak okunmuştur. Bknz. sayfa 373.

³⁰ Age, “name-i” kelimesi “defter-i” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 373.

Benem ol ‘âciz-i ü bî-kes ki ayağũn tozına
Eli boş geldim ümîd eyleyü lutf u ihsân

Bir yeşil yaprağa kâdir³¹ değülem dünyâda
Ki saña lâyıķ ola ey gül-i gülzâr-ı cinân

Değülem nesneye kâdir getürem hazretüñe
Aña kâdir idüm ancak ki getürdüm imân

Hzretüñden senüñ ey hâfız-ı dîn-i ümmet
Şoñ nefesde dilerem anı be-haķķ-ı Yezdân

3b

Beni tenhâ kımayub hıfz idesin imânım
Melekü’l-mevt gelüb kaçd idicek almağa cân

Tuymaya cân-ı za ‘îfûm sekerât-ı mevti
Olmayam nûş idicek câm-ı memâtı sekrân

Ola şol nesne ki ‘âşilere yarın düşvâr
Anı Haylî kuluña kıl keremüñden âsân

Tevbe-nâme-i Veysî Efendi ‘Aleyhir’rahman³²

Fe ‘ilâtün/ Fe ‘ilâtün/ Fe ‘ilâtün/ Fe ‘ilâtün/
Yeter ey dil heves-i zülf-i siyehkâr yeter
Yeter ey cân-ı belâ-dîde bu efkâr yeter

Ceyb-i endîşeye çek başuñı fikr it hâlün
Halk ile eyledüğüñ bî-hûde güftâr yeter

Rişte-i fikre dür-i eşk-i nedâmet nazm it
Ârzü-yı dil içün didiğün eş ‘âr yeter

Murğ-ı ‘ankâ-per-i ‘azmün³³ yetür ol yirlere kim
Şâh-bâz-ı nażar-ı himmet-i ebrâr yeter

Der-i Mevlâ’ya yüzün sür yeter itdün kendün
Bende-i halka-be-güş-ı der-i eşrâr yeter

Yeter oldıñ bu hevâ ü hevesi terk idelüm
Yönelüb Hakk’a reh-i şıdk u sedâda gidelüm

Evvelâ ‘azm idelüm bargeh-i iclâle
Ravza-i şâh-ı rüsûl merkad-i şâh ü âle

³¹ Age, “kâdir” kelimesi “mâlik” olarak okunmuştur. Bknz. sayfa 374.

³² İbrahim Halil Tuğluk, “Klâsik Türk Şiirinde Manzum Tevbe-nâmeler”, *Ekev Akademi Dergisi*, Sayı 13, 2009. Adlı çalışmasında bu mısraya yer vermiştir. Bknz. sayfa 200.

³³ Tuğluk, “Klâsik Türk Şiirinde Manzum Tevbe-nâmeler” adlı eserde “azmün” kelimesi “nazmun” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 201.

Ol şehüñ gâşiye-ber-düş olalum maħmiline
Yüz sürüb ħāk-i reh-i nāka-i zer-i ħalĥāle

Yollaruñ ħār-ı muğaylānına yüzler sürelüm
Lāleveş ġarķ idelüm ħehre-i ħün-ı ala

Eşk-i ħasret şaçalum reh-güzer-i ħüccāca
Şürezārınla Ħicāzuñ bite sünbül lāle

Sünbül-i āteş-i dilden saçılan düd-ı kebüd
Lālesi ħün-ı ciğerden dökülen pergāle

Gel senüñle varalum yüz sürelüm dergāha
Ya 'ni dergāh-ı mu 'allā-yı Resūlu'llāh'a

Ravzası ħākine fersüde kılub pīşānī
Lāle-gün³⁴ eyleyelüm dīde-i ħün-efşānı

Diyelüm aña eyā ümmetinüñ ġam-ĥārı
Ħasteler çāresi bī-çārelerüñ dermānı

Enbiyā mefĥarı Ħallāk-ı cihān maħbübı
İki 'ālem güneşi iki cihān sultānı

Feyz-i luţf u keremüñden bizi maħrūm itme
Raĥmet-i 'ālem iken devletinüñ 'ünvānı

4a

Yüz sürerken o şafāgāh-ı bülend-eyvāna
Būs iderken o ħadem-i ħay celīlü'ş-şānı

Ķaldırub dest-i du 'ā kıblegeh-i a 'lāya
Yalvaralum bizi yokdan var iden³⁵ Mevlā'ya

Diyelüm ey bizi yokdan getirüb var iden
Cevher-i 'aķlıyla tıfl-ı dili ħüşyār iden

Tāc-ı ĩmān u itā 'atla ser-efrāz idüb³⁶
Dīn-i İslām'a kemer-beste-i aĥrār iden

Ķalbimüz ġonçe-i ser-beste-i taşdıķ³⁷
Dilimiz bülbül-i destān-zen-i iķrār iden

³⁴ Age'de "Lāle-gun" kelimesi yerine "Lāle-ħün" geçmektedir. Bknz. sayfa 201.

³⁵ Age'de "var iden" kelimesi yerine "yaradan" kelimesi geçmektedir. Bknz. sayfa 202.

³⁶ Age'de "idüb" kelimesi yerine "iden" kelimesi kullanılmıştır. Bknz. sayfa 202.

³⁷ Age "taşdıķ" kelimesi yerine "tahķiķ" kelimesi kullanılmıştır. Bknz. sayfa 202.

Kimimiz devlet ile şāh-ı cihāndār idüb
Kimimiz³⁸ genc-i kanā‘atde sebük-bār iden

Ey bizi maḥż-ı kemāl-i kerem ü luṭfindan
Dār-ı dünyāda bu elṭāfa sezāvār iden

Şonra lāyık mı bizi ḥaste-i ḥicrān itmek
Mübtelā-yı elem-i āteş-i sūzān itmek³⁹

Geçdi ‘ömrüm heves-i zülf-i mu‘anberde benüm
Kaldı ‘aqlum ğirih-i kākül-i dil-berde benüm

Tiġine ḥançerine mā‘il olub dil-dāruñ
Çekdüġüm derd ü belā söylene dillerde benüm

Şāh-bāz-ı nazarum niçeye dek beste kala⁴⁰
Dām-ı dil-ġir-i ḥaṭ-ı yār-ı semen-berde benüm

Seyyi‘ātum yazan ol kātib-i a‘māl-nüvīs
Vay eġer itdüġimi heb yaza defterde benüm

Şaḫalum aḫ yüzüm ḫara sözüm ‘ayn-ı ḥaṭā
Baña ağlañ baña kim ‘arşa-i maḥşerde benüm

Ne yüzüm var nazar-ı ḥaẓret-i Ḥaḫḫ’a varıcaḫ
Ne sözüm var varıcaḫ ḥaẓretine yalvarıcaḫ

Şadme-i ḫahr ile bir gün yıkılur ṭāḫ-be-ṭāḫ⁴¹
Bu bir efrāşte eyvān-ı zer-endüde-revāḫ⁴²

Vaḫtidür āhuñı tır u ḫadüñi⁴³ eyle kemān
Sefer-i āḫirete saña gerekmez mi burāḫ

Āh kim fışkla geçdi geceler gündüzler
Ne ‘ibādāt-ı teheccüd ne şalāt-ı işrāḫ

Etdiġüm cürme benüm yir ile gök şāhiddür
Baña yirden göġe deġildür ġaẓaba istiḫḫāḫ

Virme dāmānumı dest-i ḫuşamāya ya Rab
Varıcaḫ ḥaẓretüñe yalın ayak başı ḫabaḫ

³⁸ Age’de “Kimini zillet ile nekbeti vü hār iden” mısra ilgili çalışmada bu şekilde geçmektedir. Bknz. sayfa 202.

³⁹ Age’de bu mısra “Mübtelā-yı elem-i derd-i firāvān itmek” bu şekilde geçmektedir. Bknz. sayfa 202.

⁴⁰ Age “kala” kelimesi “kalup” olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 203.

⁴¹ Age’de bu mısra “āh kim kalmaya bir gün yıķıla ṭāḫ-be-ṭāḫ” olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 202.

⁴² Age “bu bir efrāşte” kelimeleri yerine “bu ser-efrāşte” kelimeleri geçmektedir. Bknz. sayfa 202.

⁴³ Age “tır u ḫadüñi” yerine “tır it ḫadüñi” yazılmıştır. Bknz. sayfa 202.

Virmeñ olursa eğer haşma benüm dāmānum
Yine ihsān ü kerem senden olur sulṭānum

4b- TEMMET-İ VEYSİ

Mest olub bāde-i gāfletle yitürdük özümüz⁴⁴
Bilmedük düş gibi geçdi gicemiz gündüzümüz

Zikr ü tesbīhine şarf eylemedik ‘ömrümüzi
Ḥazret-i Ḥaḳḳ’a niyāz eylemege yokdur yüzimiz

Çehre-fersūde-i ebvāb-ı erāzil olduk
Kalmadı ḥazretine varmağa hergiz yüzümüz

Ten-i ḥākimizi bir gün götüre şarşar-ı merg
Şöyle bir bād ola ⁴⁵kim görmeye kimse tozımız

Görsek ey dīde neler gelse gerek başımuza
Bilsek ey dil ki neler görse gerekdür gözümüz

Zü’l-celāla baña ol demleri āsān eyle
İşimiz zikr-i cemīlūn aşım i ‘mān⁴⁶ eyle

Tevbe yā Rabbi giriftār-ı hevā⁴⁷ olduğıma
Tevbe yā Rabbi taleb-kār-ı belā⁴⁸ olduğıma

Tevbe yā Rabbi esīr-i mey-i gül-reng olub
Bende-i muğ-beçe-i ‘işve-nümā olduğıma

Ārzū-yı şanem-i māh-liḳā itdüğüme
Mübtelā-yı heves-i mihr ü vefā olduğıma

Tevbe yā Rabbi ‘ibādet şanub itdüklerime
Dāmen-ālūde-i çirk-āb-ı riyā olduğıma

Peyr⁴⁹ oldum o şuhen-pervere itdüm tevb
Dā ‘ima reh-revī⁵⁰ amd ü ḥaṭa olduğıma

Tevbe yā Rabbi ḥaṭa yolına gitdüklerüme
Bilüb itdüklerüme bilmeyüb itdüklerüme

⁴⁴ Age “özümüz” kelimesi yerine “rüzımız” geçmektedir. Bknz. sayfa 203.

⁴⁵ Age “ol” kelimesi yerine “ide” geçmektedir. Bknz. sayfa 203.

⁴⁶ Age “aşım i ‘mān” kelimeleri yerine “işim āsān” kelimeleri geçmektedir. Bknz. sayfa 203.

⁴⁷ Age “belā” kelimesi yerine “hevā” kelimesi geçmektedir. Bknz. sayfa 204.

⁴⁸ Age bu mısırada geçen “hevā ve belā kelimeleri yer değiştirilerek kullanılmıştır. Bknz. sayfa 204.

⁴⁹ Age “peyrev” olarak okunmuştur. Bknz. sayfa 204.

⁵⁰ Age “reh-siperi” olarak okunmuştur. Bknz. sayfa 204.

Yâ İlâhî şeref-i Һazret-i peygamber için
Siper-i mâhı iki pâre iden server için

Şeb-i İsrâ’da olan sırr-ı muğaddes Һakkı
Leyle-i Һadrdeki vakt-ı şafâ-güster için

Nâle-i vâh-ı⁵¹ cihân sözi için Şiddîkun
Girye-i Һazret-i Yâ ‘kûb-ı belâ-perver için

Nûr-ı Şiddîk-ı nebî ma ‘delet-i Fârûkî
Hilm-i ‘Osmân u kerem-güsteri-i Һayder için

Ol iki dürr-i dil-efrûz-ı benâgûş-ı felek
Ya ‘ni ol Һurreteyi’l ‘aynin-i şeh-i Һayber için

Luţf idüb eyledüğü cürm ü ‘azime bakma
Veysi-i rû-siyehi nâr-ı ceħîme yakma

‘Âkıl bu cihânda ne şâd olur ne ğam çeker⁵²
Câhil hemîşe şâd olayın der elem çeker

5a- Nabi- Na ‘ Şallâllahu ‘aleyhi ve sellem

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilun(Feilun)
Sensin ..... Rusul burc-ı şerefde afıtâb
Senden itdi enbiyâ nur u ziyâyı iksâb

Haşre dek decur-ı küfr içre Һalurdı kâ’inât
Afıtâb-ı tâl ‘atînden itmesen ref ‘i niğâb

Peki bari gaşıye-dar-ı reh-i mi’rac iken
Pârmağınca şanına olurmu mihrü meh rikâb

Haţır şadefinden def-i Һavaţır etmeğe
Bâb-ı çetr-i ğâre târ- ‘ankebût oldu tınâb

Padişâh dehre olur bir bende muhtâc iken
Bendesine bende gel her kim ederse şitâb

Bî mehâba ğâric şad ‘uğul-u âdem
Mu ‘cizât-ı bahrinden a ‘zam vahy-i kitâb

Muflis-i cumhuru ümmet oldu Nâbî derd-mend
Ol Һaşir-i kıl şefâ ‘atle şehâ şaħib-i nisâb

Nedim Efendi (?)

Mefûlu/Mefâilu/Mefâilu/Feülun

⁵¹ Age “nâle-i vâh” kelimesi yerine “hande-i hüsn-i “olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 204.

⁵² Age’de bu beyit yer almamıştır. Bknz. sayfa 204.

Bilmez edeb-i bezm-i gülü nâliye başlar⁵³
‘Āşık geçinür bülbül-i şeydâ söze gelse

Nâbi

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilun
Bade-i âb eyle âmîhte şun ey saķī
Niçe demdir ki ĥakīmāne günāh eylemedük

Nâbi

Mefûlu/Fâ‘ ilâtü/Mefâilü/Fâ‘ ilun (Feilun)
Sîmîn kemer ki beste-i mûy-ı mîyanıdur
Çengelli belde şanki gümüş kârvanıdır

Parsa Efendi (?)

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Sûz-ı işķıñ cāna ey meh öyle te’sîr eyledi
Çıkdı eflāk üzre āhum gün gibi yîr eyledi

Dil-i şehid-i tîğ-i ‘ işķ oldı hoca naşriñ⁵⁴
Kıl kalemle bir şehâdet-nāme tahrîr eyledi

5b- Nef‘î der-medĥi Merĥûm Vezîr-i ‘ âzam Murâd Paşa

Mefûlu/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilun
Ġamzeñ ne dem ki tîğ çeküb ĥunfeşân olur
‘Uşşâķ-ı dil-figāra ecel mihribân olur

Çeşmiñ o ĥahramân-ı ġażab-nakdür senüñ
Kim ĥışmı zâ’il olsa daĥî bî-emân olur

Kim gördi böyle hindu-yi mest-i kemîn-güşā
Kim bir ĥadengi āfet-i cān-ı cihān olur

Müġgānlarınla seyreden ol ebrūvanı der
Birden bu deñlü tîr nice der-kemān olur⁵⁵

Ġamzeñ görür ‘ itāb ile öldürdüġün bizi
Tırmaz girişme daĥî aña hem-zebān olur

Bu nāz u bu nigāh-i teġafül ki sende var
Hızır olsa ‘ âşıkıñ sebep-i terk-i cān olur

⁵³ Muhsin, Macit, “*Nedîm Divânı*”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017. Adlı çalışmasına bakıldığı zaman bu beyitin olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu beyit Nedîm Efendi’ye değil Nedîm-i Kadîm’e aittir.

⁵⁴ Kınalızade Hasan Çelebi’nin “*Tezkiretü ‘ş-Şu‘arâ*”, hz. Aysun Sungurhan, (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları (E-Kitap), 2017, sayfa 471. Adlı eserinde bu beyit Şerifî’ye atfedilmiştir.

Kazım Yoldaş, “*Sâbir Pârsâ Divânı- İnceleme- Karşılaştırmalı Metin- Dizin*”, İstanbul, 2005. Sabir Parsa’nın divânına bakılmıştır ve beyit divânda yer almamaktadır.

⁵⁵ Metin, Akkuş, “*Nef‘î Divânı*”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2018, sayfa 109. çalışmasından hareketle bu metinlerle divânda geçen metinler karşılaştırılarak okunmuştur. Bu mısradan sonra divânda bir mısra daha yer alırken bu çalışmada o mısraya yer verilmemiştir.

Sen böyle nāz u şive şatınca gedālara
Narḥ-ı met ‘a-ı derd ü belā rayegān olur

Yeksān ise yanında seven sevmeyen seni
Ḥübāna bu mu ‘āmeleden çok ziyān olur

Rāzı değilse ger buña nāmūs-ı dilbere
‘Uşşāka dirse böyle ihānet yamān olur

Her nā-maḥalle ruḥṣat-ı nezzāre yā neden
Bir gün demez misin ki maḥalleñde ḳan olur

Dil bu hevā ile ḳafes-i teng-i sīnede
Mānend-i mürğ-i bāl-i şikeste ṭapān olur

Kim gülşen-i ruḥuñda vire nağmeye ḳarār
Tā ol zamān ki bāğ-ı cihān pür ḥazān olur

Fikir eyleyince dām-ı girih-gīr-i zülfüñi
Bir ḥālet elverir ki ḳafes gülsitān olur

Zülfüñ mü yā gezende siyeh mār-ı ḥam-be-ḥam
Kim⁵⁶ pāsbān-ı genc-i nihān-ı miyān

Yāḥūd hümā şikār edici şāhbāzdır
Da’im hevā-yı şayd ile bī-āşiyān

Gāhi ki ḥalkā ḥalkā turur pīc ü tāb ile
Ṭuğra-yı ḥükm-i pādīşeh-i ḥüsn ü cān olur

Gāhi ki deste deste yatur yirde gūyiyā
Çārüb-ı āsitān-ı memālik-sitān olur

6a

Ol şafder-i yegāne ki tāb-ı mehābeti
Cevşen-güdāz-ı Tehmeten ü ḳahramān olur

Ol dāver-i zamāne ki āb-ı ‘adaleti
Gülbün firāz-ı gülşen-i emn ü emān olur

Paşā-yı bī-ḳarīne-i ‘ālem ki ‘āleme
İḥsān-ı bī-nihāyet u bī-imtinān olur

Düstūr-ı kāmḳār ki yekrūze bahşışı
Daḥl-i hezār sāle-i deryā vü kān olur

⁵⁶ Akkuş, Nef‘î Divânı”, sayfa 110. Adlı eserinde “kim” kelimesi yerine “ki” yazılmıştır.

Maķşūd-ı kâ'ināt u murād-ı cihāniyān
Kim āsitān-ı kıble-geh-i ins ü cān olur

Şem' i cihān- serāy-ı vezāret ki şu' lesi
Meş' al-fürüz-ı encümen-i hüsrevān olur

Māh-ı felek serīr-i sa'ādet ki pertevi
Nūr-ı çerāğ-ı baht-ı şeh-i ahterān olur

Rey'i müniri kim felek-i fehmi u dānişe
Bir mihr-i zerrepervar' arş-āsumān olur

Ger zerre deñlü nūr u ziyā virse' āleme
Hürşid zerre gibi nazardan nihān olur

Bād-ı şabā ki bŷy-ı gül ü yāsemīn içün
Cerrār-ı bī-nevā-yı reh-i bŷtān olur

Bir şemmesini bulsa eğer bŷy-ı hŷlkunuñ
'Attār-ı çārsŷ-yı zemīn u zemān olur

'Adli ki bir diyār-ı pŷr-āşŷba hŷkm ide
Dŷzd-i hārāmī bed-raķa-i kārban olur

Ger virse iktidār-ı za'ifāna takviyet
Peşşe hārīf-i hāmle-i pīl-i damān olur

Ger 'ankebŷta himmeti yār olsa perdesi
Keştī-i çāpŷk-i felek bād-bān olur

Tab-ı 'hazāna olsa mŷrebbī mŷrŷvveti
Revnaķ fŷrŷz-ı reng-i gül ü ergavān olur

Dīvāna çıķsa Āşaf-ı Cemşīd-kevkebe
Meydāna girse Rŷstem-i şāhib-ķırān olur

6b

Tenha çıķınca tığ ile meydana gŷn gibi
Hŷrşiddŷr ki⁵⁷ cilvegeh-i āsumān olur

Şemşīri gül gül itdŷđi dem hāki hŷn ile
Cemşīd'dir ki bezm-gehi gŷlsitān olur

Diller tŷvermi gŷrmeđe ceng içre nīzesin
Ol dem ki hŷn-ı dŷşmen ucundan revān⁵⁸ olur

⁵⁷ Age'deki bu mısra "ki" kelimesi geçmemektedir. Bknz. sayfa 111.

⁵⁸ Age'de bu mısra "ol dem ki hŷn-ı gamze-i nāmihriban olur" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 111.

Güyā ki çeşm-i şāhid-i ra 'nā-yı nuşrete
Müjgān-ı tîr ü gamze-i nā-mihribān olur ⁵⁹

Düşdikce hāke gūy şıfat-ı kelle-i 'adū
Pāy-i semendi tūt ki aña şavlecān olur

Ol āsumān-şitāb ki hengām-ı pūyede
Her na 'lî bir hilāl-i kevākib-feşān olur

Ol āteş-i cehendeki oldukça germ-rev
Pīrāmeninde gerd-i siyāhı duḡān olur

Çāpüklüğü o mertebe kim zıll-ı rākibi
Yire düşünce aña mekān lā-mekān olur

Şaflar düzüb hücum edicek ḡayl-i düşmene
Dehşetle āsumān u zemīn pūr fiğān olur

Şarsılduğınca zelzele-i ḡamleden zemīn
Āşub-ı rüstehīz-i kıyāmet 'ayān olur

Gerd-i şiyehde şu 'le-i şemşīr-i tābdār
Güyā şehāb-ı tīrede berk-ı cihān olur

Oklar sihām-ı kavş-i kazādan nişān verir
Peykān-ı tîr ise ecel-i nāgehān olur

Evc-i hevāda şıyt-ı çekāçak-ı tīğden
Āvāz-ı ra 'd u şā 'lka reh-güm-kunān olur

Her ḡamlede hücum-ı dilīrān-ı nīze-dār
ḡayl-i 'adūye ol kadar āfet-resān olur

Kim tenlerinde rāh-ı mesāmāt serteser
Sūrāḡ-ı mār-mührerübā-yı sinān olur

Gāhī meyān-ı şafda tūrur kendi tīğveş
Gāhī meyān şikāf-ı şaf-ı düşmanān olur

Ol demdeki siyākat-ı ta 'dād-ı küşteḡān
Bīrūn-ı ḡayta-i ser-i kilik-i beyān olur

7a

Ger 'āşiyān-ı rūz-ı cezādan bir ehli şer
Seyr itse ol kıyāmeti kim ol zamān olur

⁵⁹ Age'de bu mısranın sonu bir üst mısranın sonunda yazılmıştır. İki mısranın sonu da aynı olarak okunmuştur. Bknz. sayfa 111.

Bîrûn ider dilinden o dem bîm-i düzehi
Meydân-ı mahşer aña rıyâz-ı cinân olur

Ey Âşaf-ı zamâne ki her ray-ı şâibiñ
Rûkn-i esâs-ı salţanat-ı câvidân olur

Sensin o şafşiken ki yazılsa menâkıbıñ
Her muhtaşar rivâyeti bir dâstân olur

Tahrîr-i medh ü fikr-i nikât-ı sitâyışiñ
Nazm-ı umûr-ı dest ü dil-i şâ îrân olur

Ma'na ki silk-i gevher-i medhiñde yerleşür
Endîşe kim şenân ile raţbüllisân olur

Ol dürr-i gûşvâre-i Nâhîd'e nâz ider
Bu tercümân-ı râz-ı dil-i kıdsiyân olur

Kim vaşf iderse zât-ı şerîfiñ benim gibi
Rûh-ı kelâmı kâlib-i mażmuna cân olur

Hakķā benüm o nâdire-perver ki her sözüm
Bir tuhfе gibi elden ele armağân olur

Tab'ım ki bād-ı cezbe-i medhiñle dem-be-dem
Bir baħr-ı pür ħurûş-ı leālîfeşân olur

Her gevher-i Nefîs ki andan zühûr ider
Ârayîş-i ħazâin-i kevn ü mekân olur

Kim cem' iderse gevher-i mażmûn-ı ħaşşımı
Cem' iyyet-i cevâhir ile kâmrân olur

Tab'ımla kimse baħş⁶⁰ idemez Kāhramān gibi
Endîşe 'âleminde cihân pehlevân olur

Tutdı cihânı debdebe-i kûs-ı şöhretim
İşitmez anı gûşı ħasûduñ girân olur

Ĥâsîd benimle da 'vâ-yı nazm eylese n'ola
Zu'munca ħar sühenver-i İsâ-beyân olur

Gör i' tikkād-ı fâsîdin itmez bu fikri kim
Rûbeh nice muķâbil-i şîr-i jiyân olur

⁶⁰ Age'de mısra da geçen "baħş" kelimesi yapılan çalışmada "bahā" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 113.

Bir düzd-i nābekār-ı ma‘ānī-tırāş iken
Yārān sözüyle şā‘ır olur nüktedān olur
7b

Haşm ittiḥāz idinmek o terzīk-gūyu ben
Nāmūs-ı şā‘iriyyetime kesr-i şān olur

Anda liyākat olsa ki ben lāf urub desem
Gelsün benimle var ise bir imtiḥān olur

Nefī du‘āya başla ko da‘vāyı ki du‘ā
Nazm āḥırında‘ādet-i nazm-āverān olur

Tā kim fūrūğ-ı cām-ı zerendūd-ı āfītāb
Revnaḳ fūrūz-ı bezmiñe ḥāverān olur

Dönsün felekde sāğar-ı iḳbālī gün gibi
Tā aña dek ki āḥır-ı bezm-i cihān olur

Naat Resul Ekrem- Nadirî⁶¹

Fāilātün/ Fāilātün/ Fāilātün/Fāilün
Ey cemālūñ şem‘-i bezm-ārā-yı ḳurb-ı girdigār
İsra‘ıl āvāre-i nūr-ı rūḥuñ pervāne vār

Maṭlab-ı a‘lā-yı ev ednā‘da cāy itseñ n’ola
Tır-veş itdūñ maḳāmı ḳāb’ı ḳavseyn-i güzār

Şem‘-i zātuñ olmasa dönmezdi fānūs-ı felek
Bunca eşḳāl u şuver ḳanda⁶² olurdu āşikār

‘Ācizāñın maḥşer üzre zıllunı teksīr içün
Şaḳladı dār-ı fenāda sāyeñi Perverdigār⁶³

Yā Resūlullah bir ednā ḳākeründür Nādirī
Gerçi çoḳdur cürmi ammā lūṭfuña yoḳdur şumār

Fuzuli der-ḥaḳ faṭimatü’z Zehra

Feilātün (Fāilātün)/Feilātün/Feilātün/Feilun
Kimdür āyā bu ki nūrıyla münīr oldı cihān
Meh-i ruḥsārınadur dīde-i devrān-ı nigerān

Özi serv-i ḳaddı dilber revīşi cān-perver
Oturur şem‘durur serv yürür rūḥ-ı revān

⁶¹ Numan, Külekçi, ” *Ganī-zāde Nādirī*” (doktora tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1985, sayfa 235. Adlı çalışmasıyla birlikte bu metin karşılaştırılarak okunmuştur.

⁶² Külekçi, ” *Ganī-zāde Nādirī*”, sayfa 235. Adlı çalışmasında “ḳanda” kelimesi “ḳandan” olarak yazılmıştır. Bk. sayfa 235. 27. Gazel.

⁶³ Metin üzerine yapılan çalışmada bu beyitten sonra iki beyit daha yer almaktadır. Bknz. sayfa 236.

**8a Na 't-ı Enbiyā Āzerī Merḥum
Azeri – İbrahim Çelebi⁶⁴**

Müfte ilün/Müfte ilün/Fā ilün
Eyle hırām ey kalem-i dil-sitān
Ol yine nazm ehline 'anber-feşān

Serv-i gülistān-ı suḥansın bugün
Şem 'i şebistān-ı suḥansın bugün

Nağme-serā-yı çemen-i 'aşksın
Tūtī-i şīrīn-suḥan-ı 'aşksın

Rāst maḳāmāta idüb ibtidā
Na 'ta ser-āğāz kılub it nevā⁶⁵

Devlet-i dāreyne olursın ḳarīn
Eyleriseñ na 't-i Resūl-i güzīn

Reng-rīz-i gonçe-i gülzār-ı şer⁶⁶
Dürr-i girān-māye-i bāzār-ı şer '

Ya 'ni ekālīm-işehenşāh-ı cūd⁶⁷
Pāk-terīn-i gevher-i kān-ı vücd

Sāye-nişīn-i tutuḳ-ı kibriyā
Maḫzar-ı elṭāf-ı Ḥudā Muştāfā

Olmaz idi olmasa ol pāk-zāt
Nuh felek u penc-his u şeş-cihād⁶⁸

Ḥāce-i dāna-dil-i ümmī-laḳab
Gevher-i pākīze-i kān-ı 'Arab

8b

Her suḥanı dürr-i girān-māyedir
Her sözi ḥāl ehline sermāyedir

Māye-i ikbāl ḡubār-ı rehi
Maḳsad-ı Akşā ḫarem-i dergehi

Luṭfla aḥbābına ḫāṭır-firīb
Ḳahr ile a 'dāya kıyāmet-nehīb

⁶⁴ Murat, Ak, "Naatlerin Tasavvufî Temelleri ve Naat Mecmuaları" (doktora tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya, 2014, sayfa 352. Adlı çalışmasından yararlanılarak metnin karşılaştırması yapılmıştır.

⁶⁵ Ak, "Naatlerin Tasavvufî Temelleri ve Naat Mecmuaları", sayfa, 352. "nevā" kelimesinin yanında "hem" kelimesini de geçmektedir.

⁶⁶ Age'de bu beyit 8. Sırada yer almaktadır. Bknz. sayfa 352.

⁶⁷ Age'deki çalışmada bu mısradaki geçen "ekālīm" kelimesi ile "şehenşāh" kelimesi yer değiştirmiş şekilde geçmektedir. Bu beyitte ilgili çalışmada 6. Beyit olarak verilmiştir. Bknz. sayfa 352.

⁶⁸ Age'de bu mısradan önce bir mısra daha yer almaktadır. Bknz. sayfa 353.

Derge-ḳadri gibi şānı refī‘
Halka muṭa‘ oldı Hakkā muṭī‘

Ey keremüñ baḥrine gerdün ḥabāb
Ehl-i dile her suḥanıñ bir kitāb

İtdi ezelden ol Hudā-yı ḡanī
Ḳāfiye-i nazm-ı nübüvvet seni

Mihr-şifat kāḥ-ı felek meskenüñ
Belki güneş oldı tufeylüñ senüñ

Pest yanıñda felek-i nuḥḳibāb
Senden alur şems ü ḳamer ferr ü tāb⁶⁹

Rehgüzerüñ oldı senüñ kehkeşān
Ḳabza-i ḳadrüñde yaḥud bir kemān

Öpmeḡe ḳaşd itdi riḳābuñ hilāl
Ḳāmetini ḳıldı bu ma‘nāya dāl

9a

Melce-i aşḥāb-ı şafā dergehüñ
Cān u dile māye ḡubār-ı rehüñ

Oldı seniñ ey şeh-i ālī-cenāb⁷⁰
Sāye-nişīn-i ālemüñ āfītāb

Sensin o dār(r)ende-i fermān-ı Hakk
İtdi elüñ āyine-i māh-ı şaḳ

Sensin o şāhen-şeh-i eyvān-ı şer‘⁷¹
Aşlsın ü cümle cihān saña fer‘

Sensin olan kāşif-i esrār-ı ḡayb
Vaḳıf-ı esrār bilā-şekk ü rayb

Sensin o tūtī-i gülistān-ı dīn
Serv-i ḥırāmende-i bustān-ı dīn

Sensin o tābende-i meh-i burc-ı şer‘
Oldı müsellemler elüñe dürc-i şer‘

Sensin o efser-dih-i mihr-efserān
Baş ḳodılar dergehiñe serverān

⁶⁹ Age “ferr” kelimesi “teff” olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 353.

⁷⁰ Age’de mısra da “oldı” kelimesinin yanına “ezel” kelimesi de yazılmıştır. Bknz. sayfa 354.

⁷¹ Age’de bu mısranın son kısmı “ebvāb-ı şer‘ olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 354.

Rûz-ı kıyâmetde eyâ pâk-zât
Âzerî zârîna kıl iltîfât

Luţf ümîd itdi kapuñdan senüñ
Dest-i tazarru ‘ la tutub dâmenüñ

9b

Kâmetini halka-şîfat kıldı dâl
İtdi der-i mekremetiñden su’âl

Baħr-i seħâ kân-ı keremsin meded
Luţf u cevâb ile sözün eyle red⁷²

Emlahüş-şu ‘ra Nef’î Raħmetullahi ‘aleyh⁷³

Nef’î sâhîrim ki üstâdım
Şun-ı endîşe-i İlâhî’dır

Feyz-i tabım cihân-ı ma’nâya
Tâb-ı hûrşîd-i şubh-gâhîdir

Çeşm-i endîşem ol kadar rûşen
Şanki hûrşîd anıñ siyâhıdır

Qalemim ol kadar şînâverdir
Tut ki baħr-ı sühende mâhîdir

Nokta-i kilik-i ‘anber-efşânım
‘Âlemiñ dâğ-ı mihr u mâhıdır

Mülk-i ma’nâ qalem-revümdür heb
Tab ‘im endîşe padişahıdır

Gevher-i nazm-ı ‘alem-efrûzum
Şehleriñ zîver-i külâhıdır

10a

Yûsuf-ı tab ‘ımıñ sipihr-i bülend
Sernigün teñg ü tîre çâhıdır

Nâzenin bîkr-i fikrimiñ Zühre
Şûh-ı gîsüberîde dâhıdır

Zühd ü rindî yanımda yeksândır
Bu ħusûsuñ Ĥudâ güvâhıdır

⁷² Age’de mısranın sonu “sözün itme red” olarak bitirilmiştir. Bknz. sayfa 355.

⁷³ Metin, Akkuş, “Nef’î Divânı”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2018, sayfa 220. Adlı çalışmasından hareketle bu beyitler karşılaştırmalı olarak okunmuştur. Çalışmada bu kısım “Mukatta Der Tarif-i Şeyhülislam Esad Efendi” başlığı altında ve “Kıtai Kebire” bölümünde geçmektedir. Bknz. sayfa 220.

Her hevādan feraġat itdi gōñül
Şevķ-i ma 'nā yine kemāhīdir

Ehl-i dildir hemīşe yārānım
Nev mevālī ne ħod sipāhīdir

La 'net ol ħar żarīf-i⁷⁴ ħodreyye
Ki şeref aña māl ü cāhıdır

Fıkr-i mazmūn-ı ħās içün ħālā
Dil bu tedbīr ile mübāhīdir

Ki nedīmim bu köhne meygedeniñ
Bir iki rind-i bāde-ħāhıdır

Bā-ħuşuş ol güzide tāifeniñ
Hem ışık biri hem sipāhıdır

Dili şāfī eġerçi terkībi
'Ālemiñ nüşā-i günāhıdır

10b

Hemdem ister gōñül ne çāre diliñ
Kimse ne ħākimi ne şāhıdır

Bu şafāya velī olan münkir
Bir iki mülhīd-i tebāhıdır

Bir iki şūret uğrusu ħar kim
Ne ħalender ne ħanķāhīdir

Kiminiñ başı penbe dükkānı
Dili iblīs tekyye-gāhıdır

Kiminiñ şūreti veliyy-i Ĥudā
Ma 'nīde düşman-ı İlāhī'dir

Kimi herze nifāk u hercāyī
San 'atı ġıybet ü melāhıdır

Kim çeker sıķletin bu eşķāşıñ
Bilürim bu kimiñ günāhıdır

Nāmin ifşāya çāre yok ammā
Her dem endişe 'özü-ħahıdır

Age'de "żarīf" kelimesi "arīf" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 220.

Gerçi erbāb-ı ʔab ‘a böyle sitem
Feleğĩn köhne resm ü rāhıdır

Hele şükrüm budur ki memdūhum
‘Ālemiñ sadr-ı dīn-penāhıdır

11a

Müfti-i kāmran ki dergāhı
Hem-dem endīşe-i ʔable kāhıdır⁷⁵

Ol ki endīşe senc-i ilm-i yakīn
Hired-i şāhib intibāhıdır

Ol ki imzā-nüvis-i hüccet-i dīn
ʔalem-i mu ‘ciz- iştibāhıdır⁷⁶

Ol ki endīşe-i şenāsi ile
Ehl-i dil dāima mübāhıdır

Feylesof-ı daʔika-peymā kim
‘Aklı pür hikmet-i İlāhī’dir

Āsumān-ı cihān-ı şevket ü şān
Dāmen-i sāyebān-ı cāhıdır

Rūzgār iḥtisāb-ı ‘adli ile
Ol ʔadar dāf ī-i mebāhıdır⁷⁷

Ki meyiñ sürh u āl iken rengi
Bīm-i ʔahrıyla zerd ü kāhıdır

Tā ki rūşen-çerāğ-ı bezm-i yakīn⁷⁸
Feleğĩn şem ī ü sözi māhıdır⁷⁹

Tābīdār ola devleti zirā⁸⁰
Dili endīşe-i kıble-gāhıdır

11b

Nef ī Velehü Berayı Merḥum Sultan Aḥmed Ḥan⁸¹

Mefūlu/Fāilātü/Mefāilu/Fāilun

⁷⁵ Age’de bu mısra” Feleğĩn sadr-ı bārgāhıdır” olarak geçmiştir. Bknz. sayfa 221.

⁷⁶ Age’de mısranın başındaki “ʔalem” kelimesi yerine “hāme” kelimesi yazılmıştır. Bknz. sayfa 221.

⁷⁷ Age’de “mebāhıdır” kelimesi yerine “menāhıdır” olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 221.

⁷⁸ Age’de mısranın sonu “yakīn” kelimesi yerine “cihān” kelimesi olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 222.

⁷⁹ Age’de “şem ī mihr” olarak yazılırken bu nüshada “şem ī söz” olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 222.

⁸⁰ Age’de “tābīdār” kelimesi yerine “pāyidār” kelimesi geçmektedir. Bknz. sayfa 222.

⁸¹ Metin, Akkuş, ” *Nef ī Divānı* ”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2018, sayfa 34. Adlı çalışmasından hareketlenerek metin karşılaştırılarak okunmuştur. Bu metin divānda “Kasideler” bölümünde yer almaktadır.

Her ma'nā-i laṭīf ki cāndan niṣān verir
Ta'bir edince ṭa'bım anı nazma cān verir

Her nazm-ı dīl-firīb ki benden zuhūr⁸² ider
Lafzı cemāl-i ṣāhid-i ma'naya ān verir

Her nükte-i ḥafī ki kelāmımda derc olur
Mazmūnu dest-i āleme bir dāstān verir

Ol siḥirsāz ki mu'cize-gūyum ki nuṭkumuñ
Feyzi devāt u kilke zebān u dehān verir

Ol nāzım-ı leālī-i nazmım ki ṣi'irimiñ
Reṣki cemāda ṭab-ı cevāhir-feṣān verir

Pākīzegūy-ı nādi-resencim ki her sözüm
Şehnāme-i belāgata ḥüsn-i beyān verir

Vaṣṣāf-ı Muḥteṣem suḥenim kim ḳaṣāidim
Şāhān-ı Cem şükūh-ı cihān bāna ṣān verir

Bir dānesini gevher-i silk-i kelāmımıñ
Maḥṣūl-ı bahr u kāna veren rāygān verir

Ṭab'ım 'arūs-ı ma'naya meṣṣātalık ider
Endiṣem āyīne ḳalemim sürmedān verir

12a

Ḥāmem ki nazmımı ider iḥyā midād ile
Āb-ı ḥayāta reṣḥası rūḥ-ı revān verir

Bu iḳtidār-ı ṭab'ile ammā ne fāide
Sermāye-i taṣavvuruma ḡam ziyān verir

Bir dem murādım üstüne devr eylemez felek
Āb istesem serāb-ı ādemden niṣān verir

Destimde cām görse benim sernigūn ider
Nādāna sāḡar istese rıtl-ı girān verir

Etdikçe ṭālī'imle recā-yı muvāfaḳat
Her vade-i dūrūḡuna biñ yıl zamān verir

Her ṣulmune taḥammül ider āṣikāre dil
Ammā bu cevri cāna 'azāb-ı nihān verir

⁸² Age'de "zuhūr" kelimesi yerine "sudūr" kelimesi geçmektedir. Bknz. sayfa 34.

Bir şūh-ı şīvekāre esīr itdi kim beni
Ne öldürür cefāsı ne ğamdan amān verir

Bir bī-vefā ki her dem esirān-ı āşķına
Dārū-yı şihhātī ecel-i mihribān verir

Hem uğramaz fīrāk ile ölsem de yanıma
Hem yolda rāst gelse kaçır baña yan verir

Bakdıkça bir nigāh ile biñ cān alır gözi
Hem yine şöyle haste görünür ki cān verir

12b

Çekdikçe çeşmi hışım ile şemşīr ğamzesin
Uşşāka dehşet-i ğažab-ı Qahrāman verir

Geh Qahrāman-ı çeşmine ebrū kemān şunar
Geh Rüstem-i nigāhına müjgān sinān verir

Haṭṭı ki zāhir olsa gerek daḥi ‘āleme
Havfī zuhūr-ı fitne-i āḥır zamān verir

La ‘lī ki naķş⁸³ ḥātem-i Cem’dir zamānede
Hük-m-i nigīn-i pādīşeh-i ins ü cān verir

Ol şeh ki ferr-i baḥtı ile tahtgāh-ı Rūm
Ferş-i zemīne mertebe-i āsumān verir

Ol şeh ki şem ‘ī bārgēhi dūd u şu ‘leden
Leyl ü nehāra hil ‘at-i nūr u duḥān verir

Ol şeh ki seyre çıksa yanınca götürmeğe
Çarḥ āfitāba tīg u hilāle kemān verir

Hān Aḥmed ol şehenşeh-i devrān ki rüzgār
‘Adliyle dehre müjde-i emn ü amān verir
Cemşīd-i kāmran ki süvār olsa rahşına
Dārā tutar rikābını Hüsrev ‘inān verir

Hurşīd-i zerfeşān ki feyż-i cüdle
Dehre ğınāyı māḥşal-ı baḥr u kān verir

13a

Yektā-süvār-ı ‘arşa-i devrān ki düşmana
Havf-ı hucūmı tefriķa-i ḥānümān verir

⁸³ Age’de geçen “naķş” kelimesi yerine “reşk” olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 35.

Gāhi ki gerd-i pūye-i raḥş-ı sebükrevi
Gerduna kuḥl-ı bāşıra-i aḫterān verir

Her bir ḳademde şadme-i pūr zūrı naliniñ
Gāv-ı zemīne zelzele-i üstüḥān verir

Ol demde kim hücūm-ı gedāyān için zeri
Ḥurşid-i āsumān gibi desti 'ıyān verir⁸⁴

Ol denlü dāmenin pūr eder zerle her gedā
Kim yollarına zīb-i reh-i kehkeşān verir

Devri zamān-ı Aḫmed-i Muḫtār'ı aındırır
Şemşiri Zülfikār-ı 'Alī'den nişān verir
Ḳahrı sipihr-i pūr sitemiñ od ider yerin
Ḥulḳı cihāna būy-ı gül ü gülsitān verir

Şanı şehānı ālemi ḥūr u ḫaḳīr ider
Luṭfı gedāya salṭanat-ı cāvidān verir

Geh bir vezīri şāh-ı 'Acem'den ḫarāc alur
Geh bir vekīli asker-i Tātār'a ḫān verir

Ḥākān-ı Çin ki dergehine elçi gönderir
Heb kāseşūy-ı maṭbahına armaḡān verir

13b

Micmer-fürüz-ı beḫtine ḫod ūd u 'anberi⁸⁵
Şāhenşeh-i memālik-i Hindūstān verir

Her salṭanat ki ḫükmü nesaḳsāz ol aña
Ḳānūnu dād-ı devlet-i Nūşirevān verir

Her memleket ki 'adli mürebbi ola aña
Āb u hevası gürke ḫışāl şubān verir

Devrinde ehl-i māteme farṭ-ı neşātdan
Zevḳ-i sürūd-ı naḡme-i nāyı fiḡān verir
Mülkünde düzd-i müflise māl-i zekātdan
Destār u keşf pīreḫeni kārđān verir

Ḥükmi sirāyet itse nihād-ı hevāya ger
Bād-ı vezāna lenger-i kūh-ı girān verir

'Azmi olursa ger sabaḳāmūz ṭab-ı ḫāk
Kūh-ı girāne cünbüş-i bād-ı vezān verir

⁸⁴ Age'de geçen "āsumān" kelimesi "zerfeşān" olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 36.

⁸⁵ Age'deki mısra da geçen "beḫtine" kelimesi "bezmīne" olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 36.

Ger nehyi itse haber-i⁸⁶ havāşş-ı mükeyyifāt
Mey tab'ı şādmāna ğam-ı nāgehān verir

Mīm-i mekāna istese pergār-ı himmeti
Mikdār-ı devr-i dāire-i lā-mekān verir

Gāhi ufuğda zāhir olan māh-ı nev deġül
Te'sīr-i şevk-i medhī sipihre ziyān verir

14a

Çekdikçe silk-i medhe dūr-i nazmın āsumān⁸⁷
Mihr aña tār-ı şa'adan rīsmān verir

Ey dāver-i zamāne ki āb-ı ādaletiñ
Mülk-i cihāna revnağ-ı bāğ-ı cinān verir
Çok devletiñde şā'ir-i sāhīr-beyān velī
Dād-ı⁸⁸ edāyı Nef'ī-i şīrīn zebān verir

Luṭfuñ olursa ger suhen-i pest pāyesi
Nazm-ı bülend-i Muhteşem'e kesr-i şān verir

Söz bir metā'ı fāhīr kemyābdır velī
Aña revācı luṭf-ı şeh-i nüktedān verir

Nazm āhīr oldı başlatalım şol du āya kim
Nazma⁸⁹ havāşş-ı edi'ye-i kudsiyān verir

Tā kim şehān-ı dehre nizām-ı cihān içün
Devrān serīr-i ma'delet üzre mekān verir

Olsun kapıñda muntażam-ı silk-i bendegān
Devlet ki intizām-ı umūr-ı cihān verir

Bulsun şeref hemişe vücuduñla saltanat
Ol saltanat ki mülke beķā-yı amān verir

Ṭob eylesün yoluñda ser-i düşmanı każā
Tā kim felekde māh-ı neve şavlecān verir

⁸⁶ Age'deki mısra da geçen "haber-i" kelimesi yerine "cebr-i" kelimesi geçmektedir. Bknz. sayfa 37.

⁸⁷ Age'de bu mısra şu şekilde geçmektedir: "Çekdikçe silk-i nazma dūr-i medhīn āsumān". Bknz. sayfa 37.

⁸⁸ Age'de bu kelime "dūd olarak geçmektedir. Bk. sayfa 37.

⁸⁹ Age'deki mısra da geçen "nazm" kelimesinin eş anlamlısı olan "şi'r" kelimesi geçmektedir. Bknz. sayfa 37.

14b

Velehü Berā-yı Sultān Aḥmed Ḥān-Nef‘ī⁹⁰

Mefūlu/Mefāilu/Mefāilu/Feūlu

Şanmañ ki felek devr ile şāmı seher eyler

Her vākı ‘anıñ ‘ākıbetinden haber eyler

Bir düş gibidir ḥaḳ bu ki ma ‘nide bu ālem

Kim göz yumub açınca zamānı güzer eyler

Bir yerdeki ārama bu miḳdār ola mühlet

Erbābı nice kesb-i kemāl ü hüner eyler

Olmış tūtalım müddet-i ārāmı da mūmtedd

‘Āḳıl nice temyiz-i reh-i ḥayr u şer eyler

Teşḥīş-i reh-i ḥayr u şer olur mu o dilde

Kim leşker-i ḡam birbirini bī-siper eyler

Bulmaz reh-i ḥaḳḳı meḡer ol kimse ki aña

Tevfīḳini Hādī-i ezel rāhber eyler

‘Aḳlıñ hūneri vādī-i ḥikmetdedir ancak

Taḥḳīḳle ḥikmet nice bir dilde yer eyler

Ḥikmet ger o ‘ilm ise ki aḥkām-ı felekden

Endīşe-i ‘aḳl-ı beşerī bā-ḥaber eyler

Düşmez dil ṭab ‘ehli bu endīşeye zirā

Teşvīş-i dil u ṭab ‘bu daḥi beter eyler

Zu ‘munca olur her kişiniñ redd u ḳabūli

Ḥaḳ söyleyeni şanma felekden ḥazer eyler

15a

Rindān-ı Ḥudā-perver-i ma ‘ni bu maḥalde

Ne çarḥa ne ḳavl-i ḥükemāya nazār eyler

Virmez feleḡiñ devr-i çebendāzına ḥükmi

Ḳor ḥikmeti teslīm-i ḳazā vü ḳader eyler

Gerdūn meḡer āsūde midir kendi kederden

Devrān aña da mihrini nīşter eyler

Gün başına bir ḥil ‘ati dibā verir ammā

Dāmānımı ālūde-i ḥūn-ı ciğer eyler

⁹⁰ Metin, Akkuş, “*Nefi Divanı*”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2018, sayfa 54. Çalışmasından hareketle bu metin karşılaştırma yapılarak okunmuştur.

Ol kimsedir āzāde felekden⁹¹ ki vücūdun
Gūy-ı ḥam-ı çevgān gibi bī-pā vü ser eyler
Yā ol kişi kim tīr-i ciğerdüz-ı kazāya
Ḥaşmāne çeküb tīg-ı zebānın siper eyler

Yā ol kişi kim ḥırz için aḳsām-ı belādan
Endīşe-i evşāf-ı şeh-i baḥr u ber⁹²eyler

Ol şeh ki cihān mevsim-i ‘adlinde şafādan
Devrān-ı tarābnāk-ı Cem’e ḥandeler eyler

Ol şeh ki gubārı süm-i yekrān-ı sipāhi
Deryā-yı muḥīt-i feleği pūr keder eyler

Ol şeh ki kef-i himmeti hengām-ı keremde
Dünyayı ḡanī kânı tehī baḥrı ber eyler

15b

Ḥān Aḥmed-i ‘ādil ki kazā na ‘l-i semendin
Māh-ı ‘alem-i rü’yet-i fetḥ ü zafer eyler

Cemşīd-i kerem pīşe ki seyrāna çıkınca
Ḥūrşīd gibi ḥāk-i rehin ferş-i zer eyler

Māh-ı felek-ārā-yı sa ‘ādet ki zamāne
Eyyāmını ārāyış-i devr-i ḳamer eyler
Bir himmete ḳādir ki niçe bī-ser ü pāyı
Bir demde murād itse şeh-i tācver eyler

Bir ḳudrete ḳādir⁹³ki niçe taḥt-nişīnāñ
Alur küleh ü efserini derbeder eyler

Bir mihr-i celī şa ‘şā ‘adır mihri⁹⁴ ki dāim
Evc-i felek-i saltanatı müstaḳar eyler

Şāmil yine heb dāire-i āleme nūru
Ne maşrıḳı ne maḡribi var ne sefer eyler

Ger luṭfı mühimsāz-ı bahār olsa dıraḥtñ
Her şāḥını bir şūḥ-ı muraşşa kemer eyler

Ger tāb-ı temūz-ı ḡazabı itse sirāyet
Her ḳatre-i bārānı hevā pūr şerer eyler

⁹¹ Age’de mısra da geçen “felekden” kelimesi “elemden” olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 55.

⁹² Age’de mısra da “şeh-i baḥr u ber” kelimeleri yerine “şeh-i dādger” kelimeleri geçmiştir. Bknz. sayfa 55.

⁹³ Age’de “ḳādir” kelimesi yerine “mālik” kelimesi geçmektedir. Bknz. sayfa 55.

⁹⁴ Age “mihri” kelimesi yerine “reyi” kelimesi geçmektedir. Bknz. sayfa 55.

Âb üzre vezân olsa eğer şarşarı hıftı
Emvâcını zencîre-i naķş-ı hâcer eyler

16a

Mâhiyyeti ger olsa cemādāta mürebbî
Taşvîr-i hâcer kesb-i kemâl-i beşer eyler

‘Adli ki müsellemdir aña hüsni-i tedârik
Gör hükmünü her yerde nice kârger eyler

Olsa meselâ râbıta-perdâz-ı mükâfât
Pervâneye gülberki telâfî-i per eyler

Ta bir idemem tıynet-i pâkindeki lutfu
Gör hâşiyet-i feyzi ne miqdâr eşer eyler

Gâhî ki hayâl-i şiken-i turra-i hulkı
Eşnâ-yı tefekkürde dilimden güzer eyler

Endişem olur bûy-ı latîfîyle mu ‘atâr
Andan kalemim ‘âlemi pür müşki ter eyler

Ey Hüsrev-i Cem kevkebe-i memleketârâ
Kim saltanatıñ ‘âlemi pür zîb ü fer eyler

Evşâfıña had yok tatalım sihrile tab ‘ım
Biñ ma ‘nayı bir şekle koyub muhtaşar eyler

Kaşd itse huşusa ki güher-senc-i hayâlim
Bir nüktesini şerh-i kitâb-ı dürer eyler

Tab ‘ımdır o deryâ-yı güher-pâş-ı ma ‘âni
Kim sâhilini ma ‘den-i lülü-i ter eyler

16b

Endişem o şüretger-i i ‘câz-nümâdır
Kim cevher-i ferd üstüne tarh-ı şuver eyler

Hâmemdir ol ebr-i çemenârâ-yı ey ma ‘âni⁹⁵
Bir kaçresi bir gülşeni şādâbter eyler

Rengin ü lezîz oldu kelâmım o kadar kim
Kâm u leb-i endîşe-i pür gül şeker eyler

Amma yine bir söz ne kadar nâzik olursa
Dağlı aña erbâb-ı hâsed ol kadar eyler

⁹⁵ Age’de “ey ma ‘âni” yerine, “sühen ki” geçmektedir. Bknz. sayfa 56.

Üstād olıcaķ sözde Һasetden kaçılır mı
Zirā hüneri reşk ü Һased mu ‘ teber eyler

Yetmez mi bu devlet ki baña reşk ide dāim
Bir t̄a’ife kim da ‘ vā-yı faẓl u hüner eyler
Zu ‘mu ol Һadar her biriniñ sözde ki dāim ⁹⁶
Endīşesi tağyır-i Һazā vu Һader eyler

Ammā girecek ma ‘reke-i ma ‘niye evvel
Şemşiri Һor endīşe-i zırh u siper eyler

Nutķ ile Mesīhā geĉinür her biri ammā
H̄aşıyyet-i şohbetleri insānı Һar eyler

Ĝavĝā-yı suhendir bu faẓiletde nemiz var
Faẓl ehli bizim başımız üstünde yer eyler

17a

Söz ben dediĝim cevher-i ‘ulvī ise anı
Devrān şadef-i sem ‘ i Һabüle güher eyler

Söz midir o kim nüshasını nükte-şināsān
H̄aşv-i şikem-i raĥne-i dīvār u der eyler

Haĝkımda ne dirlerse o güne süfehānıñ
Āşār-ı tabī ‘atlerine kim nazar eyler

Lazım gelecek ol müteşā ‘irlere tab ‘ım
Her ma ‘reke neyledi dāhi neler eyler
Ol şafder-i düşmanküş-i nazmım ki Һuşūşā
Şemşir-i zebānımdan ehibbā Һazer eyler

Olursa eĝer Һimmet-i şāhenşeh-i ‘ādil
H̄āşā ki bu bu endīşede Nef ī zarar eyler

Zirā ki dem-i küşte-i endīşesin ekşer
Şer ‘i kerem Һikmet-i Bārī heder eyler

Hem Һaşma zafer bulmak için medh ü şenānı
Takdīm-i du ‘ā-yı şeb ü vird-i seher eyler

Tā cilvegeh-i rü ‘yetini Һusrev-i encüm
Geh memleket-i Һāver ü geh bāhter eyler

Manşūr ide her yerde Һudā rā ‘yet bahtıñ
Tā Һusrev-i seyyāre felekde sefer eyler

⁹⁶Age’deki mısranın son kısmında “dāim” kelimesi yerine “güyā” kelimesi geçmektedir. Bknz. sayfa 56.

17b

Velehu Berā-yı Sultān Aḥmed⁹⁷

Mefāilun/ Mefāilun/ Mefāilun/ Mefāilun
Bahar irdi yine düşdi leṭāfet gülsitan üzre
Yine oldı zemīnīñ luṭfı ġālib āsumān üzre

Yine her lāle bir şem ‘i mu ‘anber yaqdı dūdundan
Şehāb-ı ‘anber-efşān oldı peydā bostān üzre

Yine çıkdı beyāza naqşı her serv-i gül endāmıñ
Şarıldı yāsemen şāḥ-ı nihāl-i ergāvān üzre

Çekilse n’ola yārān-ı şafā seyr-i çemenzāra
Şalāya başladı murğ-ı çemen sevr-i çemān üzre

Ḥired meftūn olur naqşı bahār-ı revnaḡ-ı bāġa
Nazār ḥayrān qalır āṣār-ı şun ‘ı müstesnā üzre

Cihān ārāyiş-i ezhār-ı gülzar eyle nāzında
Zemīn feyz-i leṭāfetle sipihre imtinān üzre

Nesīm ol denlū cān-baḡ u ḥayāt-efzā ki her demde
Dem-i ‘İsā ile da ‘vā-yı baḡ u imtiḥān üzre

Şabā gerd-i gülistān ile varsa bāġ-ı Rıdvān’a
‘Abīr-efşān olur pīrāhen-i ḥūr-ı cinān üzre

Yā Rıdvān baḡşile gelse temāşa-yı gülistāna
Görüb terciḡ ider bāġı behişt-i cāvidān üzre

Yaraşdı ol kadar mevc-i müselsel āba kim virmez
O ḥusni zūlf-i pūr ḥam çehre-i⁹⁸ sīmīn-berān üzre

18a

İder şāḥ-ı bahārıñ dirhemi bī-sikkesin cārī
Döker ezhār-ı bādāmı şabā āb-ı revān üzre

Dizildi kaṭre-i şebnem serāser⁹⁹berk-i sūsende
Kaṭār-ı cevher-i ma ‘nī gibi tīġ-ı zebān üzre

Deġül şebnem şerār-ı āḥ-ı bülbüldür ki çıkdıkça
Düşer kesb-i ruṭubetle hevādan gülistān üzre

Döner bir ḥāfız-ı maḥfīl-nişīn-i naġme-perdāza
Serāġāz-ı nevā etdikçe bülbul aşiyān üzre

⁹⁷ Age’den hareketle beyitler karşılaştırılarak okunmuştur. Bknz. sayfa 38.

⁹⁸ Age’de “çehre-i” kelimesi yerine “sīne-i” kelimesi geçmektedir. Bknz. sayfa 38.

⁹⁹ Age’de “serāser” kelimesi yerine “serāpā” yazılmıştır. Nüsha farklılıklarından dolayı kelimeler farklı okunmaktadır. Bknz. sayfa 38.

Firāz-ı gülbün-i pür jāleden gül gösterir rüyūn
Şeh-i ‘ālem gibi taht-ı zumurrud¹⁰⁰ nerdübān üzre

O şāhenşeh ki vācibdir edā-yı huṭbe-i nāmı
Ḥaṭīb-i minberi şaf-ı namāz-ı kudsiyān üzre

O şāhenşeh ki naḳş-ı ḥātem-i iḳbālidir sikke
Zer-i ḥurşīd-i ‘ālem-tāb u sīm-i aḥterān üzre

O şāhenşeh ki ḥāk-i rāhı efser-i sengi gevherdir
Ser-i Cemşīd-i ‘ālemgīr u tāc-ı Ḥusrevān üzre

Hümāyūn pāye Sultān Aḥmed-i ‘ādil ki düşmüşdür
Zılāl-ı sāyebān-ı devleti kevn u mekān üzre

Cihānbān-ı kader kudret ki ḥurşīde olur şāni
Nişān-ı dāğ-ı fermānı cebīn-i āsumān üzre

18b

Ḥudāvend-i hümānun¹⁰¹ himmet ki dünya dest-i cūdunda
Bir avuc ḥār u ḥasdır bir muḥīṭ-i bī-kerān üzre

Değül bārān u mevc ifrāt-ı iḥsān-ı itmedün¹⁰² desti
İder giryān u lertzān¹⁰³ ebri baḥr-ı baḥri kān üzre

Ne deryā kim nesīm-i himmetiyle cūş ider ābı
Güher-efşān olur emvācı fark-ı Ferḳādān üzre

Ne kişver kim bahār-ı devletinde¹⁰⁴ feyż alur ḥāki
Biter toḥm-ı şerer luṭf-ı hevāsından duḥān üzre

Ger olsa münteşir fermān-ı ‘ādli kūh u şāḥrāya
Uyur āhū bere zānū-yı şīrān-ı jiyān üzre

N’ola deryā gibi ‘asker çeküb dünyāyı feth itse
Yürütse ḥükümüni başdan başa mülk-i cihān üzre

Sikenderdir ki heft iḳlīme bir seylāb ider cārī
Süleymāndır ki fermānı revāndır ins ü cān üzre

¹⁰⁰ Age’de “zumurrud” kelimesi yerine “muraşsa” kelimesi geçmektedir. Bknz. sayfa 38.

¹⁰¹ Age’deki “hümā” kelimesi bu nüshada “hümānun” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 39.

¹⁰² Age’de “iḥsān-ı itmedün” kelimeleri yerine “iḥsān-ı dil” kelimeleri geçmektedir. Bknz. sayfa 39.

¹⁰³ Bu mısranın başındaki “giryān u lertzān” kelimeleri çalışmadaki mısra da yer değiştirilerek geçmektedir. Bknz. sayfa 39.

¹⁰⁴ Age’de geçen “devletinde” kelimesi “devletinden” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 39.

O Husrev'dir ki Şebdîz-i cihāngerd-i celāline
Celācildir kevākib sīnebend-i kehkeşān üzre

Şeh-i vālā mekândır kim bu nīlî kûbbe-i 'ālî
Otāğ-ı sebzidir şahn-ı feżā-yı lā-mekān üzre

Felek bir sāyebāndır pīşgāh-ı çetr-i cāhında
Güneş bir fülke-i zerdîr sûtûn-ı sāyebān üzre

19a

Cihānda qalmadı bir 'uqde derdim devr-i lutfunda
Girihler görmesem ger zülf-i pür çîn-i bütān üzre
Göreydi cevher-i şemşîrini ger gamze-i dilber
Gamından daḥî tîğ aşmazdı tāk-ı ebruvān üzre

Eğer hem kan döküb şemşîri hem pāk itmese dehri
Qalurdı ḥûn-ı fitne dāmen-i āḥır zamān üzre

Olurdu rehğüzār-ı bāda bir sedd rûy-ı deryāda
Çekilse peyker-i kûh-ı vaḳārı bādbān üzre

Şanurlar seyre¹⁰⁵ çıkmış āfītāb-ı 'ālem-ārādır
Görenler tāk-ı zerle Eşheb-i çāpik 'inān üzre

O 'ālemgerd-i reh peymā ki devr-i lā-mekān eyler
Qalem nokta qoyınca merkez-i nûn-ı mekān üzre

Cihān pür gerd olurken cünbüşünden sür 'at-i seyri
Qomaz toz qonmağa pīrāmen-i bergüstvān üzre

O denlû cüst ü çāpikdir o cism-i kûh peykerle
Ki cevln itse tıymaz çeşm-i mûr-ı nātüvān üzre

Eyā Ḥākān-ı¹⁰⁶ dīn-perver ki dehr eyyām-ı 'adliñde
İder ḥande zamān-ı devlet-i Nūşinrevān üzre

Sözüm her dem budur 'acz u niyāz eyle cenābıñda
Yüzüm ferş eyledikde sonra ḥāk-i āsitān üzre

19b

Ki ben qande edā-yı medḥ-i Sultān-ı cihān qande
Niçün ḥaddim bilüb mühr-i sükût urmam dehān üzre

Ne deñlû da 'vi-i nazm eylesem zīrā ne mümkündür
Ki ḥaḳ işbāt idem medḥ ile şāh-ı nüktedān üzre

¹⁰⁵ Age'de "subha" kelimesi bu nüshada "seyre" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 40.

¹⁰⁶ Age'de "ḥākān" kelimesi yerine "mākān" kelimesi yazılmıştır. Bknz. sayfa 40.

Huṣṣā ol sühenperdāz-ı üstādım ki eş ‘ārım
Yazar müşkül pesendān-ı cihān evrāk-ı cān üzre

Benim ol şā’ir sāhir ki ṭab ‘im sihr eyle gāhi
Ma ‘āni yerine dürler dizer silk-i beyān üzre

Çekerdim tār-ı zülf-i Zühre-i zehrā-yı gerdūna
Eğer dizsem dūr-i şehvār-ı naẓmım rīsmān üzre

Niçe biñ vāridāt āmāde-i taḥrīr olur dilde
Olunca sāye-güster kilik-i çālākım benān üzre

Yazarken naḡṣ-ı rüy-ı bīkr-i fikrim farṭ-ı ‘ismetde
Çeker bir perde heyret-dīde-i şüretgerān üzre

İder ebkār-ı maẓmūnı ihātā şī ‘ir-i rengīnim
Kızıl vālā tutuḡ gibi ‘arūs-ı dil-sitān üzre

Ele tīr ü kemān alsa ḥadengendāz-ı endīšem
Diker ṭabla süveydā-yı dil-i kerrūbiyān üzre

İçirsem düşmana ger āb-ı tīg-ı nazm-ı şīrīnim
İder ḥākinde gavḡā-yı hümālar üstühān üzre

20a

Ḳo lāfi şıdk ile ṭurma du ‘āya başla ey Nef’ī
Du ā naẓm āḥırında farz olur naẓmā-verān üzre

Nitekim her dıraḡt-ı pūr şükūfe şāh-ı nevrūzuñ
Ḳura çetr-i sefidin şaḡn-ı bāḡ u bostān üzre

Bula zāt-ı şerīfiñle serīr-i saltanat revnaḡ
Ola devriñde ḥaḡḡ āsūde dehr emn ü amān üzre

Rūḥī Bağdādī¹⁰⁷

Fāilātün/ Fāilātün/ Fāilātün/Fāilün

Devrden peymāne-i mihr ü vefā eksilmede
Ḳalb-i ehl-i ḥālden zevḡ u şafā eksilmede
Dem-be-dem yüz ṭutmada meclis perişān olmaḡa
Encümenden bāde-i behcet- fezā eksilmede

Sāz ü söze ḡalmadı evvelki gibi meylimiz
Ya ‘ni dilden ārzū başdan hevā eksilmede

¹⁰⁷Prof.Dr. Coşkun, Ak ” Bağdathı Rūḥī Divānı-Karşılaştırmalı Metin-1.Cilt”, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2001, sayfa 150. Çalışmasından hareketle bu metin karşılaştırılarak okunmuştur. Metin kasideler bölümünde “Der Beyān-ı Aḡvāl-i Zamāne vü Ebnā-yı Zamāne Güfte Şud” başlığı altında yazılmıştır.

Tab 'ı kılmağda ğubār ālūde devr-i¹⁰⁸ rūzgār
Şafvet-i āyine-i 'ālem -nümā eksilmede

Çeşm-i pür-nemde¹⁰⁹ ziyādan ğayrısı urmağda mevc
Gönlümüzde derd ü ğamdan mā'adā eksilmede

Geçmede vaqt-i şebāb ü gelmede eyyām-ı şīb
Gitmede gözün¹¹⁰ cilā dilden şafā eksilmede

Zevk-ı 'ayş şevkımız gitdikçe nokşān bulmada
Bezmimizden gün-be-gün ol mehlikā eksilmede

20b

Bādedür gerçi devā-yı derd ü ğam ammā çe- sūd¹¹¹
Devrimizde ehl-i derd artub devā eksilmede

Ey dirīgā ekşerī halkuñ cefā üstündedir
Bu vefāsuz dehrden ehl-i vefā eksilmede
Olmada mihr ü muḥabbetden müberrā ḥāş u 'ām
Cem 'olub ağıyār ü yār-ı bī- vefā¹¹² eksilmede

Bir gönül eğlencesi yār isteriz girmez ele
Ġam hücum itmekde yār-ı ğam-zedā eksilmede

Halk-ı 'ālem āh kim olmağda bir yüzden daḥī
'Adl u şıdk-ı fırқа-i mīr ü gedā¹¹³ eksilmede

Olmada dervişden mihr ü muḥabbet münkaṭ 'ı
Şāh-ı 'ālī-cāhdan luṭf u 'aṭā eksilmede

Rūy-ı nāsa bāb-ı ḥayrāt olmada gitdükce sed
Ḳalb-i ehl-i cāhiden mihr-i Hudā eksilmede

Kisvet-i fakr u ḳabāyī āh kim¹¹⁴ girmekde halk
'Ārif-i bi'llāh olan ehl-i fenā eksilmede

Cāhilūñ ḳadri teraḳḳīde temāşā bundadır
Kāmilūñ āsāyişi şubḥ u mesā eksilmede

Bir 'aceb 'ālemdeyüz rıf'atda heb ehl-i ḥilāf
Ḳavline fī 'ilī muvāfiḳ eşdikā eksilmede

¹⁰⁸ Ak, "Bağdatlı Rûhî Divânı-Karşılaştırmalı Metin-1. Cilt", sayfa 150. Adlı çalışmada geçen mısra "devr-i" kelimesi "cevr-i" olarak yazılmıştır.

¹⁰⁹ Age'deki mısra "nemde" kelimesi "nemden" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 150.

¹¹⁰ Age'de geçen "gözün" kelimesi "dilden" olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 150.

¹¹¹ Age'de geçen mısranın sonundaki "çe sud" kelimesi "ne sud" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 150.

¹¹² Age'deki bu mısranın sonunda geçen "yār-ı bī-vefā" kelimesi "yār-ı bī-riyā" olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 150.

¹¹³ Age'de "mīr ü gedā" kelimesi "mīr ü livā" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 151.

¹¹⁴ Age'deki mısra geçen "āh kim" kelimesi "ṭurmayup" kelimesi olarak yazılmıştır. "ṭurmayup" kelimesi bizim çalışmamızda bulunmamaktadır. Bknz. sayfa 151.

21a

Āb-ı rahmet gökden inmez yir yüzi gülmez iken
Halka guyā şefkat-i arz u semā eksilmede

Kān ı olmazlar cihānda olsalar Kārūn-ı vakt
Ağniyānuñ tire qalbinden ğinā eksilmede

Ekseri kādıların rüşvet tarīķin tutmadır¹¹⁵
Hürmet-i şer ı Resül-ı müctebā eksilmede

Mü'min oldır eyleye ol kavimden nefret k'ola
Dillerinde hubb-ı āl-i Muştāfā eksilmede

Kendi hālinden deĝül hoşnūd şimdi kā'ināt
Haķ Ta'āliniñ¹¹⁶ rızāsına¹¹⁷ rızā eksilmede

Hāl-i dilden bā-ḥaber kāmīl bulunmaz dinede¹¹⁸
Cāhil artub merd-i dānā mücmelā eksilmede

Derdimiz şerḥ itmeĝe bir yār-ı şādık bulmazız
Ḥayf kim gitdikçe yārān-ı şafā eksilmede

Kime 'arz itsün bir ehl-i derd varsun hālini¹¹⁹
Dehrden müşkil bu kim müşkil-güşā eksilmede

Biñde bir nazm ehliniñ nazmında¹²⁰ ḥālet görmeziz
Şā'irān-ı ḥālet efzā cā-be-cā eksilmede

Gevher-i baḥr-ı suḥan ayakda mānend-i ḥazef
Şā'iriñ¹²¹ qadrin bilür ehl-i seḥā eksilmede

21b

Ol ğüni āyā bize görmek naşib olur mı kim
Zevķ u şevķ ola terāķķide ğinā¹²² eksilmede

Kāmīlān-ı vakt ide luṭf-ı¹²³ Ḥudā gibi zühür
Münkirān-ı sālīkāna aşķ olan eksilmede

¹¹⁵ Age'de mısranın sonundaki redif "tutmadır" kelimesi yerine "tutmada" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 150.

¹¹⁶ Age'de, mısradaki geçen "Ta'āli" kelimesi "Ta'ālā" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 151.

¹¹⁷ Age'de, "rızā" kelimesi "kazā" olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 151.

¹¹⁸ Age'de, "dinede" kelimesi "degmede" olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 151.

¹¹⁹ Age'de, "hālini" kelimesi "müşkilin" kelimesi olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 151.

¹²⁰ Age'de, "nazm" kelimesi yerine onun eş anlamlısı olan "şi'r" kelimesi geçmektedir. Bknz. sayfa 151.

¹²¹ Age, mısranın başında geçen "şā'irin" kelimesi yerine "şā'iran" kelimesi geçmiştir. Bknz. sayfa 151.

¹²² Age, "ĝinā" kelimesi yerine "anā" kelimesi geçmektedir. Bknz. sayfa 151.

¹²³ Age, "luṭf" kelimesi yerine "fazl" kelimesi kullanılmıştır. Bknz. sayfa 152.

Tālibān-ı feyz-i Ahmed ‘ākıbet maḥmud olur¹²⁴
Şübhe ref‘olub ola çün u çirā eksilmede

Bir dükenmez rızkdur zād-ı kanā‘at ‘ārife
Yoḥsa ḥalkuñ āb u danānı¹²⁵ dā‘ima eksilmede

Artık eksik sözi ko ḥatm-ı kelām et isem¹²⁶ ol
Çekme ğam ger olsa ḳadriñ Rūḥiyyā eksilmede

Ḥazret-i Ḥaḳdur terakḳīden tenezzül den beri
Laḥṭa¹²⁷ laḥza yoḥsa artub māsivā eksilmede

TERCİ-İ BEND-İ ĞARİBİ- Musammat

Fe ‘ilātün/Fe ‘ilātün/Fe ‘ilün
Nice bir şām u seḥer-kāruñ ola
Cürm ü ‘isyān u güneh sehv ü ḥaṭā

Nice bir meykedede iş ü ṭarab
Ḳanı mescidde ‘ibādāt-ı Ḥudā

Nice bir fikr ü ḥayāl-i ruḥ-ı yār
Ḳanı endīşe-i dīdār-ı Ḥudā

Nice bir zülf-i nigāruñ hevesi
Ḳanı ol bīm ü celāl-i mevlā

22a

Nice bir ḥācene ḳul olmayuben
Olasun ğaflet ile ‘abd-i hevā

Ğāfil olma be göñül āgāh ol
Geç hevādan gele ‘Abdullah ol

Ḥaḳkuñ emrinde ḳomayub yire baş
Gözedürsün ruḥ u zülf ü göz ü kaş

Deyr-veş naḳş ile pürsün līkin¹²⁸
Yāduña gelmez olupdur naḳḳaş¹²⁹

Nūr-ı ṭā‘atdan ibā eylesüñ
Dilemez şemsi niteki ḥuffāş

¹²⁴ Age, “olub” kelimesi “olur” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 152.

¹²⁵ Age, “danān” kelimesi yerine “nān” kelimesi geçmektedir. Bknz. sayfa 152.

¹²⁶ Age, “it isem” kelimesi yerine “it ebsem” kelimesi yazılmıştır. Bknz. sayfa 152.

¹²⁷ Age, “laḥṭa” kelimesi “laḥza” olarak yazılmıştır. İki kere aynı kelime kullanılmıştır. Bknz. sayfa 152.

¹²⁸ Age’de bu mısra ile hemen altındaki mısra yer değiştirilerek yazılmıştır. Bknz. sayfa 252.

¹²⁹ Age’de bu mısra ile bir sonraki mısranın son beyitleri yer değiştirilerek yazılmıştır. Bknz. sayfa 252.

Yol mıdur nefse zebūn olmuş iken
İdesiñ iller ile ceng ü savaş

Seni ğafletde omuş bī-çāre
Nefs-i emmāre ile ‘aql u ma‘āř

Ġāfil olma be göñül āgāh ol
Geç hevādan gele ‘Abdullah ol

Gele ‘ālemde beni ħor itme
Maraş-ı cürm ile rencür itme

Sen seni Ka be iken kılma ħarāb
Kahr-ı ħaqla beni maşhur itme¹³⁰

22b

Luřfıla¹³¹ ħālūme bař bir nařar it
Cānımuñ dīdesini kūr itme

Gözlerüm ğayrıya itdürme naşar
Nefsimüñ¹³² beytini ma‘mūr itme

Düşürüb ğaflet ile her hevese
Der-i Ħařdan beni sen dūr itme

Ġāfil olma be göñül āgāh ol
Geç hevādan gele ‘Abdullāh ol

Nice bir ħurrem ü ħandan olasun
Vařt¹³³ ola derd ile giryān olasun¹³⁴

“Men¹³⁵ ‘aref sözine vāřıl olışör
Nice bir cāhil ü nā-dān olasun
Sen bu a‘māl ile bu cünbiş ile
Ħāřā li ‘llāh ki müselmān olasun

Yol mıdur şavl-i “Elest”i unudub
Tırmayub ‘ahdüne yalan olasun

İtdüğün bunca ħařā vü sehve¹³⁶
Bir gün ola peřīman olasun

¹³⁰ Age’de mecmua farklılıklarından dolayı bu mısra ile bir beyit sonraki mısra yer değiştirilerek yazılmıştır. Bknz. sayfa 252.

¹³¹ Age’de “luşf” kelimesinin hemen yanında “idüp” kelimesi de yer alırken bizim şalışmamızdaki mısrada “idüp” kelimesi bulunmamaktadır. Bknz. sayfa 252.

¹³² Age’de “nefsimün” kelimesi yerine “nefsünün” kelimesi yazılmıştır. Bknz. sayfa 252.

¹³³ Age’de “vaşt” kelimesi eş anlamlısı olan “dem” kelimesi ile yazılmıştır. Bknz. sayfa 253.

¹³⁴ Age’de nüsha farklılıklarından dolayı bu mısradan sonra başka bir beyit yer almaktadır. Bknz. sayfa 253.

¹³⁵ Age’de “men” kelimesi yerine “sen” kelimesi yazılmıştır. Bknz. sayfa 253.

¹³⁶ Age’de bu beyit yer almamaktadır. Bknz. sayfa 253.

Ġāfil olma be gönül āgāh ol
Geç hevādan gele ‘Abdullāh ol

23a

Saňa şimden girü izzet iderin¹³⁷
Yirüñi hāne-i uezlet iderin

Geydürüb başuňa tāt-ı ıřkı
Ben seni¹³⁸ řāh-ı muħabbet iderin

Hem Ġaribile seni hem-dem idüb¹³⁹
Sālik-i rāh-ı ħaķıķat iderin

Senüñle bugün el bir idebün¹⁴⁰
Pır-i ehl-i Ĥaķķ’a ħızmet iderin

Ĥāb-ı ġafletden uyan bī-çāre¹⁴¹
Gözüñ ac saňa nařıķat iderin

Ġāfil olma be gönül āgāh ol
Geç hevādan gele ‘Abdullāh ol

**Na t-ı Resūl-i Ekrem vü Ĥabīb-i Muħaddem řalla’llahu Te āli aleyhi Vesellem
ve ‘Alı āla ve řaħbih-Cevrī¹⁴²**

Fe ilātün/ Fe ilātün/ Fe ilātün/Fe ilün
Ol ki şad fehm ħired bir söziniñ mülzemidür
Ene efşah ħaber-i mu ‘ciz-i nuķ u demidür

Ol ki bir nüktesi biñ cān u dili mest eyler
Ma ‘ni-i rāz-ı İlāhi suħan-ı mülhemidür

Ĥabbezā nādire pırāye-i¹⁴³ ħaķāyık ki anıñ
Bezm-i taħķıķiniñ erbāb-ı beyān ebkemidür

23b

Ĥabbezā menba ‘-ı ħıķmet ki zülāl-i süħanı
Ka be-i ma ‘rifetiñ āb-ı ruķ-ı zemzemidür

¹³⁷ Age’de bu beyitlerin redifı “ideyin” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 253.

¹³⁸ Age’de mısranın başındaki “ben seni” kelimeleri birbiri ile yer değiştirilerek “sen beni” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 253.

¹³⁹ Age’de makta beyiti farklı bir biçimde ve farklı sıralama da yazılmıştır: Hem ġama bile seni hem-dem idüp Sālik-i rāh-ı ħaķıķat ideyin Bknz. sayfa 253.

¹⁴⁰ Age’de bu mısra “bir gün idüp senüñ-ile el bir” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 253.

¹⁴¹ Age’de bu mısra “cān-ı ġafletden uyar iy miskın” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 253.

¹⁴² Doç.Dr. Hüseyin, Ayan, “*Cevrī Hayātı, Edebī Kişiliği, Eserleri ve Divānı’nın Tenkidli Metni*”, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 1981, sayfa 61.Adlı kitabından hareketle bu beyitler karşılaştırılmıştır.

¹⁴³ Ayan, “*Cevrī Hayātı, Edebī Kişiliği, Eserleri ve Divānı’nın Tenkidli metni*”, sayfa 61.Adlı çalışmasında bu beyitteki “pırāye” kelimesi “pervāz” olarak geçmektedir.

Leb-i nutkı ki odır çeşme-i rāz-ı taḥkīk
Teşne-i āb-ı ḥayātīn¹⁴⁴ dil-i ḥafriñ femidir

Dil pāki ki odır cām-ı raḥīk-i tevḥīd
Nūş iden cūr ‘asını ‘ālem-i feyziñ ḥimidür

Sırr-ı ma‘nī ki dil ‘aḳla virir pīçiş u tāb
Şāhid nüktesiniñ ṭurra-i ḥam der-ḥamıdır

Nükte-i cān ki şalar ḥayrete Rūḥu’l-ḳudsi
Mebḥaş-i ḥikmetiniñ mes’ele-i mübhemidür

Buḳ ‘a-i ‘āleme olsa n’ola medresesi
Dil u dānāsı ḥarīm-i ḥikemüñ maḥremidür

Yaraşur aña süleymān-ı ḥaḳīḳat derisem
Ḥalka-i çarḥ beyān-ı diliniñ ḥātemidür

Nokṭa-i vaḥdete merkez dil-i feyyāzıdır
Bu gül-i gülşen-i taḥkīḳdır ol şeb-nemidür

Ḳaşr-ı bālāyı ḥaḳīḳat ki ‘uḳūl-i ‘aşere
Ḡurfe-i esfel-i kem-pāyesinüñ süllemidür

Ḥırd ol ḳaşra ‘urūc eylemeḡe ḳādir ise
Ande seyr eylesün ol zāt kimüñ hem-demidür

24a

Nā’il olsa bu ḳadar rütbe-i ‘ulyāya n’ola
Ki o maḥbūb-ı İlāhi Rusūlūñ Ekremidür

Padişāh-ı du cihān Aḥmed-i mürsel ki anuñ
Midḥat-zātı dilüñ maşlaḥat-ı elzemidür

Eyleyen mertebesin ‘arş-ı berīnūñ ālī
Eşer ḥurrem-i ‘izz-i şerefiñ¹⁴⁵ maḳdemidür

Feleḡiñ Leyle-i Ḳadri Şeb Mi ‘rācıdur
‘Ālemiñ ‘ıyd-ı ḥümāyūnı dem-i ḥurremidür

Eylemedi¹⁴⁶ mühr-i nübüvvetle cihānı teşḥīr
Enbiyā zümresinüñ anıñ çün ḥātemidür

Enbiyā cümle tufeylidür anuñ ma‘nīde
Şoñra geldiye n’ola cümlesinüñ¹⁴⁷ ol aḳdemidür

¹⁴⁴ Age’de mırada gezen “ḥayātīn” kelimesi “ḥayātı” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 61.

¹⁴⁵ Age’de gezen “şerefiñ” kelimesi “şeref-i” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 62.

¹⁴⁶ Age’de gezen “eylemedi” kelimesi “eyledi” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 62.

¹⁴⁷ Age’de “cümlesinüñ” kelimesi “cümleñüñ” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 62.

Ma'ni nüsha-i zātı ki odır cümle¹⁴⁸ hafî
Nükte-i hikmet-i nün¹⁴⁹ u kalemün müdgamıdur

Dili ol kişver-i pür-kudret u vüs âtdir¹⁵⁰ kim
Âlim-i gayb-i hüviyyet seb¹⁵¹ anuñ munzamıdur

Şer'î-i müstaḥkemi kim dinmiş aña ḥabl-i metîn
'Akl-ı Mecnûn revişün silsile-i muḥkemidür

Ḥaşre dek dīninün erkānı n'ola kāyim ise
Ki anıñ nuşrat-ı Ḥaḥ pāye-i müstaḥkemidir

24b

Ḥıẓr okur 'ilm-i leddünni dil-i dānāsından
Ol muḥaḥḥaḥ rusülün ekmelidür a'lemidür

N'ola cārī ise mülk ü melekūta ḥükmi
Du cihānuñ o şeh-i a'delidür aḥkemidür

'Arş u ferş olsa n'ola bārgēh-i kudretde
Mesned-i 'izzetiñ ol pādişeh-i a'zamıdur

Eşref-i ḥaḥ-ı cihān olsa vücudı ne 'aceb
'Âlemün zübde-i mecmū'ı benī Âdemidür

Yok nazīri anıñ efrād-ı beşerde ancak
'Aḥıl kül cevher-i pākīzesinün teve'midür

Vaşf memdūḥ-ı İlāhi pençe mümkün *Cevrī*
Naḥl-i feyz-ı şeref-i medḥin iderseñ demidür

Müsta'idd oldı anuñla nefehāt-ı rūḥa
Bikr-i fikrüm ki ḥarīm-i dilimün Meryemidür

Eşer-i mu'ciz-i feyzile o bikrūñ ḥālā
Suḥanım nādire-ferzendir Mesīḥā-demidir

Şevḥ-ı medḥile dilim āyīnedür kim ande
Görinen ma'nī-i işḥuñ şuver-i 'alemidür

Etse ta'rīfine ḥunyāger-i ṭab'um āgāz
Çarḥı rakşa getüren nağme-i zīr u demidür¹⁵²

¹⁴⁸ Age'de "cümle hafî" kelimesi "sırr-ı hafî" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 62.

¹⁴⁹ Age'de "nün" kelimesi "rūḥ" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 62.

¹⁵⁰ Age'de "pür-kudret u vüs 'âtdür" kelimeleri "pür-vüs 'at-ı kudretdür" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 62.

¹⁵¹ Age'de "seb" kelimesi "hep" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 62.

¹⁵² Age'de "demidür" kelimesi "bamıdur" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 62.

25a

Odır ol nağme-i dil-keş ki melekler anuñ
Kimi mesti kimi hayrānı kimi sersemidür

Dilüm ol mey-gededür neşve-i medhiyle kānuñ
Mest-i peymāne-i reşki feleğüñ Edhemidür

Ol şehüñ fakr ile fahr itdüğini güş ideli
Reddüm ehl-i keremüñ ni imet-i bîş ü kemidür

Ṭa'n ider mālîk-i dīnāra ğinā-yı ṭab'ım¹⁵³
Gerçi bu tekye-gehüñ müflis-i debî¹⁵⁴-dirhemidür

Dağ urur sīne-i Zü'n-Nūna nîzām-ı'ālem
Ki derūnum¹⁵⁵ güher-i aşk u maḥabbet yemidür¹⁵⁶

Yine memdūhumı fikr eyleyicek şād olurım
Ki dil-i pür-keremi âtıfetüñ maḥsemidür

Derd-i işyānıma dermānı ol eyler zīrā
Nazar-ı merḥameti zaḥm-ı dīlūñ merhemidür

Raḥm ider ḥāline mecrūḥlaruñ el-ḥāşıl¹⁵⁷
Ol ṭabīb-i dil-i ālem Rusülūñ erḥamidur

Mi' rāciyye-i Sabit Efendi¹⁵⁸

Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün/
Ḥoşā ferḥunde-aḥter leyale-i mümtāz u müsteşnā
Ki'unvān-ı berāt-i ḳadridir ser- Sūre-i İsrā

Şafaḳ-rüy-ı'arūs-ı mihre bir gülgün tutaḳ aşdı
Kevākib saçıvirdi bunca gevher dāne-i yektā

25b

Nihān itdikde tūb-ı āfitāb-ı Ḥaḳḳ'a bāz-ı çarḥ
Çıḳardı ḥoḳḳasından şad-hezārān çehre-i¹⁵⁹ beyzā

¹⁵³ Age'de "ğinā-yı ṭab'ım" kelimesi "ğinā-yı ḳalbüm" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 63.

¹⁵⁴ Çalışmamızdaki bu mısra da "bî" kelimesinin yanında "de" harfi de yazılmıştır. Bknz. sayfa 63.

¹⁵⁵ Age'de "derūnum" kelimesi "derūnun" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 63.

¹⁵⁶ Age'de bu mısradan hemen sonra farklı bir mısra daha yer almaktadır fakat çalışmamızda bu mısra yer almamıştır. "Rāzıyam fāḳḳadan ammā beni āzürde iden

Sehv ile eyledüğüm cürm ü ḥaṭanun ḡamidur". Bknz. sayfa 63.

¹⁵⁷ Age'de "el-ḥāşıl" kelimesi "ve 'l-ḥāşıl" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 63.

¹⁵⁸ Reyhan, Keleş, "Bosnalı Sâbit'in (ö.1124/1712) Mi' rāciyyesine Hasan Sevet'in (ö. 1285/1868) Yazdığı Tahmis", İlahiyât Yayınları, Erzurum, 2015, sayfa 155. Adlı yazısından hareketle karşılaştırma yapılmıştır. Bk. sayfa 155.

¹⁵⁹ Age'de "çehre" kelimesi "mühre" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 156.

Değil cirm-i kamer pür-cüş olub baħr-i siyah-ı şeb
Bir altun pullı mähı taşre atdı mevce-i deryā

Zemāne giydi nārenci kabā-yı zer-nigār üzre
Cevāhir tüğmelerle pir çiçekli ‘anberīn kemhā

Yitürdi gevher-i rahşān-ı mihri zülmet-i şebde
N’ola mūmlar yaķub ararsa anı hāce-i dünyā

Neheng-i lücce-i zülmet yudunca Yūnus-ı mihri
O mātemde¹⁶⁰ siyeh şāla büründi çarħ ser-tāpā
Kevākib şanma kim etrafına pervāneler uşdı
Yaķınca şem ‘a-i mäh-ı münīri tārem-i vālā

Yedi teşhire almış kişver-i Keyhüsrev-i rūzi
İder mūm şenliğin Efrāsiyāb-ı leyle-i zūlmā

Meğer kim üstüne bir telli pullı pīrehen çekdi¹⁶¹
Yaķub fānus-ı ğarra-yı mehi felek yem-i hādrā

Temāşā etdirir āfāka āteş-bāzlık kārın
Nücūm ol şevķ ile vāfir fişekler eylemiş peydā

Şafaķ zannitme hūn-ı hayz ile ālūde-dāmendir
Cenīn-i mähı ilkā itdi zīrā leyle-i hūblā

26a

Meğer kim mağribī-i dehr şaķķū’l-arzı şām itdi
Ki zāhir oldı bunca şeb-çerāğı kevkeb-i ğarrā

Seyirci çıķdı gök meydānını şāmıñ temāşāya
Resen ķurduķda şehbāz-ı şehbāz āsumān pemā¹⁶²

Şu sepdı var ise aķşamla fışkıyyesi dehrīñ
Girān-ı hāb-ı cefādan¹⁶³ çeşmin açdı encūm-i zehrā

Harīm-i bānu-yı mihr-i nigāra hādīm-i devrān
Şafaķdan çekdi bir pervāzı lā ‘ li -perde-i dünyā¹⁶⁴

Talebgār-ı āb-ı çeşme-i hūrşīd içün gitdi¹⁶⁵
Diyār-ı zūlmete İskender-i mäh-ı sipihr-ārā

¹⁶⁰ Age’de “matemde” kelimesi “matemle” yazılmıştır. Bknz. sayfa 156.

¹⁶¹ Age’de “çekdi” kelimesi “geçdi” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 157.

¹⁶² Age’de bu beyit şu şekildedir: “Kurunca ip resen-bāz-ı şihāb-ı āsūmān peymā”. Bknz. sayfa 157.

¹⁶³ Age’de “cefā” kelimesi “adem” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 158.

¹⁶⁴ Age’de “dünya” kelimesi “dībā” olarak yazılmıştır. Bknz. 158.

¹⁶⁵ Age’de “gitdi” kelimesi “çıķdı” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 158.

‘Azîmet-hân-ı kuds ol rûh-ı pâki eyledi da ‘vet
O şeb kim micmer-i çarh içre yakdı ‘anberin sarâ¹⁶⁶

O şebdir bir mu ‘aṭṭar¹⁶⁷ ṭurra müşkin ebrûvân âfet
O şebdir bir siyeh hârâlî şem ‘î¹⁶⁸ nâzenin simâ

O şeb nûr-ı siyâha vâşıl olmuş sâlik-i Hakk’dır
N’ola şad şevk ile ‘âşıklar anı eylese ihyâ

Değil şeb bir siyeh-çerde ‘Arab maḥbûbıdır şâmıñ
Ya Leyli’dir ki ḥüsn-i Kays-ı çarhı itdi pür-sevdâ

O şeb zabṭ itdiler târiḥ-i mir ‘âc-ı Hudâvendi
Midâd-ı müşk ile küttâb-ı dîvân-hâne-i ma ‘nâ

26b

O şeb Mevlâ Ḥabîbin ḥâkden qaldırdı luṭf itdi
O şeb oldu Resûlün cılve-gâhı maḥşud¹⁶⁹ a ‘lâ

Ḥidiv-i çâr-bâlîn-i serîr-i kâb-ı kavseyni
Şeh-i fermân-revâ-yı taḥt-gâh-ı mülk-i *ev ednâ*

Şeh-i tuğrâ-keş-i ḥükm-i şerîfl-i *lî- me ‘allâhi*
Hudâvend-i bülend-iqbâl-i şâhib-mesned-i vâlâ

Emîn-i zeb-i ¹⁷⁰izzet ḥâzin-i gencîne-i rahmet
Delil-i râh-ı devlet reh-nümâ-yı *Cennetü’l-Me’vâ*

Resûl-i kâdir-i muṭlaḥ şefî ‘ı aḳdem ü esbak
Ḥabîb-i Ḥazret-i Hakk maḥrem-i esrâr-ı *mâ evḥâ*

İmâm-ı şâhibü’l-Kevşer ḥaṭîb-i lâ-mekân-minber
Emân-ı dehşet-i maḥşer zamân-ı ḥazret-i¹⁷¹ Mevlâ

Meh-i çarh-ı leṭâfet mihr-i ḥurşid-i âmir¹⁷² behcet
Şeh -i mülk-i kanâ ‘at şehryâr-ı *kenz-i lâ-yefnâ*

Muḥammed Mustafa Ahmed Resûl-i eḳdal ü emced
Şeh-i levlâk-i mesned tâc-dâr-ı efser-i *Ṭāhâ*¹⁷³

¹⁶⁶ Age’de bu beyit nüsha farklılığından dolayı başka bir mısradaki yer almaktadır. Bknz. sayfa 159.

¹⁶⁷ Age’de “mu ‘aṭṭar” kelimesi “mu ‘anber” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 158.

¹⁶⁸ Age’de “şem ‘î” kelimesi “şüh”-i” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 158.

¹⁶⁹ Age’de “maḥşud” kelimesi “maş ‘ad-ı” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 159.

¹⁷⁰ Age’de “zeb-i” kelimesi “vaḥy-i” olarak yazılmıştır. Bknz. 159.

¹⁷¹ Age’de “ḥazret-i” kelimesi “rahmet-i” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 160.

¹⁷² Age’de “amir” kelimesi “ḥurşid-efser-i” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 160.

¹⁷³ Çalışmamızda bu beyit kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Age’de bu beyit bir mısra olarak ele alınmıştır. Bknz. sayfa 160.

O şahinşāh-ı fermān-rān-ı evreng-i nübüvvet kim
Nigīn-i hükminiñ altındadır dünyā vü māfihā

O şeh kim na ‘t-ı¹⁷⁴ mā zāğā’l-başardır sürme-i çeşmi
O sultān kim le- ‘amrikdir serinde tāt-ı kadr-efzā

27a

Dehānı dürc-i gevher-dāne-i esrār-ı kuddūsi
Zebānı mu ‘ciz-i tūtī-¹⁷⁵ beyānı rāz-ı evḥaynā

Cemāli maṭla ‘u’l- envār-ı¹⁷⁶ nūr-ı mihr-i garrāyı
Cebīni maşriku’l- envār-ı rūḥ-i¹⁷⁷ şems-i istiṣnā

Semend-i kadrine eflāk altun pullı yancıkdur
Kutāsıdır o necm-i turra-dār-ı evc-i isti lā

Sirişt-i zāt-ı pāki tıyn-i maḥtūm-ı nübüvvetdir
Besāretdir mübārek arḳasında¹⁷⁸ ḥātem-i zibā

Ya ḥod bir ḥüccet-i zahriyye-i meḥtumdır¹⁷⁹ ol kim
Aña kādi-i ḳuds-i ḳudret urmuş ḥatm ile imzā

O mihr-i maşriḳ-ı evc-i risālet¹⁸⁰ toğdıḡı sā ‘at
Mecūsūñ nār-ı cehlin āb-ı tıḡı eyledi itfā

Söyündürdi çerāḡın¹⁸¹ zümre-i āteş-perestānıñ
Olub kül öksüzi derişdi¹⁸² rivāk-ı devlet-i Kısra

Cemi ‘ā (n) millet-i küfr ü Naşārā’nıñ bütı şındı
Dü-nim oldı meḡer miḳrāz-ı lādan rişte-i ‘Uzzā

Kemāl-i dehşetinden¹⁸³ başına şeytānlar üşdi
O şeb iblis cin çarpmış gibi ḳaldırdı¹⁸⁴ vāveylā

Şafā-yı meşrebin gördükde ol ser-çeşme-i nūrıñ
Ḥicābından zemīne geçdi oldı Sāve nā-peydā

¹⁷⁴ Age’de “na ‘t-ı” kelimesi “naşş-ı” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 160.

¹⁷⁵ Age’de “mu ‘ciz-i tūtī” kelimesi yer değiştirilerek yazılmıştır. Bknz. sayfa 161.

¹⁷⁶ Age’de “envār” kelimesi “ışrāk” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 161.

¹⁷⁷ Age’de “rūḥ-i” kelimesi “burc-i” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 161.

¹⁷⁸ Age’de misra şu şekilde geçmektedir: “Aña şahid yeter zahrındaki ol” Bknz. sayfa 161.

¹⁷⁹ Age’de “meḥtum” kelimesi “memhūr” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 161.

¹⁸⁰ Age’de “risālet” kelimesi “nübüvvet” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 161.

¹⁸¹ Age’de “çerāḡ” kelimesi eş anlamlısı olan “ocaḡ” kelimesi ile kullanılmıştır. Bknz. sayfa 162.

¹⁸² Age’de “derişdi” kelimesi “tāk-ı” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 162.

¹⁸³ Age’de “kemāl-i dehşetinden” kelimesi “cin oldı vesveseyle” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 162.

¹⁸⁴ Age’de bu misra şu şekildedir: “O şeb İblisden ‘ayyūḳa çıkdı āh u” bknz. sayfa 162.

27b

Semāda āb-ı rüyı şevkine āzād olub çıkdı
Ki biñ yıl çekdi ħabs-i teng-nā-yı sine-i ġarrā¹⁸⁵

Mülük-ı rub ‘-ı meskūn lāl olub kaldı tekellūmden
Nübüvvet ħātemi mühr urdı şehler ağzına gūyā

N’ola sīr-āb iderse teşnegān-ı deşt-i ħırmānı
Benāy¹⁸⁶ çeşme-i āb-ı zülāl-i feyzdir Ĥaġġā

Yarıldı zehre-i meh nīm-i¹⁸⁷ tıġından dü-nīm oldı
O dem kim ħançer-i engüşti ile eyledi ĩmā

N’ola bī-sāye olsa serv-i ħadd-i Sidre-bālāsı
Anıñ zıllın daġı Mevlā düşürmez ħāke ta ‘zīmā

Ĥafesli perde çekdi ‘ankebūt ol kehf-i pīrāmen¹⁸⁸
N’ola görürsem çeşm-i reşmin¹⁸⁹ üzre āġ ide gūyā

‘Aceb mi şeş-cihāt-ı kevn-i görse çār-cānından¹⁹⁰
O çeşm-i cān -ı ‘ālem dīde-i nūr idi ser-tā-pā

N’ola bir pāre ebri farkı üzre sāye-bān itse
Güneşden şaġınur kendi ħabībın *Ĥazret-i Mevlā*

Cenāb-ı kibriyā maġbūbına fart-ı muġabbetden
Yel esdirmezdi toz ħondurmaz idi¹⁹¹ ašlā

Cemādāt ü bahāyim şıdkın ikrār itdi bā¹⁹² l-cümle
Ĥazā¹⁹³ vü nāġa vü āhu vü zi’b ü zabb ü ejderhā

Ĥabīb-i Kibriyā’nıñ mu ‘cizātın u şaf kılmak¹⁹⁴ ne mümkindür
Ne deñlü ħāme-i mu ‘ciz-beyānım eylese ıtrā

28a

Çıkub kürsī-i vālā-yı beyāna rāvī-i fikret
Biraz mi ‘rācınıñ tafşılın itsün şimdi icmālā

¹⁸⁵ Age’de “ğarra” kelimesi “ğabrā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 162.

¹⁸⁶ Age’de “benāy” kelimesi “benānı” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 163.

¹⁸⁷ Age’de “nīm” kelimesi “bīm” olarak yazılmıştır. Bk. sayfa 163.

¹⁸⁸ Age’de bu beyit nüsha farklılığından dolayı yeri değişmiştir. “pīrāmen” kelimesi “pūr-ünse” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 164.

¹⁸⁹ Age’de “reşmin” kelimesi “ħaşma” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 164.

¹⁹⁰ Age’de “cānından” kelimesi “yanından” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 163.

¹⁹¹ Age’de “idi” kelimesinin yanında “üstüne” kelimesi kullanılmıştır. Fakat bizim çalışmamızda bu mısradaki “üstüne” kelimesi geçmemektedir.

¹⁹² Age’de “bā’l” kelimesi “bi’l” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 164.

¹⁹³ Age’de “ħazā” kelimesi “ħaşā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 164.

¹⁹⁴ Age’de “u şaf kılmak” kelimesi “ħadd” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 164.

Harīm-i Ka‘be-i ulyāda devletle sa‘adetle
Sarāy-ı Ūmmihānī idi ol ſeb Hāzret’e me’vhā¹⁹⁵

Gelüb nā-geh berīd-i Rabb-i ‘izzet Hāzret-i Cibrīl
Didi ey‘illet-i ĩcād-ı ſun‘ı cümle-i eſyā

Selām itdi Cenāb-ı Kibriyā tevķīr ü ‘izzetle
Saña bir raḥṣ-ı Rıdvānı-çerā-gāh eyledi i‘tā

Binüb gelsun Ḥabībim‘ālem-i lāhūtı seyr itsün
Qudumından ſeref bulsun fezā-yı‘ālem-i kübrā

Turub ol pādīſāh-ı tāc-dār-ı mülk-i maḥbūbı
Süvār oldı o raḥṣ-ı āsumān-peymāya bī-pervā

‘Aceb raḥṣ idi ol raḥṣ-ı çerā-gāh-ı fezā-yı Quds
Cihān¹⁹⁶-ıſtaḥl ü meh-saḥl ü felek¹⁹⁷ ḥüddam ü ſarſar-pā

Qamer-zeyn ü felek-bergüstvān ü āsumān yancık
Şüreyyā raḥt ü Cevzā-teng ü meh- na‘l ü ſafaḥ-ḥinnā

Sitām-ı āfītāb-envārı pervīn-i sipihr-i nūr
Şeb-i Qadr-i leṭāfetdir o müſkīn- turre-i būyā¹⁹⁸

Dem-i ſubḥ-ı sa‘adetdir ſabāḥü’l-ḥayr piſāni
Şikāl-i pāy-ı ḥoſ¹⁹⁹ zülf-i pūr-ḥam-ı ḥavrā

28b

Geçer evvel qademde ablaḥ-ı fikr-i sebūk-seyri
Varır bir ṭarfetü’l-‘ayn içre çarḥa nūr-ı çeſm-āsā

Yirinden qopmamıſken ṭayy iderdi ḥadd-i imkānı
Eğer kim rākibi bir kez‘inānın eylese irḥā

Nūḥ-iſtīn ḥaṭvede *Allāhu Ekber* bu ne ‘izzetdir²⁰⁰
İḳāmet-gāhı oldı ol imāmıñ *Mescid-i Aḳſā*

Şaf-ı ervāḥ-ı pāk-i enbiyāya muḳtedā oldı
O miḥrāb-ı muḳaddesde imām-ı ſāḥibü’t-taḳvā

Berāt-ı raḥmet-i Mevlā suṭūrı idi ol ſaflar
Vücūd-ı bī-naẓīr-i seyyidü’l-kevineyn aña tuḡrā

¹⁹⁵ Age‘de “me’vhā” kelimesi “meſvā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 164.

¹⁹⁶ Age‘de “cihān” kelimesi “cinān” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 165.

¹⁹⁷ Age‘de “felek” kelimesi “melek” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 165.

¹⁹⁸ Age‘de bu mısra ile bir sonraki mısra yer değıştirilerek yazılmıştır. Bknz. sayfa 165.

¹⁹⁹ Age‘de “reftār” kelimesi geçmektedir. Bizim çalışmamızda bu kelimeye rastlanmamıştır. Bknz. sayfa 165.

²⁰⁰ Age‘de “izzetdir” kelimesi “sür‘atdir” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 166.

Temām itdi şalāvat ile selāmı çünki mescidde²⁰¹
Du ‘ālar didi gitdi āsumāna rūḥ idi maḥzā²⁰²

Tefāvūt bildiler kim arada yerden göğe dekdir
Cemī ‘-i enbiyāya faẓl-ı zātın eyledi inha

Meğer cism-i laṭīfī şebnem-i bāğ-ı leṭāfetdir
Ki cezb itdi hevā-yı anı dāḥi ‘ālem-i bālā²⁰³

Burāk-ı berķ-reftār ile gitdi evc-i a ‘lāya
Getürdi güyiyā bād-ı şabā bir gönçe-i ra ‘nā,

Burāk-ı ol sürüş-ı rahmete beñzer ki ‘izzetle
Alub bir rūḥ-ı pāki kıldı ‘azm-i *Cennetü ’l-Me ’vā*

29a

Felekde kehkeşān şanma o şāhensāh-ı zī-şānıñ
Yolunda kum döşetdi sākinān-ı evc-i isti ‘lā

Muḳaddem menzile gitmiş bir altun toblu tūğıdır
O rahşān kevkeb-i dūnbāle-dār-ı āsumān-pīrā

Değil kavs-i kuzah çarḥ üzre dāmen der-miyān itmiş
Kemer-bend-i ‘ubūdiyyet kuşanmış ḥidmete Cevzā

Şafak zann itme raḳḳāş-ı kaẓā farṭ-ı şafāsından
Semā ‘u raḳş içün bir al eteklik eylemiş peydā

Türāb-ı maḳdem-i şāh²⁰⁴ cihāna çehre- san sordı²⁰⁵
Ġubārı şafḥa-i rüy-ı kamerde bellidir ḥālā

Sipāriş kıldı defter-ḥāne-i icmāl-i bālāyı
Debiri vāridāt-ı çarḥın itdi rütbesin i ‘lā

Nihān oldu pes-i çenginde tel kırmış gibi Zühre
Bilür ol bezm-i ḥāşşa çeşteci lāzım değil kaṭ ‘ā²⁰⁶

Meğer deryūze-kār-ı naḳd-ı luṭfıdır o sultānıñ
Çerāğ-ı mihr ile rāhında turmuş Ḥazret-i Īsā

²⁰¹ Age’de bu beyit şu şekildedir:” Tamām itdi şalātu sūnnet-i pākizesi üzre”. Bknz. sayfa 167.

²⁰² Age’de “maḥzā” kelimesi “farzā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 167.

²⁰³ Age’de bu mısra “anı feyz-i hevā-yı” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 167.

²⁰⁴ Age’de “şāh” kelimesi” faḥr-i” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 168.

²⁰⁵ Age’de “çehre-san sordı” kelimesi “çehre-sā oldu” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 168.

²⁰⁶ Age’de “çeşteci” kelimesi “çeşneci” olarak yazılmıştır. Mısranın sonu da “kaṭ ‘ā” kelimesi yerine onun eş anlamlısı olan “zīrā” olarak bitirilmiştir. Bknz. sayfa 168.

O şāhenşāhdan şāhib-kırānlık hıl ‘atin giydi
Oturdı şandalī-i pencüme Behrām-ı hūn-pālā

İrişdi kār-gāh-ı Müşterī’niñ rūz-ı bāzārı
Metā ‘-ı kārın ol gice aldı şatdı müstevfā

29b

Çerağ itdi o şeb meş ‘alci Keyvān gibi menhūsı
Ki necm-i baht-ı oldı ta ‘na-sāz-ı Zühre-i zehrā

Sa ‘adet ile firāz-ı şandalī-i kürsiye çıkdı
Şeh-i şāhib-kırān-ı pāytaht-ı mülk-i istiğnā

Yolunda atlas-ı ‘arş-ı mu ‘allā oldı pāy-endāz
Ayağına yüzüñ sürmekle buldı rütbe-i ‘alā²⁰⁷

Maḳām-ı Sidre’ye geldikde tırdı tāir-i ḳudsī
Meğer kim sedd-i rāh olmuşdı aña ḳavl-i *mā-minnā*

Burāk-ı āsumān-peymāda ḳaldı türk-tāzından
Değil zirā atı oynagı ol şahrā-yı bī-hem-tā

O dem i ‘zāz ile Refref gelüb ḥidmet yanaşdırdı
Güneş gibi o nūr-ı pāke itdi sīnesin me’vā

Anıñla şad hezārān perde geçdi nūr u zulmetden
Ḳalub Refref’de āḥir gitdi Aḥmed yekke vū tenhā

İrişdi bir yere kim şeş-cihetle çār- ‘ unşur yok
Zemīn u āsumān nā-būd ‘ arş u ferş nā-peydā

Ne evvel var ne āḥir bir ġarīb ‘ ālemdir ol ‘ ālem
Lisān u sem ‘ u nuṭṭ u ‘ aḳl u fehmiñ nāmı yok ḳaṭ ā

Ḥiṭāb-ı müstetāb-ı özin²⁰⁸ minnī vārid olduḳda²⁰⁹
Geçerdi her ḳademde şad hezārān ‘arşa-i pehnā

30a

Bu ḥāletle duḥūl itdi ḥarīm-i *ḳāb-ı ḳavseyne*
Olub ser-menzili ol ḳadd-i tīriñ ḳurb-ı *ev ednā*

Cenāb-ı Aḥmed-i mürsel şımāḥ-ı gūş-ı cān ile
Kelām-ı ḳudret-i bī-kemm u keyfī eyledi ıṣḡā

²⁰⁷ Age’de “‘alā” kelimesi “‘ulyā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 169.

²⁰⁸ Age’de “özin” kelimesi “üdnü” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 171.

²⁰⁹ Age’de “olduḳda” kelimesi “olduḳca” olarak yazılmıştır. Bk. sayfa 171.

O bezm-i pür-şafâda çok su ‘âl (u)çok cevâb oldu
Tekellüm bî-hurûf idi hem bî şavt idi ammâ²¹⁰

Mezâyâ-yı suhen nâz u niyâz-ı ‘aşk idi gūyâ²¹¹
Me ‘âl-i güft u gū râz-ı muhabbet idi ser-tâ-pâ

Bilinmez hâşılı aňlanmaz ol şöhet ne şöhetdir
Anıñ keyfiyyet u kemmiyyetin ‘aql idemez ifâ

Bulub maşşud-ı mâ-fi’l-bâlini yâ Hû diyüb âhîr
Nüzûl itdi zemîne âsmândan nûr idi maşza

Getürdi ümmete o zayf-ı mihmân-hâne-i ‘izzet
Ziyâfet-gâh-ı rahmetden firâvân ni ‘met-i ‘uzmâ

Birisi işte *Bismi’l-lâh* ile hams-i mübârekdir
O şeb ol pençe-i mühr-i nübüvvet eyledi ihdâ

Ĥudâvendâ şefî ‘ü’l-müznibînâ rahmet eyle kim²¹²
Siyeher-rû bir kuluñdur Şâbit-i âşüfte u şeydâ

Esîr-i çâh-ı cürm ü gavta-kâr-ı baħr-ı ‘isyandır
Ĥaťâyâ-yı nihânın kâ’inâta eyleme ifşâ²¹³

30b

‘Uyûbın gūşe-i dāmân-ı ihsânıñla setr eyle
Kıyâmet ‘arşasında derd-mendiñ olmasun rüsvâ

Cenâb-ı Kibriyâ’dan cürmüm ihsân eyle ‘afv itdir
Sözün geçmez değıl ey pâdişâh-ı şüret ü ma ‘nâ

Şefâ ‘at eylemezseñ hâl-i ma lûm-ı şerifiñdir²¹⁴
Yarın kim²¹⁵ ehl-i maşşer ben kuluñla eyler istihzâ

Bu ĥod maşfi değıl ĥâk-i der-i devlet me ‘âbıñdan
Ki erbâb-ı suhen ümmîd-i himmet ile²¹⁶ olur gūyâ

Kaşide şunsa bir sultâna şâ ‘ir lutf umar lâbüd
Sevindir bendeñi nağd-i şefâ ‘atle Ĥudâvendâ

²¹⁰ Age’de bu mısra şu şekildedir: “Tekellüm bî-hurûf u bî-şadâ vü şavt idi ammâ”. Bknz. sayfa 171.

²¹¹ Age’de “aşk idi gūyâ” kelimesi yerine “aşk idi cümle” kelimesi yazılmıştır. Bknz. sayfa 171.

²¹² Age’de “rahmet eyle kim” kelimesi “merhamet eyle” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 172.

²¹³ (103.- beyit) “Yed-i tûlâ-yı lutfuñ kıl fakîre ‘urve-i vüşkâ. (104.-beyit) “Fakîriñdir kuluñdur ĥâline rahm eyle sultânım” bu mısralar age de farklı yerlerde yer almıştır. Fakat nüsha farklılığından dolayı bizim çalışmamızda bulunmamaktadır. Bknz. sayfa 172.

²¹⁴ Age’de “şerifiñdir” kelimesi “sa âdetdir” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 173.

²¹⁵ Age’de “kim” kelimesi “heb” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 173.

²¹⁶ Age’de “himmet” kelimesi “lutf” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 173.

Nitekim husrev-i encüm-sipāhı kişver-i şāmın
İde²¹⁷ çetr-i mu ‘anber şukḳā-i zer felkesin ber-pā

Hudā’dan ravza-i pür-nūruña her rüz u şeb gelsün
Şalāt-ı bî-had u gāyet selām-ı bî- ‘ad ü iḥşā²¹⁸

Ġani-zāde Nādirī Efendi’niñ Mi ‘rāciyye’sidir. Raḥmetullāhi ‘aleyh Raḥmet-i vāsi ‘at²¹⁹

Mefā ‘īlün/ Mefā ‘īlün/ Mefā ‘īlün/ Mefā ‘īlün/
Te ‘ālallāh zihī şām-ı sürür-encām-ı gām-fersā
Ki oldı mazhar²²⁰ *subḥān’ellezī esrā*

Felek maḥv eyleyince āl tamḡasını ḥurşidīñ
Zemīniñ zill-i maḥrūtısı çekdi ‘anberin tuḡrā

31a

Zer-i pür-tāb-ı mihri bozdı çünkim dirhem-i necme
Miḥekk-i şāma urdu anı bir bir nāḳid-i dünyā

Gül-i mihriñ gül-ābın aldı ‘ālem dīk-i ḥār²²¹ içre
‘Aceb mi olsa ser-püş-ı felekde ḳatreler peydā

Ṭaḡıtdı bād-ı şarşar ḥarmen-i ḥurşid-i raḥşānı
Kevākib şanma itdi her yire bir dānesin ilḳā

Yanub mihr āteşinden kāḡıd-ı rüz oldı ḥākister
Eşer ḳaldı henüz āteşden ande cā-be-cā ammā

Siyeh semmūr idi zūlmet beyāzı cā-be-cā encüm
Ne ḥāletdir bu kim gizlendi ande beyza-i beyzā

Temevvücden ṭoḳındı bir şadef ḥārāya ḥurd oldı
Ṭaḡıldı lücce-i gerdün içinde lü’lü’-i lālā

Niḳāb itdi ḡarūs-ı²²² ḥāveri ruḥsārına zülfin
Velī her ḥalḳasından zāḥir oldı ol ruḥ-ı zībā

²¹⁷ Age’de “ide” kelimesi “ider” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 173.

²¹⁸ Age’de “iḥşā” kelimesi “yüḥşā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 174.

²¹⁹ Ahmet, Tanyıldız, “Naat ve Mi ‘rāciyye Mecmûası”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2018, sayfa 19. Çalışmasından hareketle beyitlerin karşılaştırılması yapılmıştır.

Numan, Külekçi “Ġani-zāde Nādirī (Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserler: Divānı ve Şeh-nāmesi’nin Tenkidli Metni)”, Doktora Tezi, Erzurum, 1985, sayfa 104. Adlı çalışmada bu beyitlere yer verilmiştir.

²²⁰ Age’de “esrār-ı” kelimesi bulunmaktadır. Bizim çalışmamızda bu kelimeye yer verilmemiştir. Bknz. sayfa 104.

²²¹ Age’de “ḥār” kelimesi “ḥāk” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 104.

²²² Age’de “ḡarūs” kelimesi “arūs” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 104.

Ser-ā-pā kūrş-ı mihri mahv edüb dendān-ı encümle
Şihābı rāhat-ı dendān edindi t̄arem-i vālā

Semā ‘ içre şaçub eşk-i nücümü şāl-püş oldı
Firāk-ı Şems ile gerdün olub hem-ḥāl-i *Mevlānā*²²³

Akub afyon-ı şeb toḥm-ı nücüm oldı perākende
Güneş bir kelle-i ḥaşḥaş idi dehr eyledi ifnā

31b

Değil mihr-i şafaḳ ḡaltān olunca farḳ-ı pür-nūrı
Taşub iklim-i Şām’ı dutdı ḥūn-ı *Hzret-i Yahyā*
Sevād-ı sūre-i *Ve’l-leyl* aña zerrīn niḳaṭ encüm
Şafaḳ ser-sūredir kim eylemişler surḥ ile imlā

Çıḳub la’li tutuḳdan *Leyli-i* meh-rū-yı müşḡīn-mū
Dimāğ-ı Kays-ı çarḥı eyledi āşufte-i sevdā

Bozıldı ḥayme-i zer-baft-ı ḥāl-ı ḥāver-istānı
İrince ḥayli aḥşām itdi müşḡīn ḥānesin ber-pā

Çalınca mühr-i mihri uğradı ḳahr-ı *Süleymān’a*
Sipihir oldı meğer kim dīv-i şāma maḥbes-i mīnā

Felek t̄ac-ı zerin terk itdi İbrāhīm-i Edhemveş
Derūnunda ‘acebmi eylese nūr-ı siyeh me’vā

O şebdir maṭla’u’l-envār-ı Mi r̄ac-ı Hudāvendī
O şebdir maḥzenü ‘l esrār-ı ḥalvethāne-i İsrā

O aḥşām oldı ser-t̄ac-ı Nübüvvet şāhibü’l-Mi r̄ac
O hengām oldı Sulṭān-ı Resul hem-şoḥbet-i Mevlā

Şeh-i divān izzet t̄acdār-ı taḥt-ı ḥatmiyyet
Ser-efrāz-ı musaḥḥar-sāz-ı dārü’l-mülk-i *ev edna*

Dıraḥşān gevher-i ‘ibret-nümāy-ı dürc-i maḥbūbı
Fūrūzān-ı aḥter-i zulmet-zedāy-ı burc²²⁴ isti lā

32a

Medār-ı ḥilḳat-i ālem bahār-ı t̄ıynet-i Ādem
Süvār-ı ‘arşa-i t̄arem emīr-i meclis-i ḡabrā

Ḥabīb-i Hzret-i İzzet ṭabīb-i illet-i zillet
Kefīl-i raḥmet-i ümmet delīl-i *Cennetü’l-Me’vā*

²²³ Age’de bu mısradan hemen sonra başka bir mısra yer almıştır: “Çıḳardı cāme-i dībā vü destār-ı muṭallāsın Felek āheng-i ceng itdi zırīh-püş oldı ser-tā-pā”. Bu mısra çalışmamızda yer almamıştır. Bknz. sayfa 104.

²²⁴ Ahmet, Tanyıldız, “*Naat ve Mi r̄acıyye Mecmûası*”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2018, sayfa 20. Adlı çalışmada “burc” kelimesi “çarḥ” olarak yazılmıştır.

Haṭā-pūşende-i muznib ‘aṭā-baḥşende-i ta’ib
Emān-ı maşrıḳ u mağrib emīn-i *Yesrib u Baḥhān*

Cenāb-ı Aḥmed-i Mürsel imām-ı zümre-i kümmel
Mufaşşal-sāz-ı her mücmel rumūz-āmuz-ı her dānā

O sultān-ı bülend-eyvān-ı iḳlīm-i risālet kim
Livāū’l-ḥamd ile ālemleri feth itdi ser-tā-pā²²⁵

‘İzār-ı mehveşi pertev-nümāy-ı nūr-ı *Rabbānī*
Zebān-ı dil-keşi gevher-feşān-ı *kenz-i lā-yefnā*

Ġubār-ı dergehi kühlü’l-cilā-yı dīde-i encüm
Tınāb-ı ḥargehi silkü’l-le ‘āl-i gerden-i ḥavrā

Benānı ḥālet-i miftāḥ-ı cennetden peyām-āver
Dehānı nokṭa-i ḡayb-ı hüviyyetden ḥaber-fermā

O şāhıñ sikkesi mühr-i nübüvvet ḥuṭbesi Qur’ān
Müşerref anlarıñla naḳd-i dīn ü cāmī ‘i dūnyā

Şufūf-ı āl aşḥābı sūtūr-ı millet-i ḥüccet
İmāmetde vüçūd-ı pāki gūyā mühr ile imzā

Şalub ferr-i şehinşāhı idince iki şaḳ māhı
Olub zerrīn neḳāre itdi anıñ şevketin i lā

Kebüter beyzasıyla ḥaşmını def’ itdi ḡār üzre
Melek dīv-i racīmi necm ile ṭard eyledi gūyā

32b

Mişāl-i ebr-i raḥmet dehri teşrīf etdüğü sā ‘at
Mecūs āteşlerini bārān-ı laṭfı eyledi ıṭfā

Yıkıldı ṭāḳ u kaşrı dūr olub sehm-i sa ‘adetden
Oḳun atdı kemānın başdı ol dem devlet-i *Kisrā*

Ḥaḳīḳade sevād-ı āferīniş zıllıdır anıñ
‘Aceb mi zāhira bī-sāye olsa āfitāb-āsā

Görürmi²²⁶ bī-tereddūd cānib-i zahr-ı şerīfinden
Olub mühr-i nübüvvet arkasında dīde-i bīnā

²²⁵Age’de “ser-tā-pā” kelimesi “bī-pervā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 21.

²²⁶ Numan, Külekçi, “*Gani-zāde Nâdirî (Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserler: Divânı ve Şeh-nâmesi Tenkidli Metni)*”, Doktora Tezi, Erzurum, 1985, sayfa 106. eserinden hareketle beyitler karşılaştırılarak okunmuştur. Külekçi, bu beyitleri çalışmasının” kasideler” bölümünde “Mi ‘râciye-i Fahr-ı Ka ‘inât” başlığı altında yer vermiştir. Çalışmada “görürmi” kelimesi “görürdi” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 106.

‘Aceb mi eskiyüb şimdi dökülse dürr-i sîrâbı
O sulţāna muraşşa ‘çetr idi ebr-i felek-fersā

Gel ey kilk-i hünerver kışsa-i Mi ‘râcî taqrîr et
Değildir çünkü mümkün mu ‘cizâtın eylemek ihşā

Gelüb peyk-i iîlâhî Hazret-i Peygamber’e ol şeb
Getürdi bir burâk-ı berķ-seyr u âsumân-peymā

Teni gül şacı sünbül tûğ-ı şāhî ol düm-i dil-keş²²⁷
Kulağı berg-i süsen çeşm-i hūnı nergis-i şehlä

‘Aceb rehvār idi geh ferş u geh ‘arş üzre cevlänger
Fezāda tünd-rev āhū felekde tîz-per ‘anķā

Şu denlü tîz-cünbiş kim çerāgāh-ı vücūd içre
Ezel rahşın geçerdî rākibi men ‘itömese farzā

Şafaķla āfîtāb-ı hāverî bir satl-ı zerdîr kim
İçinde hādîm ihzār eylemiş ol esb için hınnā

Cihānı geşt idüb mānend-i nūr-ı dīde bir demde²²⁸
Mişāl-i heft perde hā’il olmazdı yedi deryā

33a

Binüb ol rahşā çünkim maķsad-ı aķşāya ‘azm itdi
Anıñ evvel ķonağı oldu şahn-ı Mescid-i ‘Aķsā

İmām oldu şufûf-ı enbiyāya görseñ ol demde
Suţûr-ı muşhafıñ üstünde Bismillāh idi gūyā

Namāzı çünkim itmām itdi ol cāy-ı mübārekde
Urûc itdi semāvāta du ā-yı müstecā-āsā

Değil şām u kevākib bād-ı rahşı eyleyüb cünbiş
Temevvüden ķarardı pür-habāb oldu yem-i hādrā

Getürdi hāle bir sîmîn tabaķla girde-i māhı
Velîkin cābecā yanmış deyu meyl itmedi aşlā

Uţārid şafha-i çarķ üzre hūkmin yazdı o şāhıñ
Aña şeb hātı u encüm rîg u māhıñ ğurresi tuğrā

Süleymān’ıñ öñünde döndi mīnā üzre Belķıs’a

²²⁷ Age’de bu beyit ile hemen altındaki beyit yer değiştirilerek yazılmıştır. Bknz. sayfa 106.

²²⁸ Ahmet, Tanyıldız, ”Naat ve Mi ‘râciyye Mecmûası”, T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2018, sayfa 22. Adlı çalışmasında “burc” kelimesi yerine “çarķ” kelimesi kullanılmıştır. Eserde geçen “demde” kelimesinin başına “her” kelimesi olarak yazılmıştır.

Felekde A'ña istikbāl edince Zühre-i zehrā

Bırakdı mihr-i rüyı hānķah-ı ĉāruma pertev²²⁹
Söndirse n'ola ķandīl-i māhı²³⁰ Hāzret-i Ğsā

Şebī-ķūn itdi Behrām aķterān-ı necme emriyle
Şafaķ şanma felekde ķoldı ķūn-ı ķūşteden şahrā

Felekde sa'd-i ekber-i necm-i ķūbri oldı feyzinden
Teńg-i manķūrıdır beńzer ki şır-i ālem-i bālā

Olub Keyvān-ı Zengī hizmetinde ķara ķolluķķı
O yüzden iktisāb-ı nūr idüb oldı semen-sīmā

Uruldı sikkesi ķürsī-i pūlād üzre ol şāhıñ
Derāhimdir değil ķürsīde yer yer encüm-i ğarrā

33b

N'ola envār-ı rüy-ı aña zerrīn tār u pūd olsa
Ziyyā-yı tāl 'atinden itdi 'arşıñ atlasın dībā

Cüdā oldı kenār-ı Sidre'den Cibrīl o Hāzret'den
Gülünden ayrı bülbul gibi ķaldı ķūzn ile tenhā

Ķalub raķşı o menzil-gehde Refref eyledi ķidmet
Şadef-vār itdi ol Dürr-i Yetīm'e sīnesin me'vā

İrüb bir nūra Refref dāķi ķaldı dūr olub O'ndan
Mükedder mīve-i terden cüdā berg-i ģazān-āsā

Girüb ol perde-i nūra ģarīm-i ģāşa yol buldı
Hużūr-ı 'izzete naķd-i vücūdun eyledi ihdā

Maķām-ı Ķābe Ķavseyini geķüb mānend-i tīr ol dem
Müyesser oldı aña maķlab-ı a lā-yı ev ednā

Olındı ĉoķ tekellüm kışsa-i 'aşķ u muģabbetden
Velī bī-cāme-i lafż itdi cilve şāhid-i ma'nā

O şoģbetden ģaber yok 'aķl anıñ keyfiyyetin bilmez
Ne bilsün tābiş-i mihr u mehiñ māhiyyetin a'mā

Bulub maķşūdunı āķir nüzül itdi sa'ādetle
Ki ģalķ-ı āleme peygām-ı Hāķķ'ı eyleye inhā

Getürdi anlara vāfir hedāyā genc-i raķmetden
Velīkin herkese miķdārı denlū eyledi i'tā

²²⁹ Age'de "hānķah" kelimesi "āsumān" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 22.

²³⁰ Age'de "mah-ı" kelimesi "mihri" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 22.

Hudāvendā dālālet Nādirī ‘niñ cānın almışdır
Kerem kıl eyle anı bir dem-i cān-baḥş ile iḥyā

Kerīme ‘arz-ı ḥāl itmek yeter bir kerre sultānım
Ne ḥācet kıṣṣayı tatvīle mānend-i ṣeb-i yeldā

34a

Hemīşe tā ki ṣām-ı ferruḥ-encāmīñ sevādından
Ola deryā-yı gerdün üzre zāhir ‘anber-i sārā

O Şāhiñ ḥak-i pākin ‘anber-āsā eylesün hoş-bū
Şalavat-ı Ḥāzret-i İzzet selām-ı Ḥayy-ı bī-hemtā

Taḥiyyāt-ı ebed-peyvend ile dünyā u ‘uḳbīde
Ser-efrāz eylesün zāt-ı şerīfīn Ḥāzret-i Mevlā

**Mi ‘rāciyye-i Resül-i Ekrem u Ḥabīb-i Muḥterem Güfte-i Riyāzi’l-Merḥūm
Raḥmet’u’lāhi ‘Aleyh²³¹**

Mefā ‘īlün/ Mefā ‘īlün/ Mefā ‘īlün/ Mefā īlün
Kem āyetdi Ḥāk içre ḥurşīd-i cihān-ārā
Anı bulmağa ğirbāl itdi ḥāzır-ı ṭārem-i vālā

Şafaḳla çarḥ altun pullı gülgünī cibinlikdir
Qarār itmiş içinde nev-‘arūs-ı ālem-i bālā

Şalındı nāri mihriñ külḥan-ı ḥitām-geru dīne
N’ola germ olub itse ḳubbesinden ḳatreler peydā

Çıḳub bir pulı mähī keşti-i ḥurşīdi ğarḳ itdi
Anıñ cūş u ḥurūşından ḳatrardı bu yedi deryā

Ne şūret-bāz olur eşkāl-i encüm ‘arz ider ḥalkā
Yaḳub şem ‘in verā-yı perdede mihr-i cihān-ārā

Ḳızıl mührü bozıldı kīse-i ṣeb-gün-ı gerdünuñ
‘Aceb mi der-miyān olsa nuḳūd-ı encüm-i zehrā

Başıldı yine ḥāk-ı zulmet ile ātes-i ḥurşīd²³²
Niçe tābende aḥker ḳaldı andan cābecā ammā

Meḡer dībā-yı rūzu dürdi dest-i ḳudret-i bāri
Gelüb altına tamḡası ‘aceb mi olsa nā-peydā²³³

Düşürdi pençe-i cān mührü baḥr gerdün
Çıḳarub gerçi kim ğavvāş dehr itmişdi bir bālā

²³¹ Ahmet, Tanyıldız, ” Na at ve Mi ‘rāciyye Mecmûası”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2018, sayfa 30. Çalışmasından hareketle nüsha karşılaştırılması yapılmıştır. Mısraların bazıları eserde bulunmamaktadır.

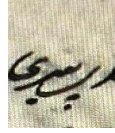
²³² Age’de bu beyit şu şekildedir: Yine ḥākister içre nār-ı mihri etdiler pinhān. Bknz. sayfa 30.

²³³ Age.’de bu beyit şu şekildedir:” Gelip altına damga-i zer-endüdü nīhān oldu”. Bknz. sayfa 30.

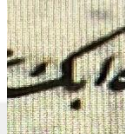
Felek ta'lim hâne anıñ ardında ceres hırşîd
Nişân- zahm-ı nâ-vek oldı yer yer encüm-zümra

Felekde mihr serilince eylerler Sekenderdir
Sipihri çarım olmışdı aña şanduka-i mînâ

34b

O dem 'arz itdi dehre hûn- alûde ser-ahen²³⁴
İdüb çâh-ı zemine Yusuf mührî felek ilqâ

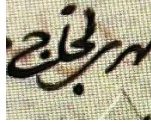

Hum nâdide 'insidir bu çarh neyli kim
Kopınca çeşme-i hırşîdi itdi katreler peydâ

Çıkardı şâm irince câme-i dîbâ-i rûzgârın
Giyindi nû- 'arûs çarh bir telli siyeh hârâ

Sipihriñ şafhasın naqş-ı kâdir tenhâ görünir itdi
Her resim itmeğe bir şems-i zerrin bî hemtâ

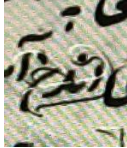
Misâl nağ ' -ı şer tarih oldı çarh esbâb-ı cümle

Kodı açmaze şâh mihr-i meh ğarrâ

Hum-ı çarha hilâli itdiler bir lûle-i sîmîn
Akub gitse 'aceb mi çeşme-i mihr-i cihân ârâ

Şafağ nâr ile âhın beyza-i hırşîd nerm itdi

Hemân-dem düzdi lâsumân bir hancer zîbâ

Ateşin ucdı sipihriñ size-râz iden
Şod kim pençesin bâzâ itdi şehpâzeme ğarrâ

'Aceb mi vaşf pâkinde bu denlû güfteñü itsem
Bu şebdür mazhar-ı esrâr-ı subhâne'llezî esrâ

²³⁴ Age'de nüsha farklılığından kaynaklı olarak birden fazla beyit bulunmamaktadır. Bknz. sayfa 34.

Bu şebdür dide-i ne perde girdü ne bir merdüm
Bu şebdür nür-ı fażl ile süveydā dil-dānā

Bu şebdür rüz-ı bazār-ı cenāb-ı hażret-i hoce
Bu şebde çıkdı bālāya metā ‘-ı nāz u istignā

Çerāğ dūde-i Ādem şafā-yı cirm-i ‘ālem
Dür-i ne hoķķa-i t̄ārem Ḥabib-i Ḥālīķ-ı yektā

Emīn-i şer ‘ ü hikmet muķtedā-yı ümmet ü millet
Cihān-ı cūd u ni ‘met yek-tāz ‘arşa-i vālā

İmām-ı maşrık u mağrib şerif-i Mekke ü Yesrib
Şeh-i taht-ı risālet āfitāb-ı burc-ı ev edna

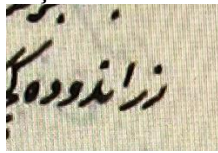
Ebu’l-Ḳasım Muḥammed kim olupdur zāt-ı bī-misli
Cemī ‘i enbiyādan fażl u ‘irfān ile müsteşnā
O kim fermān-revā-yı hıttā-i eflāk idi daḥi
Değildi bü’l-beşer mesned-nişīn-i ‘ālem-i el-asmā

35a

Peyām-ı rahmet-engīzi meserret- baḥş-ı her mücrim
Kelām-ı hikmet-āmuzi rumūz-āmīzi her dānā
Şıfāt-ı zāt-ı pāki āb u t̄āb-ı ‘ālem-i şüret
Bahār-ı ḥüsn-i ḥulķı renk u bu gūlşen-i ma ‘nā

Dem kimte değil gühtār-ı Mesīhā bād-ı ḥulķından
Kitāb-ı mu ‘cizinden bir varak olmaz yed-i beyzā

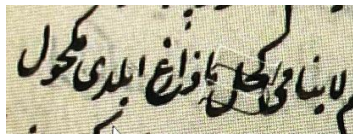
O şāhın bu idi eflāk-ı agus fetḥu eytdir

geçeñdir aña gūyā ġarre ġarrā

Aña ger u keşān kebr u ter ser-ferd itdi
Didiler rām olub emrine āmenna u şıddıķnā

İderler nitekim menşūr çob dārile tā’dib
Ola her kim ḥilāf şer ‘ ile anıñ gūya

O çeşm-i eyledi mekḥūl
‘Aceb mi olsa manzūr-i naķuş şafḥa-i ġabrā

Nücūmindan çiçekli olsaydı atlas-ı gerdūn
O şāh-ı dīne pāy-endāz iderdi zūmre-i havrā

İmām olsa açar enfās-ı pāki kalb-i aşhābı
Nesīm-i kıbleden bulur gūşāyiş gonçe-i ra'nā

Nübüvvet āleminiñ oldı devletle Süleymānı
N'ola mihriyle rām olsa aña dünyā u māfihā

Boğub kıddin ibādetle n'ola bağına taş başsa
Olupdur enbiyānıñ hatmi ol zāt bī-hemtā

Olupdur nūriyle hemtāsı nūr-ı dīde-i ālem
'Aceb mi 'ankebūtı perde içre eylese mādī

Anıñ mi rācınıñ kem-pāyesi olmaya çarh üzre
Eğerçe Tūr 'a çıkdı niçe kerre Hāzret-i Mūsā

O şāha peyk-i bālā-rev olupdur Hāzret-i Cibril
Burāk'ınuñ önince oldı ol dem kim felek-peymā

N'ola itsem anı gülgün işiñ āşka teşbi
Ser-mevd pence isterse eyler cilveler peydā

Çıkub eflāke rüyın şem '-i bezm-i kudsiyān itdi
Aña oldı melekler her taraf pervāneler gūyā

O demde enbiyā ervāh-ı itdi anı istikbāl
Aña ta 'zīm idüb geldi kıyāma Sidre u Tūbā

35b

O leylī şanki ta 'zīm itdiler emr-i Hudā ile
Kānādīl-i nücūm ile donandı cāmi '-i dünyā

Eğer olsaydı sāzı şer 'ine gördükde ol şāhıñ
Defīn tutmazdı hacletden yüzine Zühre u Zehrā

O gice düşdi mihriñ bāmdan taş-ı zer-endüdü
Pür oldı güft u gūy-ı maḳdemiyle ālem-i bālā

Hāzır itdi meğer kim ihtisāb şer '-i pākinden
Felek cāmeti itdi dāmeni altında nā-peydā

Virüb cān naḳdin aña sa 'd-i ekber Mūşteri oldı
İdince ārz-ı kālā şefā 'at ḥace-i dünyā

Bu ta 'zīm-i düşünde görmişdir Hāzret-i Yusuf
Felekde aña tekrīm itdi bunca encūm-i zehrā

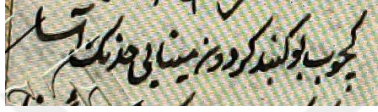
Semā ‘u ‘azmine cem ‘ oldı hayli ƣudsiyān şaf şaf
Olub kürsi nişīn-i bezm Subhānel’lezi İsrā

O bezm-i hāşşa gitdi ƣaldı pāy-i Sidre’de Cibrīl
O demde oldı şem ‘inden cüdā pervāne-i şeydā

Hemān-dem Refref-i ferhunde-pey hıdmet-güzār oldı
Maƣām-ı ƣurbe itdi levh-ƣān-ı rāz-ı mā evhā

Varup bir perde-i nūra o dāhi ƣaldı hıdmetden
Maƣāmı oldı ol dem evc-ƣāh-ı ƣurb-ı ev ednā

Olub bu ‘arşa münzil iyüşdi ƣab ƣosına

Geçüb bu

Görüb ƣüş itdüğü dīdārı o hāletde
Ne hergiz ƣüş itmişdür ne görmiş dīde-i bīnā

Gelüb ol hāce ƣün kim açdı bārın mülk-i şūretde
Cemi ‘i hāƣa rahmetden hedāya eyledi ihrā

Riyāzī cāmi ‘-i vaşf-ı Nebī ‘nūn na ‘t-ƣānıdur
‘Aceb mi maħfel-i gerdūnı bilse pāye-i ednā

Siyeh-rüy-ı ƣünahım kārūm ümmīd-i şefā ‘atdūr
N’ola na ‘ti ile raṭbū’l-lisān olsam ƣalem-āsā

Zebānum ƣalmışdı cevr-i devr ile tekellümden
Anıñ heb feyz-i na ‘tidūr ki buldum bu ƣadar ma ‘nā

36a

Hemīşe tīşe-i māh-ı nevi der-kār idüb devrān
Çıƣa kār-ı felekden şād hezārān gevher-i yektā

Nesim muşkbār olub selām Hāzret bāri
Revān-ı pāki şād olsun mişāl ƣonçe-i ra ‘nā

Mi'râciyye-i Seyyidü'l-Mürselin Resul-i Rabbi'l-âlemin Şallal'lahu 'aleyhi vesellem-Rüşdi²³⁵

Mefâ 'lün/ Mefâ 'lün/ Mefâ 'lün/ Mefâ 'lün/
Te 'âla'llah zihî şâm-ı sa 'âdet bahş-ı bî hemtâ
Ki²³⁶ oldu ba 'ış-i tenzil-i sübhâne'l-lezî Esrâ

Felek nakş-ı gül-i hurşîdi nemle şüste itdükde
Zeminüñ zıllı peydâ eyledi bir sünbül-i ra nâ

Zer-i mihri virüb müzd-ver-i âlem necm-i rahşâna
Siyeh-taş-ı serâ-yı şâm -ı tezyîn itdi ser-tâ-pâ
Çerâğ-ı hûruñ aldı düdesin kânun-ı hak içre
Karardı rûy-ı âlem ahkeri oldu semâ-ârâ

Topındı kırdı tarîn 'ankebût-ı âfitâbuñ çarh
Düşince âşiyândan oldu sim âvîzeler peyda

Dağıtdı bād-ı saht evrāk-ı zerrîn-i nergis-i yūhı
Yine bāğ-ı sipihre eyledi nakş- ı zemîn-pirâ

Düşüb cetr-i perend-i rûze bir âteş yebād itdi²³⁷
Dökildi kaldı zerre zerre sîm-i tâb-efzâ

Siyeh bir zarf idi nemden çiçeklenmiş velî zulmet
Derûninde nice gizlendi bilmem kâkum-ı beyzâ

Olinca rîze sengistân-ı şâma gûy-ı hur ğaltân
Şihâbı kıldı çevgân şeh-süvâr-ı târem-i vâlâ

Şafâ mir 'ât-i mihri kıldı yir yir zer-ger-i âlem
Sevâd-ârâ vizinde²³⁸ tîrâz-ı gevher-i bahtâ

Nikâb indi 'arûs-ı hâveri gülgünî vâlâdan
Dökildi nârı oldu zer-nişân gîsû-yı 'anber-sâ

Alub zeyn-püş-ı dîbâ-y- ile rahtın hâdim-i âlem
Müzeyyen bâre-i²³⁹ gerdûna çekdi bir çel-i zîbâ

Taharrükden düşüb bir hamîr-i hâke şikest oldu
Tağıldı sâha-yı dünyaya yir yir dirhem-i beyzâ

²³⁵ Yasin, Şen, " *Divâne Rüşdî Divânı ((İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük))* ", Doktora Tezi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara,2021, sayfa 176.

Adlı çalışmasından hareketle nüsha karşılaştırması yapılmıştır. Mısra da geçen "ki" kelimesi eserde "kim" olarak geçmektedir.

²³⁷ Şen, " *Divâne Rüşdî Divânı (inceleme-tenkitli metni)* ", sayfa 176. Adlı çalışmada bu mısra da geçen "yebād" kelimesi eserde "remād" olarak geçmektedir.

²³⁸ Age'de "vizinde" kelimesi "virilende" olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 176.

²³⁹ Age'de mısra da geçen bâre-i" kelimesi "bâ 'is-i" olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 177.

36b

Çıkardı pâlehengin dirilüb beyzâ nemedle çarh
Bürindi bir siyeh buluğa çün derviş-i Mevlânâ

Değül mihr ü şafağ bir küredür tâb-ile çârimde
İder tahmir-i zanbağ her zamân kimyâ-ger-i dünyâ

Tamâm itdi felek tezhîbini mecmû ‘a-yı rûzuñ
Zer-efşân bir edîm-i tîre-cild oldı aña zulma

Sevâdı şanki tevķî ‘-i sa ‘âdet rıyğıdur encüm²⁴⁰
Şafağ tuğrâ-yı ğarrâdur çekilmiş sürh ile güyâ

Suy-ı Mısr-ı semâdan Yûsuf-ı meh ‘arz-ı hüsn itdi
Dimâğ-ı pîr-i çarhı eyledi âlûde-i sevda

Ufukdan oldı çün la ‘lîn kabâ-yı hür-ı dâmen-keş
Hurûş u cûşa geldi cümle cünd-i kevkeb-i zehrâ

Nihân itdi teh-i hâk içre çün genc-i zer-i mihri
Müvekkel kıldı dîv-i şâmı anda mâlik-i dünyâ

Cihân mihr âteş ile oldı şan bir tûtiyâ micmer
Derûnıñ zulmet-i şeb eyledi bir²⁴¹- ‘anber-i sârâ

O şebdür vesme-i ebrû-yı dil-cû-yı hilâl-i meh
O şebdür kuhl-i nûr-ı dîde-i necm-i ziyâ-bahşâ

Sezâdur hem-‘ayâr-ı cevher-i iksîr-i şâf olsa
Anuñ tâb-ı nücûmı düşdüği hâk-i siyeh zîrâ

O şeb oldı o kân-ı ‘izz ü rıf‘at şâhibü’l-mi ‘râc
O aḡşam oldı bezm-ārâ-yı hâş-ı da ‘vet-i Mevlâ

Meh-i burc-ı nübüvvet âfîtab-ı evc-i ḡatmiyyet
Celîs-i şadr-ı ‘izzet ser-firâz-ı mülk-i ev-ednâ

Güzîn-i âferîneş kârdân-ı dâniş ü bîneş
Mekârim- bahş-ı hâhiş şâygân-ı menseb-i levlâ

Fürûğ-ı çeşm-i âdem tâb-bahş-ı çehre-i âlem
Çerâğ-ı nûr-ı feyz-i tâb-dâr-ı leyle-i esrâ

Cihân-ı ‘ilm-i ḡikmet ḡâce-i dânişgeḡ-i fîḡnat
Güher-senc-i belâğat bûlbûl-i gülzâr-ı mâ evḡhâ

²⁴⁰ Age’de mısra da geçen “encüm” kelimesi eş anlamlısı ve tekil anlamı olan “necm” kelimesi ile yazılmıştır. Bknz. sayfa 177.

²⁴¹ Age’de mısra da geçen “bir” kelimesi “pür” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 177.

Fürûğ-ı çeşm-i âdem tâb-bağş-ı çehre-i âlem
Çerâğ-ı nûr-ı feyz-i tâb-dâr-ı leyle-i esrâ

Cihân-ı ilm-i hikmet hâce-i dānişgeh-i fıtnat
Güher-senc-i belâgat bülbül-i gülzâr-ı mâ-evhâ

Cenâb-ı Aḥmed-i Muḥtâr ḥabīb-i Ḥazret-i Ğaffâr
Şefî-i her güneḥ-kirdâr melâz-ı mercî ‘-i dünyâ

37a

O sultân-ı sa ‘âdet tâc-dâr-ı hıttâ-yı i ‘câz²⁴²
Cihânı tîğ-ı fermânıyla teşhîr itdi ser-tâ-pâ

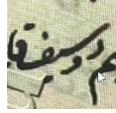
‘Izâr-ı enveri tâb-efgen-i âyîne-i fıtrat
Zebân-ı efşahı tûṭî-i mu ‘ciz-gûy-ı rûḥ-efzâ

Beyânı selsebîl-i bâğ-ı cennetden peyâm-âver
Dehânı nûkte-i esrâr-ı sübhândan ḥaber-fermâ

Nişân-ı na l-i espi dâğ-ı reşk-i sîne-i eflâk
Ġubâr-ı ḥâk-pâyı tûtiyâ-yı dîde-i ḥurâ

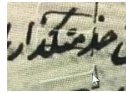
Nübüvvet mihri ile olmağçün kıldılar maḥtûm
Vücûd-ı pâki şıdk-ı müdde âya hüccet-i meḥzâ

Sa ‘âdet evcinüñ gûyâ ki mâh-ı bedridür kendi
Gürûh-ı âl ü aşḥâbı nücûm-ı tâb u fer-bağşâ

Ola tâ kim ²⁴³ kâṭ ‘-ı burhân-ı i ‘câzı
İki şak itdi mâhı ol ser²⁴⁴ engüşt-i yed-i tûlâ

Olub derbânı ḥaşmın bir şecer def‘ itdi gâr üzre
Giderdi mârı Rüstem tîr ile gencîneden güya

Mecûs âteşlerin ḥadd-i ²⁴⁵ bād ref‘ itdi
Cihânı luṭf-ı teşrîf ile kıldı gülşen-i me ‘vâ

Gelince şehr-i dehre reh-güzâr-ı şâhide döndi
Nişân-ı geşte-yi²⁴⁶ ḥam-geşte ṭâk-ı günbed-i Kısra

²⁴² Age’de “i ‘câz” kelimesi “mücâz” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 178.

²⁴³ Age’de resimdeki kelime “dü nîmi” olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 178.

²⁴⁴ Age’de “ser” kelimesi “bir” olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 178.

²⁴⁵ Görseldeki kelime age de “ḥadd-i mikdâr” olarak okunmuştur. Bknz. sayfa 178.

²⁴⁶ Age’de “geşte” kelimesi “püşte” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 179.

Olaydı sāyesi ol āfitāb-ı ‘ālem-i nūruñ
Kimesne ferş-ḥāke²⁴⁷ başmamak lāzım gelürdi pā

Serīn ṭob itdi ḥaşmuñ şavlecān-ı pençe-i şīre²⁴⁸
Şadāḳat buldı çün vaḥşīden oldı²⁴⁹

‘Aceb mi ger muzallı bi ‘l-gümām olsa bilüb ḳadrin
Ṭutardı penbeler²⁵⁰ içre felek çün gevher-i yektā

Gel ey endīşe mi ‘rācın beyān it bir şināver hīç
Kenārın bulmamışdur lücce-i i ‘cāzınuñ aṣlā

Resūl-i müctebāya peyk-i dāvar-ı cihān ol şeb
Getürdi berḳ-ı cünbiş bir bir aḳ²⁵¹ āsumān peydā

O deñlü tūz-rū kim vaşf olınmaz sūr ‘at-i seyri
Ḳalur evvel ḳademde biñ ‘aḳl olsa aña hēmpā²⁵²

Çemende dāğıdar reşk-i²⁵³ çeşmi nev-gül-i rengīn
Hevā-yı kākül ile ehl-i sevdā sünbül-i ra ‘nā
37b

Ḥıred dermānde ‘āciz cünbişin fehmi itmede idrāk
Göz irişmezdi ḳat ‘ı menzil eylerken aña zirā²⁵⁴

Gelince cünbiş ü reftār-ı germe fart-ı sūr ‘at ile
Ekābir ḥaṭve olmaz deyü deşt-i vāsi ‘i ḡabrā

Zehī sūr ‘at ki göz açub ḳopsa cāyından²⁵⁵
Olurdi tā ezelden niçe biñ kerre ebed peymā

Binüb ol raḥş-ı çālāke suy-ı ḳavse revān oldın
Şeref-yāb-ı ḳudūm-ı sa ‘d olınca Mescid-i Aḳşā

Hemān vaḳt-i ḡurūb ol cāy-ı vālā-yı mübārekden²⁵⁶
‘Urūc itdi semāya nūr-ı ḥurşīd-i berīn-āsā

Deḡül şām u kevākib ol çemende bād-ı raḥşından
Direm-rīz oldı sünbül-zāre naḥl-i yāsemen gūyā

²⁴⁷ Age’de “ferş” kelimesi “zerre” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 179.

²⁴⁸ Age’de “şīre” kelimesi “şemse” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 179.

²⁴⁹ Age’de bu mısra yarım kalmıştır. Ama yapılan çalışmada “dām u ....” Olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 179.

²⁵⁰ Age’de “penbe” kelimesi “sīne” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 179.

²⁵¹ Age’de “aḳ” kelimesi yapılan çalışmada yer almamaktadır. Bknz. sayfa 179.

²⁵² Age’de “hēmpā” kelimesi “hümā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 179.

²⁵³ Age’de “reşk” kelimesi “eşk” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 179.

²⁵⁴ Age’de “zirā” kelimesi çalışmada “zehrā” olarak geçmektedir. Bknz. sayfa 179.

²⁵⁵ Age’de “yuminca” kelimesi yer alırken çalışmamızda o kelime bulunmamaktadır. Bknz. sayfa 179.

²⁵⁶ Age’de bu mısra şu şekilde geçmektedir: “Hemān anda iki rek ‘at namāzı eyledi itmām

‘Urūc itdi semāya merd-i mebrūr namāz-āsā” Bknz. sayfa 179.

Edeb ile kâse-i pür-şîr-i mâhı şundılar ol dem
Velî bir pâre şafvet yok deyü meyl itmedi aşlâ

‘Uṭārid yazdı evşāf-ı bülendin levḥ-i gerdūna
Olub meddāḥ²⁵⁷-āzmā-yı zāt-ı ‘ālî-ḳadri bî-pervā

Şalınca çārim-i çarḥ-ı berîne bertev-i iclāl
Verā-yı perdeden ḥurşîd baş göstermedi ḳaṭ ‘ā

Ḳumāş-ı ihtirāmı her ḳademde ḳıldı pāy-endāz
‘Azîmet-sāz-ı istikbāl olunca Ḥazret-i ‘İsā²⁵⁸

Urub naḥcîri mihr-i ḥāke şaldı ḥancerin Behrām
Şafaḳ şanma sipihrüñ ḳıldı dāmānını ḥün-bālā

İdüb kesb-i sa ‘ādet aḥter-i pür nūr-ı²⁵⁹ baḥşından
Züḥal evc-i şerefde oldı²⁶⁰ sa ‘d ekbere hempā

O denlü tāb-güster oldı kim Keyvān-ı zengīye
Nigāh-ı ḥasret-ālūd²⁶¹ oldı çeşm-i encüm-i Zehrā

Olinca pertev-endāz oldı ol nūr-ı cihān-tābıñ
Vücūd-ı pākine envārı ‘arşuñ ḥil ‘at-i dîbā

Alub raḥş-ı²⁶² emîn daḥi ḳaldı sidrede refref
Yirin taḥt-ı Süleymān-veş o şāha eyledi me’vā

İrüb bir nūre daḥi refref-i ferḥundeyi ḳaldın²⁶³
Geçüb çün Ḳābe ḳavseyni maḳāmı oldı ev-ednā

38a

Olundı rûḥ-baḥşā gerçi çok güftār-ı şeker-rîzi
Velî bî-şavt elfāz idi lûb-i ma ‘ni-i zîbā²⁶⁴

O bezm-i ḥāşa maḥrem yok değül keyfiyyeti ma lûm
Ne başdı pāy endîşe ne gördi dîde-i bînā²⁶⁵

²⁵⁷ Age’de “meddāḥ” kelimesi “mevc” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 180.

²⁵⁸ Age’de bu mısradan hemen önce başka bir mısra yer almaktadır. Çalışmamızda bu mısra yer almamıştır. Bknz. sayfa 180.

²⁵⁹ Age’de “pür nūr” kelimesi “pertev” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 180.

²⁶⁰ Age’de “şerefde oldı” kelimesi “terakḳîde olup” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 180.

²⁶¹ Age’de “ḥasret-ālūd” kelimeleri “ḥayret-ālūd” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 180.

²⁶² Age’de “raḥş” kelimesi “raḥşını” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 180.

²⁶³ Age’de “ḳaldın” kelimesi “ḳıldı” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 180.

²⁶⁴ Age’de bu mısra şu şekilde geçmektedir: “Olındı her taraftan çok şeker-rîz-i tekellüm hep Velî bî-ḥarf elfāz idi lûbb-i ma ‘ni-i zîbā” Bknz. sayfa 181.

²⁶⁵ Age’de “bînā” kelimesi “dünyā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 181.

İrüb gencîne-i maşşūd-ı aşle dest-i himmet ile
Murād üzre güher-çîn oldı çünkim hâce-i Batḥā

Yine derdüm sürür-ı bāl ile izz ü sa ādet ile
Zemîne nāzil oldı hemçü nūr-ı rahmet-i Mevlā

Cemī ‘-i āl ü aşḥāba murād itdükleri miqdār
O güherlerden itdi dest-i luṭfı bīd-i reyğ i ‘ ṭā²⁶⁶

Ḥaṭā-baḥşā niçe demdür ki pā-māl eyledi devrān²⁶⁷
Kerem’den dest-gīr ol bende-i nā-çizüne şāhā

Ser-āğāz²⁶⁸ ‘ ākıl sen hemān şimden gerü Rüşdī
Yiter ol kân-ı iḥsāne bu denlü ḥālīni inhā

Hemīşe tā kefin ceybinde pinhān eyleyüb her şeb
Siḥr ‘arz ide gerdün semt-i ḥāverden yed-i beyzā

Melek çārū-keşi zer-micmer-i ḥurşīd ile tā ḥaşr
Ola ‘anber-fürüz-ı ravzasıne ḥādīm-i vālā

**Mi ‘rāciye-i Ḥazret-i Resul-i Ekrem ü Ḥabib-i Muḥtin Şalla’llahu ‘aleyhi vessellem-
Merḥum Aṭāyi²⁶⁹**

Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün/
Şebāngeh kim irüb hengām-ı luṭf-ı Ḥazret-i Mevlā
Ferah-baḥş u neşāt-engīz idi şām-ı vişāl-āsā

Meğer baḥr-ı sefid rüz-ı cezr ü medd ‘āyān itdi
Güherler zāhir oldı ḥuşk²⁷⁰ ol baḥr-i gevher-zā

Giderdi cevşen-i sīmīn ile şemşīr-i zerrīnin
Zemāne giydi altun düğmeli telli siyeh ḥārā

Şihāb ögine zencīrin çeküb leşkergeh-i çarḥuñ
Fitilin yaqdı funduḥ ḥāzır itdi encüm-i harā²⁷¹

38b

Kırıldı rişte-i tesbīḥi şandum pīr-i gerdūnuñ
Şihāb olduḫça encüm arasında nā-gehān peyda

²⁶⁶ Age’de “ī ṭā” kelimesi “atā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 181.

²⁶⁷ Age’de “devrān” kelimesi “gerdün” olarak yazılmıştır. Bk. sayfa 181.

²⁶⁸ Bu beyit şairin mahlasının geçtiği beyittir. Beyitte geçen “ser-āğāz” kelimesinin yanında “eyle” kelimesi de geçmiş ama çalışmamızda “eyle” kelimesi yazılmamıştır. Bknz. sayfa 181.

²⁶⁹ Saadet, Karaköse, “Nev ‘i-zāde Atāyi Divānı”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017, sayfa 20. Adli çalışmasından hareketle bu mısralar karşılaştırılarak okunmuştur.

²⁷⁰ Age’de geçen “ḥuşk” kelimesinin yanında “olup” kelimesi de yer almaktadır. Çalışmamızda bu kelimeye yer verilmemiştir. Bknz. sayfa 20.

²⁷¹ Age’de mısranın sonu “harā” kelimesi yerine “garā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 20.

Varaklanmış ğidādur hoḳḳa-ı çarḥ içre gūyā kim
N’ola te ‘sīr iderse ḥāke necm-i āsumān-pīrā

Değül encüm beyāz-ı rûz-ı kecdür zâil olduḳça
Görindi kâh-ı zerdiyle binā-yı köhne-i dünyā

N’ola ḥamām-ı nüh-tāk-ı sipihr olursa pür-zulmet
Mu ‘allā ḳubbesine ḥurdedür ol cāmlar zīrā

Felek tār-ı şu ā ‘indan fītīle bükdi ḥurşīdūñ
Uyardı şām irince şad-hezārān şem ‘-i bezm-ārā

Ġazāle gitdi sür ‘atle sipihrūñ sebzezārından
Değül encüm nişān-ı pāyi ḳaldı²⁷² cā-be-cā ammā

Güm oldı Yūsuf-ı Mışr-ı sipihrīñ şā ‘-ı zerrīni
Tolınca gendüm encüm ile zarf-ı t̄arem-i vālā

Muraşsa ‘ cāmı destinden düşüb mihrūñ şikest oldı
Tağıldı şşf̄ha-i çarḥ üzre niçe gevher-i yektā

Sikender-vār idince mäh-ı²⁷³ seyr-i baḥr-ı zulmātı
Çıḳardı taşra vāfir şeb-çerāğ-ı encüm ü ğarrā²⁷⁴

Musaḥḥar eyledi şāh-ı kevākib mülket-i şāmı
Sipāhından pür poldı yine gök meydānı ser-tā-pā

Niyāmına ḳodı zāl-i felek şemşīr-i ḥurşīdi
Görinen ḳabza-ı sīmīnidür anıñ hilāl-āsā

Hilālūñ şandalıncı içine keşti-i gerdün
Temevvüc eyleyüb çün kim ḳarardı lücce-i ....²⁷⁵

Dönüb cerm-i çarḥ ḳandīl-i firūzāne²⁷⁶
Fıtil itmiş hilālī aña şun ‘-ı ḳudret-i Mevlā

Yaḥūd bir şem ‘dür yanmış soñı bir şu ‘le ḳalmışdur
Vücūdın ḥān-ḳāh-ı aşḳ içre eylemiş ifna

Semā ‘ içre felekler düşüb bī-hūş olur encüm²⁷⁷
Meğer kim leyle-i mi ‘rācı gerdün eyledi ihyā

²⁷² Age’de geçen “ḳaldı” kelimesi “ḳıldı” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 21.

²⁷³ Age’de “mäh” kelimesi “mihr-i” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 21.

²⁷⁴ Age’de “ğarrā” kelimesi “zehrā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 21.

²⁷⁵ Age’de mısranın sonu “lücce-i hardā” olarak bitirilmiştir. Bknz. sayfa 21.

²⁷⁶ Age’de mısra şu şekilde geçmektedir: “Dönüp cerm-i kamer çarḥ üzre kandīl-i firūzāne” bknz. sayfa 21.

²⁷⁷ Age’de mısra çalışmada şu şekilde geçmektedir: “Semā içre feleklerden düşer bī- hūş olup encüm” bknz. sayfa 21.

Bu şebdür naķş-ı encümle zer-efşān sūnbül-i müşgīn
Bu şebdür dürr ü gevherle müzeyyen tūrā-ı havrā

Bu şeb olındı da ‘vet mahrem-i esrār-ı ....
Bu şeb oldı o Hāzret zayf-ı mihmān hāne-i esrā

39a

Yegāne hāce-i kül ser-firāz-ı zümre-i kümmel
Sır-ı ehl-i tevekkül mühr-dār-ı künzü lā-yafnā

Şeh-i Yūsuf-cemāl-i taht-gāh-ı mülk-i maḥbūbī
Cem-i gerdūn-celāl-i bār-gāh-ı kurb-ı ev-ednā

Meh-i burc-ı risālet āfitāb-ı ‘ālem-i şūret
Dür-i dürc-i nübüvvet pādişāh-ı kişver-i ma ‘nā

Çerāğ-ı nūr-ı Yezdānī delīl-i feyz-i Rabbānī
Rumūz-āmūz-ı Qur ‘ānī muḥīt-i gevher-i taḫvā

Cenāb-ı Maẓhar-ı Levlāk tāc-ı tārik-i eflāk
Resūl-i Hālīk-ı pāk āfitāb-ı evc-i isti ‘lā

Nebiyy-i müctebā Ahmed mu ‘allā-pāye ced-ber-ced
Delīl-i devlet-i sermed ḥabīb-i Kādir-i yekṭā

O şehen-şāh-ı ‘ālem²⁷⁸ ol medār-ı ḥilḳat-i ādem
Kim anuñ müjde-i teşrīfidür dünyā vü mā-fihā

Cemāl-i tāb-nāki maṭla ‘ü’l-envār-ı Kudūsīdür²⁷⁹
Derūn-ı şāf u pāki maḥzenü’l-esrār-ı mā-evḥā

Nem-i rüy-ı muṭallāsı²⁸⁰ ḥuceste kevkeb-i dürrī
Ḥam-ı ebrū-yı zībāsı mübārek ğurre-i ğarrā

Yüzi dermānde-i şām-ı zalāle neyyir-i a ‘zam
Sözi üftāde-i çāh-ı günāha ‘urve-i vüşḳā

Felek hān-ı nevālinde kemīne kāse-i Çīnī
Kamer rāh-ı celālinde şikeste sāgar-ı mīnā

Biri girdārdır²⁸¹ biri cezīre baḥr-ı faẓlında
Bu nīlī ḳubbe-i gerdān ile bu tūde-i ğabrā²⁸²

²⁷⁸ Age’de “o şehen-şāh-ı ‘ālem” kelimeleri “ol şehen-şāh-ı a ‘zam” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 22.

²⁷⁹ Age’de geçen mısranın sonu “Kudūsī” olarak bitirilmiştir. Bknz. sayfa 22.

²⁸⁰ Age’de “muṭallā” kelimesi “muṭarrāsı” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 22.

²⁸¹ Age’de “girdār” kelimesi “gird-āb” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 22.

²⁸² Age’de “ğabrā” kelimesi “ğarbā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 22.

‘Aceb mi ümmetinden olmağcün nāzil olursa
Ki gökde aradığın yirde buldı²⁸³ Hāzret-i ‘İsā

Meh-i bedr ol ḥabībūn mübtelā-yı sīne-çākidür
Siyāh²⁸⁴ n’ola göğsin döğüb ‘aşk ile bī-pervā

Bu baḥr-i nīl-günde şeb-çerāğ-ı māhı şak itdi
Dü-nīm itmişdi deryā-yı eğerçi mu ‘ciz-i Mūsā

Ser-i gār²⁸⁵ üzre dām-ı ‘ankebütı kıldı Hāk ....
O bir deryā-yı rahmet üzre konmuş ağ idi gūyā

39b

Ocağına şu koydı ehl-i küfrün geldiği sâ‘at
Mecûsı âetşin tûfân-ı kahrı eyledi itfā

Yağub bārân-ı rahmet seyl-i himmet şöyle geldi kim
Pül-i nā-pāyidāra döndi tāk-ı gurfe-i kisrā

N’ola naḥl-ı vücūd-ı²⁸⁶ pāki ḥāke sāye şalmazsa
Olur mı şafḥa-i ‘ālemde mişli bir daḥi peyda

Görürdi her taraftan dīde idi çeşm-i²⁸⁷ pür-nūrı
Süveydā-yı dil-i āgāhı olub dīde-i²⁸⁸ bīnā

Ḥatı āyāt-ı rahmet rûyı Muşḥaf nāmı Tahā ‘dır
Mişāl-i besmele üstinde²⁸⁹ ebr-i felek fersā

Beyân-ı mu ‘cizâtı mu ‘ciz-i ehl-i belāğatdır
Revâdır olsañ ey dil kışşa-ı mi ‘râc ile gūyā

O şeb geldi berīd-i ḥoş-nüvīd-i Hāzret-i ‘izzet
Getürdi ḥidmet-i peygambere bir rahş-ı bī-hemtā

Niçe rahş ol burāk-ı berķ-i seyr-i nāzenīn-cünbiş
Ferişte-ḥū perī-rū ‘anberīn-gīsū melek-sīmā

Şabāḥü’l-ḥayr-ı garrası mişāl-i maṭla ‘ı ḥurşīd
Sevād-ı çeşm-i şehlāsı süveydā-yı dil-i ḥavrā

²⁸³ Age’de “buldı” kelimesi “bulur” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 22.

²⁸⁴ Age’de “n’ola” kelimesi “itse” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 22.

²⁸⁵ Age’de “ser-i gār” kelimesi “der-i gār” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 22.

²⁸⁶ Age’de “vücūd-ı pūd” kelimesi birlikte yazılırken çalışmamızda “pūd” kelimesi yer almamıştır. Bknz. sayfa 23.

²⁸⁷ Age’de “çeşm” kelimesi “cism” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 23.

²⁸⁸ Age’de “dīde” kelimesi “merdüm” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 23.

²⁸⁹ Age’de “üstinde ol” kelimesinin yanındaki “ol” kelimesi çalışmamızda kullanılmamıştır. Bknz. sayfa 23.

Nesīm-āsā varır lahẓada etbāk-ı eflāke
Buṭun-ı seb ‘a-ı Qur’ān’a gūyā kim dil-i dānā

Şu denlü tız-rev kim varmadın saḳf-ı semāya²⁹⁰ bād
Bunuñ olur eñ ednā cilvegāhı günbed-i ḥazrā

N’ola itsem anı şeb-dīz-i āh-ı ‘āşıka teşbīye
Ki varur bir nefesde ḳubbe-i gerdüne bī-pervā

Binüb aña idince ‘azm-i rāh-ı menzil-i maḳşūd
Olur bir dem iḳāmet-gāhı şaḥn-ı Mescid-i Aḳşā

İmām olub şufūf-ı enbiyāya ḳıldı çün tekbīr
O gül-bang ile maḳhūr oldı ḳacdı düşmen-i ḥūrā

İmāmetde vüçüdı bir güherdir der-kenār olmış
Namāz içre o şaflar oldı mevc-engīz bir deryā

Namāzı çünki itmām eyledi mescide anlarla²⁹¹
Virüb ol dem selāmı itdi ‘urūc-ı ‘ālem-i bālā

Müşerref eyleyüb yirden götürdi anı luṭfından
Ayağına sürüb yüz buldı şaḥre rütbe-i ‘ulyā²⁹²

40a

O demde ṭāḳ-ı ‘arşa nūrdan bir reh-güzār oldı
Şu ‘ā ‘ın nerdübān itdi meḡer mihr-i cihān-ārā

Alub ol baḥr-ı iḥsānı çıkardı evc-i a ‘lāya
Burāk-ı berḳ-rū deryāya inmiş ebr idi gūyā

Peri pūr-nūr Cibrīl aña zerrīn-ḡāşiye oldı
Burāḳınuñ öñince oldı oldıḡım²⁹³ felek peymā²⁹⁴

Çıḳub eflāke ol çeşm-i ü çerāḡ-ı ‘ālem ü ādem
Zücācī perdeden çün merdüm-i çeşm eyledi me’vā

Hilāl oldem kenār-ı bāme²⁹⁵ geldi itdi istıḳbāl
Şehāb-ı faẓlına mīzāb-ı zerrīn eyledi peydā

İdüb altun varaklar ḡal o şāhuñ yazdı tārīḥin
‘Amūd-ı sāk-ı²⁹⁶ ‘arşa kātib-i dīvān-ı istīfā

²⁹⁰ Age’de “semāya” kelimesi “habāba” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 23.

²⁹¹ Age’de “mescide anlarla” kelimeleri birbirleriyle yer değiştirilerek kullanılmıştır. Bknz. sayfa 24.

²⁹² Age’de “ulyā” kelimesi “vālā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 24.

²⁹³ Age’de “oldıḡım” kelimesi “oldı şol dem kim” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 24.

²⁹⁴ Age’deki mısranın sonunda “peymā” kelimesi “sīmā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 24.

²⁹⁵ Age’de “bāme” kelimesi “māha” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 24.

²⁹⁶ Age’de “sāk” kelimesi “tāk” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 24.

İrince feyz-i irşādı kemānçe tārını kırdı
Oķın atdı kemānın yaşıdı ya ‘nı zehre-i Zehrā

Çerāğ-ı tekye-i çārımdan alub nakd-i envārı
Değül encüm nişār itdi yolına Hāzret-i ‘İsā

Çalışdı bir başıyla düşmeni kahr itmeğe Behrām
Bu meydānda kılıcı ile buldı rütbe-i ‘ulyā

Kılıb dārū’l-emān-ı çarhā sa ‘d-ı ālā²⁹⁷ ekberi hākım
Nizāmın buldı yümn-i tālī ‘iyle ‘ālem-i bālā

Nühüset mi kālur hīç kevkeb-i keyvān-ı zengīde
Çün irdi hıdmine Hāzretüñ ol şeb Bilāl-āsā

Başub kürsiye pāy-ı himmeti devletle ‘izzetle
‘Urūc itdi firāz-ı ‘arşa sulţān-ı şeb-i isrā

Süm-i espenden oldem urdı tamğa atlas-ı çarhā
Şeref virdi ‘aceb mi olsa kādri cümleden a ‘lā

Kenār-ı sidre oldı müntehā-yı seyri Cibrīl’üñ
O bālā hımet ile kıldı anda vālih ü şeydā

Turub raķşı o mevķifde yüz urdı pāyine refref
O māh-ı bedre itdi hāle gibi sīnesin ü me’vā²⁹⁸

Meğer kim hacc-ı ekber itmeğe taķt-ı revān oldı
Harīm-i ‘izzete anuñla vardı hāce-i baķhā²⁹⁹

İrişub Ka ‘be-i maķşūda çıkdı baķr-i keşretten
Cüdā oldı o dem refref mişāl-i keşt-i deryā³⁰⁰

40b

Ne Ka ‘be Ka ‘be-i vuşlat ne vuşlat ‘ālem-i vaķdet
Muķabbet nūrı lāmi ‘ser-be-ser beytü ‘l-harem tenhā

‘İbāretdür o dem ‘aynü’l-yakīnüñ iki nūnından
Maķāmı Kābe Kavseyn olduğı ol Hāzretüñ gūyā

Kenār-ı ķurb-ı ev-ednā’ya varub gūşın cān ile
Şadā-yı cūşış-i deryā-yı nūrı eyledi ışgā

²⁹⁷ Age’de “ālā” kelimesi çalışmamızda yazılmamıştır. Bknz. sayfa 24.

²⁹⁸ Age’de bu mısra ile üst mısranın son beyitleri yer değiştirilerek yazılmıştır. Bknz. sayfa 25.

²⁹⁹ Age’de “baķhā” kelimesi “baķtā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 25.

³⁰⁰ Age’de bu mısra şu şekilde geçmektedir: “Cüdā oldı o dem Refref k’ola beytü’l-harem tenhā”. Bknz. sayfa 25.

Tekellüm her tarafından anda bî-şavt hürûf oldu
Maşûn idi³⁰¹ megesden ya ‘ nî şehd-i ma ‘ nâ-yı zîbâ

Olub maşşûdına vâşıl murâdı oldu çün hâşıl
Nüzûl itdi mişâl-i pertev-i mihr-i cihân-ârâ

Şalât-ı hamse kim tekbîrlenmiş³⁰² tâc-ı devletdir
‘Atâ kıldı o giçe kullarına Hâzret-i Mevlâ³⁰³

Bu hâli görmemiştir seb ‘ a-ı seyyâre seyrinde
Ki bir demde cihânı devr ide bir neyyir-i vâlâ

Delâ’il var iken mi ‘ râc-ı rûhânî diyen kimdir
Meğer diye ser-â-pâ rûh idi ol zât-ı bî-hemtâ

‘Atâyî ola mı vaşşâf-ı Hâzret olmağa lâyıq
Varır mı rûtbe-i nazm-ı kerîme şî ‘ r ile inşâ

Ğaraž ‘ arz eylemekdir hâlim ol dergâha sultânım
Kerîm olandan istimdâd idüb şâ ‘ ir olur güya

Siyeh rûz-ı günâhım bu ümîdüm feyz-i lûtfuñdan
Ki ola zulmet-i bâki âb-ı hayât ol leyle-i zulmâ

Hemîşe tâ yağa baħr-i siyâh-ı zulmet-i şebde
Delîl olmağçün fânûs-ı zerrîn-i meh-i ğarrâ

Hidâyet nûrî ile reh-nümâ güm-rehâne³⁰⁴ olsun
Be haħķ-ı sûre-i pür-nûr Sübhânellezî isrâ

Ola da’im şalavat ile selâm ol şâha Mevlâdan
Selâm ile şalavat³⁰⁵ oldıķça kâmil tâ-dem-i ferdâ

Mezâkî- Merhûm-Na ‘ t-ı Server-i Kâinât u Mefħar-ı Mevcûdât Şalla’l-lâhü Te ‘
âlî ‘Aleyhi ve Sellem Velehu ³⁰⁶

Fâ ‘ ilâtün/ Fâ ‘ ilâtün/ Fâ ‘ ilâtün/Fâ ‘ ilün

41a

Hûsrev-i ‘ ıřķam felek köhne serîrimdir benim
‘Aķl-ı kül hem müsteşâr ü hem müşîrimdir benim

³⁰¹ Age’de “idi” kelimesi “oldı” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 25.

³⁰² Age’de “tekbîrlenmiş” kelimesi “terkîblenmiş” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 25.

³⁰³ Age’de bu beyit ile bir üstteki beyit yer deĝiştirilerek yazılmıştır. Bknz. sayfa 25.

³⁰⁴ Age’de “güm-rehâne reh-nümâ” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 26.

³⁰⁵ Age’de “salât ile selâm” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 26.

³⁰⁶ Ahmet, Mermer, “Mezâkî Divânı”, T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlıĝı, Ankara, 2021, sayfa 32. Adlı çalışması ile karşılaştırılarak okunmuştur. Eserde, “Der-Na at-ı Resûl-i Ekrem Salla’l-lâhü ‘Aleyhi ve Sellem” başlıĝı altında geçmektedir.

Bir melek-sīmāya dil virdüm yine ‘ âlemde kim
Dil-nüvāzum dil-pesendim dil-pezirimdir benim

Öyle bir şayyād-ı cāna kim şikār olmaz gönül
Gırre-mest-i şır-gırüm nerre-şirimdir benim

Meclisinde mest iken Hızır u Mesīh ańılsa dir
Ol giriftār-ı kemendim bu esirimdir benim

Bes değül mi şāhid-i pejmürdeğī-i bāğ-ı dil
Çehre-i zerdüm ki hem-reng-i zeririmdir benim

Dūd-ı dilden eşk-i müjgān turmayub rīzān olur
Var ise āh-ı derün ebr-i maṭirimdir benim

Çeşm-i tūfān-zāya nisbet ile kıyās itseñ eğer
Lücce-i baħr-i muḥīṭ āb-ı gādirimdir benim

Ṭıfl-ı dil perverde-i nāz u na ‘īm-i ‘ışkıdır
Zehr-i miḥnet ḥün-ı ḥasret şehd ü şirimdir benim

Ben edīb-i kāmīl-i ‘ışkım felāṭūn-ı ḥired
Mekteb-i ‘irfānda bir ṭıfl-ı sağırimdir benim

El-ḥazer ey ḥaşm-ı dūn şad-düşmen-i ḥāṭır-şiken
Dāğdār-ı şu ‘le-i peykān u tīrimdir benim

Cāmi ‘-i şehir-i dilim rūşen-zamīrañ-ı ḥayāl
Çehre-sāy-ı gūşe-i ferş-i ḥaşirimdir benim

Rüstem-i destān-ı nazmım Qahramān olsa ‘adū
Pāy-māl-i dest-bürd-i dār gīrimdir benim

Eş-şalā ser-cüş-ı ḥum-ı feyze kim muṭlaḳ³⁰⁷ henüz
Bu füşürde ḥūşe kim³⁰⁸ lāy-ı ‘şirımdır benim

Ḥāric-āheng-i maḳāmāt-ı sūḥan bilmem nedir
Bāng-i bem perde-nevāz-ı naḳş-ı zīrimdir benim

Şavlecān-bāz-ı ḥayālim ṭob-ı zer-küb-ı felek
Şaḥn-ı meydānımda gūy-ı müstedirimdir benim

Naḳd-i nazm-ı kem- ‘ayāra eylemez şarf-ı nazar
Ṭab ‘-ı veḳār-ı naḳḳādım³⁰⁹ ki başirimdir benim

Bülbüli dem-beste-i ḥayret iden gülzārda

³⁰⁷ Age’de “muṭlaḳ” kelimesi “el-hak” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 33.

³⁰⁸ Age’de “kim” kelimesi “teh” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 33.

³⁰⁹ Age’de “veḳār-ı naḳḳādım” kelimeleri “vekkādım ki naḳḳād” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 33.

Hārḥār-ı reşk-i gül-bāng-ı şağirimdir benim

41b

Hüsrev ü mülk-i süḥan muḥtāc-ı pāy-endāz ise
Atlas-ı çarḥ-ı felek ferş-i ḥarīrimdir benim

Sözlerimde gerçi biñ ma ‘ nā murād itdim velī
Mā-hüve’l-maḫşūd olan māfīz-żamīrimdir benim

Ya ‘ ni na ‘ t-ı dil-küşā-yı Ḥazret-i faḥr-ı cihān
Kim ğubār-ı der-gehi müşk ü ‘ abīrimdir benim

Āfītāb-ı evc-i ev-ednā ki lāyıkdır dise
‘ Aql-ı evvel pertev-i şubḥ u aḥirimdir benim

Mefḥar-ı³¹⁰ ādem ki evlād-ı selāṭīn çākeri
El-emīr ibnū’l-emīr ibnū’l-emīrimdir benim

Maşrıḳ-ı endīşe-i mihr-i cemāl-i rüşeni
Maṭla ‘ ü’l-envār-ı ḳalb-i müstenīrimdir benim

Başlasam mi ‘ rācını taḥḳīke ervāḥ-ı süḥan
Hem-cenāḥ-ı ḥātır-ı gerdün mesīrimdir benim

Ḳaşd-ı taḥrīr-i kemālātın murād itsem eğer
Kātīb-i çarḥ-ı felek ednā-debīrimdir benim

Dil ne deñlü vādī-i na ‘ tinde çālāk olsa da
Böyle rāḥ-ı bī-ḥaṭar emr-i ḥaṭīrimdir benim

Zerre-i nāçiz iken gerdūna nāz itsem n’ola
Āfītāb-ı rüşenim bedr-i münīrimdir benim

Bīm-i dil der-kār iken ger ḥün-ı nāz³¹¹ itsem n’ola
Faḥr-i ‘ ālem hem beşīrim hem nezīrimdir benim

Ġam deĝül üftāde-i lağziş-geh-i ‘ işyān isem
Kim yed-i ṭulā-yı luṭfı dest-gīrimdir benim

Rüz-ı maḥşer bā-vücūd-ı Çār-Yār-ı bā-şafā³¹²

Yā Resūla ‘ llāḥ ḥayāl-i ārzū-yı midḥatiñ
Rüşenā-yı dīde-i baḥt-ı darīrimdir benim

³¹⁰ Age’de “mefḥar” kelimesi “meḥar” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 33.

³¹¹ Age’de geçen “ger ḥün-ı nāz” kelimeleri “ümmīd-i luṭf” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 33.

³¹² Bu beyitin ikinci mısrası yazılmamıştır. Age’de ise şu şekilde geçmektedir: “Bir kerem-kārum şüpür-bürde şepīrimdir benim”. Bknz. sayfa 33.

Bunca demdir ‘azm-i rāh-ı hāki ‘izzet itmedim
Cürme hadd yok bu velī cürm-i keşīrimdir³¹³ benim

Āsitānından dil-i mehcūrumı dūr eyleyen
Dūr-baş-ı haclet-i cürm-i keşīrimdir benim

Düşde bārī Haq virüb görsem cemāliñ de disem
Kurretü-‘l- ‘ayn-ı emel çeşm-i karīrimdir benim

42a

Āsitānından cüdā ümmīd-i cennet eylesem
Ol behişt-i ārzū nār-ı sa ‘īrimdir benim

Ol cenāb-ı müstetāba ‘ākıbet yüz sürmeğe
Dil meded-cüy-ı Hudāvend-i kadīrimdir benim

Yok sipihre minnetim te’sīr-i na ‘t-ı dil-keşūñ
‘Ālem-i endīşede çarh-ı esīrimdir benim

Şad-şükür sermāye-i dünyā vü ‘uqbādır baña
Nazm-ı evşāfuñ ki kār-ı nā-güzīrimdir benim

Hızır-ı vakt olsam n’ola mā’il-hayāt-ı midhatiñ
Māye-i efzāyiş-i ‘ömr-i kaşīrimdir benim

Ser değül cānlar fedā şevkūñle ammā neyleyim
Elde dest-i āvīz-i cān şey’-i yesīrimdir benim

Çok keremdir luṭf idüb dirse Mezākī-i hazīn
Bir kemīne bende-i ‘abd-i haķīrimdir benim

Kıl şefā ‘at yā Şefī ‘e’l-müznibīn anı diyüb
Müst-mendim derd-mendim bir faķīrimdir benim

Çok değildir feyz-i na ‘tılā bu deñlü cüst u cū
Cilve-perdāz-ı haber kalb-i habīrimdir benim

Vaḳtidir şimden gerü itse niyāz ile du ‘ā
Mürşid-i endīşe kim dīrīne pīrimdir benim

‘Arşa-i na ‘t-ı şerīfīñde dil³¹⁴ bu türktāz
Dehşet-endāz-ı dil ü ṭab ‘ı dilīrimdir benim

Şad-dürūd u şad-selām olsun saña tā kim müdām
Na ‘t-ı pākūñ zīb-i nazm-ı bī-nażīrimdir benim

³¹³ Age’de “Keşīrimdir” kelimesi “kebīrimdir” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 33.

³¹⁴ Age’de “dil” kelimesi “velī” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 35.

Şâbit-Na‘ t-ı Ḥabib-i Ḥudâ Muḥammed Muştafa Şalla’l-lâhü ‘Aleyhi ve Sellem³¹⁵

Mefâ‘ ilün/Fe‘ ilâtün/Mefâ‘ ilün/Fe‘ ilün
Gel ey gönül olalım dil-güşüd-ı çeşm-i şühüd
Yeter bu kūrī-i zūll u hevân-ı būd u ne-būd

Olub mütâbi‘-i nefis-i dağel yeter kılduñ
Reh-i nişîb ü firâz-ı hevâ pâ-fersūd

42b

Nedir bu güm-rehī-i vādī-i ṭama‘-kārī
Nedir bu dağdağa-i pîç u tâb-ı nâ-āsūd

Şikeste âble-i pây-ı talebden özge daḥi
Neyi müfid ola bu püye³¹⁶ kārī-i bī-sūd

Dü-rûze‘ ömr ile pâ der-rikâb-ı rihlet iken
Nedir bu tûl u³¹⁷ dirâz ihtimâm-ı felek-i³¹⁸ ku‘ūd

Seni ḥatâ‘ir-i kudse vuşulden³¹⁹ alıkor
Bu dām-gehde giriftâr-ı dü-şâḥ-ı vücūd

Vuzû-tırâz-ı sirişk-i nedâmet ol idelim
Ruḥ-ı niyâzı zemîn-sây-ı Ḥak’dân-ı sücūd

Temâm derd ile laḥt-ı dili müzâb iderek
Dem oldı kim ola rizânda eşk-i ḥün-âlūd

Ḥarīm-i kalbi bütân-ı hevâ yeter kıldı
Ḳumâme-i veseniyyun u sūmenât-ı hünūd

Ṭabīde murğ-ı dili kayd-ı māsivâ dirler
Bu³²⁰ özge dāma düşürmiş hevâ-yı nefis-i‘ anūd

Ne ihtimâl-i rehâ ne ümīd-i âzâdi
Ne ḥod meṭâlib-i vârestegi-i dām-ı kuyūd

Dilimde safsaṭa-i inzimâm-ı³²¹ tûl-ı emel
Serimde mağlaṭa-i fikret-i‘ aḳâr ü nūḳūd³²²

³¹⁵ Dr. Turgut, Karacan, “XVII. Yüzyıl Şairlerimizden Sâbit ve Edisiyon Kritikli Divân Metni-I. İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 1981, sayfa 218. Adli çalışma ile nüsha karşılaştırılması yapılmıştır.

³¹⁶ Age’de “püye kārī-i bī-sūd” kelimeleri “herze tâzī-i bi-sūd” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 218.

³¹⁷ Age’de “tûl” kelimesi “dūr” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 218.

³¹⁸ Age’de “felek” kelimesi “fıkr” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 218.

³¹⁹ Age’de geçen “vuşul” kelimesi “duhul” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 218.

³²⁰ Age’de “bu” kelimesi “bir” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 219.

³²¹ Age’de “inzimam” kelimesi “bī-me‘âl” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 219.

³²² Bu beyitten hemen sonra başka bir beyit daha yer almıştır fakat nüsha farklılığından dolayı beyit alt mısraya geçmiştir. Bknz. sayfa 219.

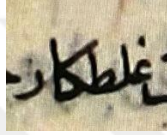
Bu ibtilā tura tursun ne kayd idi ammā
Hayāl-i zülf-i bütân oldı hatırımıda ‘uķūd

Fürüg-ı âteş-i ruhsār-ı yaķdı bir şūhuñ
Kūhen ceriħa-i nāsūre tāze dāğ-ı kebūd

Şimāħ-ı cāna müsāvī gelür talā şimden³²³
Şadā-yı nevħa-i mātem şadā-yı³²⁴ nağme-i ‘ūd

Bu fitne-gehde taķāzā-yı hırş-ı zülmden³²⁵
Ṭabi ‘at oldı baña muķtezā-yı nefsi-i ‘anūd

Nedir bu mertebe ey kām³²⁶-kārī-i ğaflet
Bu dil-ħirāşi fıkır ü hayāl-i fitne-füzūd

Tecelliyat hırş ile tāki
Bunı netice her ħarf hevā-yı ğüfte u şünūd³²⁷

Gider bu mest-i³²⁸ ṭab ‘ine ħāşıl itdi saña
Hevā-pereste-i iķbāl-i fānī-i nā³²⁹-meṭrūd

43a

Firīb-ħord-ı serāb-ı ümīd olub itme
Ġubār-ı dergeh-i erbāb-ı cāhı nāşiye-sūd

Emānī-i dili ol bār-geh it ümīd³³⁰
Ki ‘arş-ı a ‘zam ider andan iktisāb-ı şu ‘ūd

Niyāz-nāme-i ħahiş ile ‘arż-ı ħāl eyle
O pādişāhe ki meddāħıdır Ĥudā-yı vedūd

Sipih-erīke şehinşeh ħidiv-i ‘arş-evreng
Şeh-i surūş- sipeh ħüsrev-i firişte-cünūd

Kelīm-i şoħbet-i ħāş-ı surādık-ı Ceberūt
Nedīm-i perde-serā-yı teķarrub-ı ma ‘hūd³³¹

³²³ Age’de “talā şimden” kelimesi “taħayyürden” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 219.

³²⁴ Age’de “mātem şadā-yı” kelimeleri yerine “şiven nevā-yı” kelimeleri yazılmıştır. Bknz. sayfa 219.

³²⁵ Age’de “zülmden” kelimesi “pīriden” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 219.

³²⁶ Age’de “kām” kelimesi “ħām” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 219.

³²⁷ Age’de bu beyit yer almamaktadır. Bknz. sayfa 219.

³²⁸ Age’de “mest” kelimesi “ħisset” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 219.

³²⁹ Age’de “nā” kelimesi mısırada bulunmamaktadır. Bknz. sayfa 219.

³³⁰ Age’de “bār-geh it ümīd” kelimeleri “bād-gehden eyle taleb” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 219.

³³¹ Age’de “teķarrub-ı” kelimesi “maħabbet-i” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 219.

Şehinşeh-i ‘ azamet-cāh-ı kibriyā- dīhim
Hudāyegā-yı celīlū’l-erāik-i men ‘ūd³³²

Şeref-pezir-i muḳaddes-maḳām-ı ḳurbiyyet
Serīr-i-gīr-i mu ‘allā nişīman-ı maḥmūd

Güzīde maḥrem-i ḥalvet-serā-yı ev-ednā
Sütüde zayf-ı simāt-ı basit-i şehd-i şühūd³³³

Emīn-i mülk-i nübüvvet medār-ı ḥatmiyet³³⁴
Emān-ı hevl-i ḳıyāmet zāmān-ı re’fet ü cūd

Murād ü maḳşad-ı ‘ālem penāh-gāh-ı imem
Ümīd-i rüz-ı nedem mültecā-yı yevm-i ḥulūd

Ḥaṭīb-i minber-i Taha muḥāṭab-ı Ya-sin
Edib-i mekteb-i evḥā muḳarreb-i mevdūd

Me’āl-i cevher ü a ‘rāz-ı ḥıṭṭa-i melekūt³³⁵
Mihine ‘illet-i kevnin-i³³⁶ hest ü fiṭret ü būd

Nebiyyi eḥmel ü efzal Muḥammed-i mürsel³³⁷
Ḥuceste zāt-ı mübeccel ḥulāşa-i mevcūd

Şeref-tırāz-ı³³⁸ risālet ki zātıdır muṭlaḳ
Muḳayyemat-ı sitün-ı³³⁹ bedi ‘den maḳşūd

Ṭufeyl-i fiṭratıdır vaḳt-ı³⁴⁰ aferinişde
Bu kār-ḥāne-i kevn ü fesād-ı ṭurfe-nümūd

O şehriyār-ı serīr-i beḳā ki yokdır anıñ
Ḳalem-revinde neḡūd³⁴¹ ü memālikinde ḥudūd

43b

Bu urdığāha gelüb ḳonmasa ḳurulmaz idi
Bu ne ḥazine oṭāğ-ı Muḳarnes-i meşhūd

³³²Age’de “men ‘ūd” kelimesi “mes ‘ūd” olarak yazılmıştır. Bu beyit ile hemen altındaki beyitnüsha farklılıklarından dolayı yer değiştirilerek yazılmıştır. Bknz. sayfa 220.

³³³Age’de bu beyit sıralama olarak farlı yerde bulunmaktadır. Bknz. sayfa 220.

³³⁴Age’de mısranın sonu “cūd” kelimesi ile bitirilmiştir. Çalışmamızda ise “cūd” kelimesi sadece alt mısradaki yer almıştır. Bknz. sayfa 220.

³³⁵Age’de “melekūt” kelimesi “nāsūt” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 220.

³³⁶Age’de “kevnin” kelimesi “tekin” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 220.

³³⁷Age’deki bu beyit bizim çalışmamızda kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Bknz. sayfa 220.

³³⁸Age’de “şeref-tırāz” kelimesi “şeref-pezir” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 220.

³³⁹Age’de “sitün” kelimesi “nukūş” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 220.

³⁴⁰Age’de “vaḳt” kelimesi “rüz” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 220.

³⁴¹Age’de “neḡūd” kelimesi “sügür” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 220.

Anıñ ‘ilāve-i tekrimidir ebu ‘l-beşeriñ
Kırām-ı ‘ālem-i bālāya olduğı mescūd

Olur her āyine peyker-dih-i girive-i ya’s
Hilāf-ı emri olan rü-be-rāh-ı nā-fermūd

Tabīb-i himmetiniñ zaḥm-kārī-i cürme³⁴²
Zımād-ı re’fetidir ṭurfe merhem-i bihbūd

Ḳarīn-i luṭfı olan mücrime zarar virmez
Cihān cihān ḫaṭarāt-ı³⁴³ ḫaṭā-yı nā-ma’ dūd

Defātir-i ḫasenātı hezār olursa daḫi
Ne fā’ide eğer ol ḫazret olmaya ḫoş-nūd

Zihī şerif³⁴⁴ k’ola yek-ḫatre feyz-i luṭfindan
Şuvāz-ı āteş-i³⁴⁵ düzaḫ fūrū-nişīn-i ḫumūd

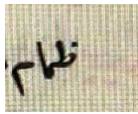
Ṭarīd-i dergehi nāmūs-ı ekber olsa daḫi
Olur derīçe-i dehlīz-i ḫurbdan merdūd

Teşebbüs itse eğer dāmen-i şefā’ atden
Ḥarīm-i raḥmete medḫal bulurdı dīv-i kenūd

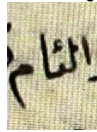
Bülend-pāye mu’azzam serir-i levlākā
Eyā güzīde-i maḥluḫ ü zübde-i mevlūd³⁴⁶
Müdām-kāre-i sehv ü ḫaṭāya zātıñdır
Kefīl-i luṭf ü zāmīn-i kerem dem-i mev’ūd

Miyān-ı sūriş-i āşüb-ḫīz-i maḥşerde
O dem ki ayrıla güm-geşteğān-ı ‘ād ü şemūd

O dem ki dest-i zebānī-i duzaḫa vireler

reḫt-i naşārī

ḫavm-i Yehūd³⁴⁷

O dem ki ola dest-ḫoş-ı mālīk-i caḫīm olalar
Muḫallidān-ı mecūs-ı mu’annidān-ı cühūd

O dem ki ola fūrū-refte-pāy-ı āteş-lāḫ
Mütābi ‘ān-ı siyeh-kāre-i recīm-i ḫasūd

³⁴² Age’de bu beyit ile hemen altındaki beyit yer değiştirilerek yazılmıştır. Bknz. sayfa 220-221.

³⁴³ Age’de “ḫaṭarāt” kelimesi “ḫaṭarāt” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 220.

³⁴⁴ Age’de “şeref” kelimesi “kerem” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 221.

³⁴⁵ Age’de “āteş-i” kelimesi “pür-tef-i” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 221.

³⁴⁶ Age’de “mevlūd” kelimesi “mevcūd” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 221.

³⁴⁷ Age’de bu mısra şu şekilde geçmektedir: “Ṭuğāt-ı reḫt-i naşārī buğāt-ı ḫavm-i Yehūd”. Bknz. sayfa 221.

O gün ki cinn ü nâsın hücum-ı vahşetden
Gözinden ola terāvīde eşk-i ğam³⁴⁸-ālūd

44a

O gün ki mutaşıf-ı hilye-i zalum ü cehül
Olur bu hālet ile³⁴⁹ hālet-āşinā-yı ruķūd

O gün ki bār-ı emānet be-düş olan zu ‘afā
Tırub maķām-ı taḥayyürde dil-şikest-i ‘uhūd

Gelüb kuvasına yek-pāre sekte-i ta ‘tıl
Ola cemād-ı müşahḥaş gibi rehīn-i cümūd

Yetiş bu ümmet-i ğam-gīne yā Resūla’llah
Urulmadın riḥ³⁵⁰ a ‘nāķa āteşine kuyūd³⁵¹

Revā mı sencileyin pādişāh-ı zī-şāniñ
Tevābi ‘ī ola mevsūm-ı dāğ-ı naşḥ-ı³⁵² cülūd

Şefā ‘at eyle o rüz-ı belāda bendene kim
Ḥalāyıkı behem āğūş idi zebāne ü dūd³⁵³

Meded o gün ki cehennemden ide ehl-i hevā
Gehī nişṭbe hubāt gehī firāze şu ‘ūd

Enāmīl-i keremiñ ḥal ide ümīdim oldır
Olursa rişte-i kārımda şad girih ma ‘ķūd

Biraz da ağlayarak Şābitā niyāz idelim
O bār-ı gāhe³⁵⁴ ki faķr ehline değıl mesdūd

Ḥakīm-i muķtedire kirdigār-ı ğaffārā
Eyā sezā-yı perestiş müheymīn ma ‘būd

Be-ferdī-i aḥad-i Lā-ilāhe illā-hū
Be-faẓl-i zāt-ı kerīm ü şıfāt-ı ḥayy ü vedūd

³⁴⁸ Age’de “ğam” kelimesi “ḥūn” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 221.

³⁴⁹ Age’de “hālet” kelimesi “dehşet” olarak yazılmıştır. Bu mısra ile hemen altındaki mısra yer değıştirilerek yazılmıştır. Bknz. sayfa 221.

³⁵⁰ Age’de “riḥ” kelimesi “daḥi” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 222.

³⁵¹ Age’de bu beyitten hemen sonra başka bir beyit gelmiştir. Fakat bizim çalışmamızda bu beyite yer verilmemiştir. Bknz. sayfa 222.

³⁵² Age’de “dāğ-ı naşḥ” kelimesi “bāğ-ı nażc” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 222.

³⁵³ Age’de bu beyitten hemen önce başka geçmektedir. Çalışmamızda bu beyit yer almamaktadır. Bknz. sayfa 222.

³⁵⁴ Age’de “bār-ı gāhe” kelimesi “bāb-ı luţfa” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 222.

Be-ḥaḳḳ-i ism-i ‘afüvv ü be-ḥaḳḳ-ı³⁵⁵ nām-ı ḡafūr
Ki ins ü cinne odır mültecā dem-i ma‘hūd

Be-remz-i āyet-i Ḳāf ü be-ḥikmet-i Ḥā-mīm
Be-sırr-ı müstetir-i Nūn ü rā-i³⁵⁶ sūre-i Hūd

Be-‘ucbe vaḳ‘a-i Kehf ü ḡaribe-i Cercīs
Be-dāḡ-dārī-i mazlūm ü kıṣṣa-ı uhūd

Be-feyz-i çille gūzīnān-ı şavāmi‘-i melekūt
Be-ḳūt-ı dūd-ı za‘if ü be-şahre-i celmūd

44b

Be-inḳiyād-ı zebīḥ ü be-ḥāk-i bismil-gāḥ
Be-ibtılā-yı Ḥalīl ü be-āteş-i Nümrūd

Be-ḥaḳḳ-ı³⁵⁷ mevrīd-i aşḥāb-ı ress-i çāk³⁵⁸ be-ser
Be- vāḳı‘āt-ı uḳāb-ı ḥicāre-i maḡnūd³⁵⁹

Be-‘izz-i mülk-i Süleymān ü şāfiyāt-ı ciyād
Be- istimā‘-ı tıyūr ü be-naḡme-i Dāvūd

Be-bī-vücūdī-i şevḳ ü şıḳlet-i³⁶⁰ şādī
Be-hem-i nā-mütenāhī be-ḥūzn-i nā-maḥdūd

Be-ḥarf-i levḥ-i temennā-yı sīne-i pūr-sūz³⁶¹
Be-ḥaṭṭ-ı nāme-i³⁶² āşık-ı belā ....

Be- yā’s-i şām-ı firāk ü ümīd-i şubḥ-ı vişāl
Be-şive-kārī-i nāz ü niyāz-ı derd-efzūd

Be-sūz-ı bārıḳa-pūş-ı ḳamīş-i ‘ışık-ı cünūn
Ki āteş-i ḡam ü miḥnetdir aña tār ide³⁶³ pūd
Be-dāḡ-dāḡ-ı derūn ü be-şerḥa şerḥa-ı dil
Ki ehl-i derde odır lāle-zār-ı ravza-güşūd

Be-ḥuşḳ-ı³⁶⁴ nām-ı seḥā vü be-ḳaḥṭ-ı mihr ü vefā
Ki oldı tālī‘-i erbāb-ı dil gibi maḳşūd³⁶⁵

³⁵⁵ Age’de “be-ḥaḳḳ-ı” kelimesi “be-luṭf-ı” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 222.

³⁵⁶ Age’de “rā-i” kelimesi “rāz-ı” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 222.

³⁵⁷ Age’de “ḥaḳḳ-ı” kelimesi “ḥasf” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 223.

³⁵⁸ Age’de “çāk” kelimesi “ḥak” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 223.

³⁵⁹ Age’de “maḡnūd” kelimesi “manzūd” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 223.

³⁶⁰ Age’de “şıḳlet” kelimesi “be-ḳillet” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 223.

³⁶¹ Age’de bu beyit ile hemen altındaki beyit yer değiştirilerek yazılmıştır. Bknz. sayfa 223.

³⁶² Age’de “nāme-yi” kelimesi “nāsiye” olarak yazılmıştır. Mısranın sonundaki kelime çalışmada “peymud” olarak okunmuştur. Bknz. sayfa 223.

³⁶³ Age’de “ide” kelimesi “ile” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 223.

³⁶⁴ Age’de “ḥuşḳ” kelimesi “ḥaḳḳ-ı” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 223.

³⁶⁵ Age’de “maḳşūd” kelimesi “nā-būd” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 223.

Be-ḥaḳḳ-ı çāh-ı³⁶⁶ risālet-penāh-ı şāh-ı rusūl
Ki zātıdır bu mezāyā-yı cümleden maḳşūd

Be-nūr-ı fā'ide-i ğurrü'l-muḥacilīn-i kirām
Be-ab-yārī-i ḥavż-ı leb-ā-leb-i mevrūd

Hidāyet it ḳuluñı semt-i rāh-ı taḥḳīḳe
Feżā-yı tih-i ḍalāletde olmadın nā-būd

O dem ki ola teşettüt-peżīr-i izḥilāl
Be-ḥod-nümā besāt-ı fenā-pesend-i vücūd

Bu bī-nevāyyı fūrū-dāşt-senc-i tevḥīd it
Besīn nefes k'ola nāy-ı gelū-gir³⁶⁷ sürūd

Ġarib-i ḥaste³⁶⁸ ol zamānde raḥm eyle
K'ola vücūdı ' uḳāb-ı fenāya pençe rübūd

Zebān-ı ḥāline³⁶⁹ vir miknet-i cevāb u şavāb³⁷⁰
Su'āle geldiği dem felekdan nefte³⁷¹ ' amūd

Semūm-ı ḳahr ile lağzīde-pāy-ı sehv itme
O ḳorḳulukdaki cīs-ı şırāṭ ola memdūd

45a

Faḳīr-i ' ācize sermāye-i necāt olsun
Her ol³⁷² sühen ki ide na 't-ı Muştafā dūrūd

Kemīne bende-i şāfidir³⁷³ n'ola olsa
Mezīd-i fażl ile ebnā-yı cinsine mecsūd³⁷⁴

Ümīd odır k'ola mir'āt-ı ḳalb-i pūr-kederi
Cilā-yı mışḳale-i mıdḥat ile jeng-zedūd

Niteki gezdire etrāf-ı ravżada her ü şeb³⁷⁵
Zamāne micmer-i mihr ü mehle ' anber ü 'ūd

³⁶⁶ Age'de "be-ḥaḳḳ-ı çāh-ı" kelimeleri "be-ḳadr-i şān" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 223.

³⁶⁷ Age'de "gelu-gir" kelimesi "gelū-girift-i" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 224.

³⁶⁸ Age'de "ḥaste" kelimesi "hasta-dile" olarak yazılmıştır. Bizim çalıştığımız eserde "dil" kelimesi bulunmamaktadır. Bknz. sayfa 224.

³⁶⁹ Age'de "ḥāline" kelimesi "ḳālūme" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 224.

³⁷⁰ Age'de "şavāb" kelimesi "sū 'āl" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 224.

³⁷¹ Age'de "felekden nefte" kelimesi "münkiran-ı teftē" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 224.

³⁷² Age'de "ol" kelimesine yer verilmemiştir. Bknz. sayfa 224.

³⁷³ Age'de "şāfidir" kelimesi "vaşşāf" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 224.

³⁷⁴ Age'de mısranın sonu "maḥsūd" olarak bitirilmiştir. Bknz. sayfa 224.

³⁷⁵ Age'de "her ü şeb" kelimesi "şeb ü rüz" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 224.

‘Ale’ d-devām ola ol buḳ ‘a-ı mübārekeniñ
Ġubārı nāfe-şemīm ü hevāsı ġāliye-sūd

Gele surādık-ı lāhūt-ı zu’l-celāliden
Zamān-ı haşre dek uṭrūfe-i selām ü dūrūd

Na ‘ t-ı Resūl-i Ekrem Şallal’lahü ‘ Aleyhi ve Sellem-Şehrī³⁷⁶

Mef ‘ ülü/ Mefā ‘ ilün/ Fa ‘ ülün
Na ‘ tıñ niçe qābil ola³⁷⁷ imlā
Şıġmaz bu ‘ ibārate o ma ‘ nā

Olmış tūtalım ġüşāde- aġūş
Āġūşī-i mevc olur mı deryā

Vaşşāfı Hūdā olan vücūduñ
Kim vaşf-ı şerifiñ ide icrā

Bu bī-edebāne fikre bā ‘ iş
Heb Şehrī-i bī-edebdir ammā

Bir mest-i ħarāb-ı ma ‘ şiyetdir
Ol yolda vücūdın itmiş ifna

İster ki ide şabāh-ı maḥşer
Ser-şār-ı şefā ‘ atüñle ihyā

Ser-mestī-i şefkatiñle ol dem
Feryād iderim ki³⁷⁸ vā-şefi ‘ ā

Ben bülbül-i na ‘ tıñım ne ister
Benden bir ālāy ‘ azāb-peymā

Bir naġme-serāña söz mi geçmez
Ey gül-bün-i bī-ħazān-ı Mevlā

45b

Şāniñda buyırdı Izid-i pāk
Levlāke lemā ħalekte’l-eflāk

Nā’ili

Fā ‘ ilātün/ Fā ‘ ilātün/ Fā ‘ ilātün/ Fā ‘ ilün
Ey şıfātıñ nūr-ı mişkat-i ṭarīk-i güm-rehān
Mihr-i zātıñ maşrıq-ı ġayb-ı hüviyyetden ‘ ayān³⁷⁹

³⁷⁶ Şener, Demirel, ” Şehrī Dīvānı”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara,2017, sayfa 54. Adlı çalışmasından yararlanılarak beyitler karşılaştırılmıştır. Bu çalışma Dīvān’da “musammatlar” bölümünde yer almaktadır.

³⁷⁷ Age’de “ola” kelimesi “itmek” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 55.

³⁷⁸ Age’de “ki” kelimesi çalışmamızda geçen mısra da yer almamaktadır. Bknz. sayfa 56.

³⁷⁹ Haluk, İpekten, ” Nā’ili-i Kadīm Dīvān”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2019, sayfa 263.Adlı çalışmasıyla nüsha karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışmada bu beyitler “müseddes” bölümünde yer almıştır.

Zerrelerdir mümkinât olmış vücūdın mihr-i şān
Şuret ü ma‘nide peydā vü nihānsın bī- gümān

Cilve-gersün vaḥdet-i zātınla peydā vü nihān
Kimse bilmez zāhir ü bātında³⁸⁰ zātın bī-niṣān

Gencsin gencīne-dārın evliyāy-ı kümelīn
Şems-i zātın cilve-ger çeşm-i ḥalāyık dūr-bīn

Vehm alur derkūnde ‘āciz ‘aql olur ḥayret-güzīn
Şārī ‘i ferd ü alā aḥedsin yā ilāhe’l- ‘ālemin

Cilve-gersin vaḥdet-i zātınla peydā vü nihān
Kimse bilmez zāhir ü bātında zātın bī-niṣān

Mebḥaṣ-ı zāt u şifātın ḥayret-efzāy-ı vücūd³⁸¹
Güft-gū zātınla lā-yuḥṣā şifātın lā-yu ‘ed

Ḳurb-ḥahān-ı cenābın derler ey ferd-i aḥed
Yā Ḥabību’l-lāh şefā ‘at yā Resūlal’l-lāh meded

Cilve-gersün vaḥdet-i zātınla peydā vü nihān
Kimse bilmez zāhir ü bātında zātın bī-niṣān

46a

Şerm-i evṣafın olub ‘aḳdū’l-lisān-ı Nā’ilī
Olmadı envār feyz āyīnesinde mūncelī

Dāmen-i pīri tutub der geh ḥafī vü geh celī
Nitsem³⁸² maḳbūl-i yek-dīl āh ezīn nā-ḳābili

Cilve-gersün vaḥdet-i zātınla peydā vü nihān
Kimse bilmez zāhir ü bātında zātın bī-niṣān

Mi ‘rāciye-i ‘Ārif Efendi³⁸³-

Mef‘ūlü/ Mefā’ilün/ Fe‘ūlün
Şad-ḥamd o ḳadīm-i kār-sāzā
Ol şānī ‘-i āsumān-tırāzā

Şad-şükr ü sitāyiş ol Ḥudāya
Kim ādemi ḳıldı ‘arş-pāye

İtdi yed-i şun ‘-ı sāz-kārı
Bī-pā bu revāḳ-ı zer-nigārı

³⁸⁰ Age’de “bātında” kelimesi “atında” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 263.

³⁸¹ Age’de “vücūd” kelimesi “hired” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 264.

³⁸² Age’de “nitsem” kelimesi “niyetim” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 264.

³⁸³ Prof.Dr. Hüseyin Ayan, “*Abdūlbāki Arif Efendi’nin Mi ‘rāciyyesi*”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi** 2 ,1986, sayfa 3. Adli makalesiyle karşılaştırma yapılmıştır.

İnsānı kılub melekden ekrem
Mescūd-ı melā'ik oldı Ādem

Oldı kerem ile nev'-i insān
Mergüb-terīn-i cins-i hayvān

Qıldı virüb aña 'aql u idrāk
Ber-dāşte-i firāz-ı eflāk

Ol hatm-i risāletiñ huşūşā
Menzil-gehin itdi 'arş-ı a 'lā

Ol server-i hayl-i enbiyāyı
O mefhar-i cem'-i eşfiyāyı

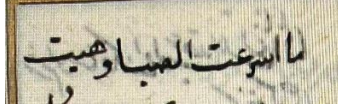
Hem eşref-i mübde'āt qıldı
Hem ekrem-i kā'ināt qıldı

Hurşid-i cihān-fürüz-ı sermed
Ser defter-i enbiyā Muḥammed

Olsun şeh-i kerem-şi 'āre
Hem şahbına āl-i bu³⁸⁴ vekāre

46b

Bīḥad şalavāt u şad-tahiyyet

Mā

Yā Rab keremiñle dest-gīr ol
Ben zāra mu'in olub zahīr ol

Dünyāda vü āḥiretde yā Rab
Qıl ben quluña rızāñı maṭlab

Ben bī-kesi ey kerīm-i muṭlaq
Her ḥalde ḥayra qıl muvaffaq

Ben şifte-ḥāle re'fet eyle
'Afv it günehim 'ināyet eyle

Na'tinde o faḥr-ı enbiyāñı
O server-i cem'-i eşfiyāñı

³⁸⁴ Age'de "bir" kelimesi "pü" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 3.

Vir ʔab ʻıma feyż-ı nuṭḡ-ı cāvīd
Daʻım ʔarafıñdan eyle teʻyīd

Yā Rab ʔalemim güher-feşān ʔıl
Na ʻt-i nebevīde ter-zebān ʔıl

ʔıl ʔab ʻımı ey kerīm-i dānā
İ ʻcāz-ʔırāz-ı vaşf-ı İsrā

Bu nazmı ʔıl ey kerīm-i zī-şān
Dārū-yı devā-yı ʻafv ü ğufrān

Luṭf eyle ʔuşūrum eyle maġfūr
ʔıl sa ʻyimi ḡazretiñde meşķūr

Ḥassāna ʔılub bu zārı pey-rev
Vir nuṭḡıma sūz-ı nazm-ı Ḥusrev

Ma ʻlūm ola ki ol faḡr-i ḡalvet-serāy-ı dīnā ü dāniş-āmūz-ı ruz-ı mā evḡı ʻaleyhi şerāyifüʻş-şalavāti veʻt-teḡāyā ḡazretleriniñ ʔaraf-ı bāhirüʻş-şerefı ilāhiden ilbās-ı ḡıl ʻat-i se ʻādet-ʔırāz-ı İsrā ile teşrif vü tebcil buyurdıkları vaṭiñ ta ʻyinde rivāyāt-ı ʻadīde vāride olub baʻzı fuḡl-i rüvātıñ Ba ş Nebeviyyeʻden sene-i ʻāşirede vuḡı ʻrivāyetin tevşık u tercilerinden nāşı 47a nāşı Manzūme-i Mi ʻrāciyyeʻde ol îşār ü ʻihbār olunmuşdır vü şühür-ı ʻArabiyyeden ʔangı şehir-i celilüʻl-ḡadrda vuḡı ʻbulduġında daḡı rivāt-ı ʻadīde vāride olub ba ʻzı rüvāt-ı aḡbār u siyer şehir-i Rebi ʻuʻl-evvelin yiġirmi ṭoḡuzunda vü ba ʻzı āḡar on yedisinde vü İmām Nevedî yiġirmi yedisinde vuḡı ʻı rivāyetin ihtiyār itmişlerdir vü ba ʻzı rüvāt şehir-i Rebiʻu l-āḡiriñ yiġirmi yedisinde vü bir ṭa ʻife daḡı Ramazān-ı şerifıñ on yedinci ġiçesi leyle-i Sebtde vuḡı ʻına zāhiblerdir vü ba ʻzı āḡar Recebiñ yiġirmi yedinci ġiçesinde vuḡı ʻı rivāyetin tevşık vü taḡkık itmişlerdir vü her ḡaberde ki aḡvāl-i rüvāt müteḡālife olub ba ʻzı aḡvāl-ıñ-rüçḡânına delil-i mu ʻteddiye ikāmetine imkân olmaya muḡārenet-i ʻamel bâ ş-ı terciḡ olmak ḡā ʻide-i muḡarrere olmaġla añı el ʻân cemî ʻi Müslimîniñ ʻamelleri ḡavl-i āḡire muṭābık olduġı cihetden Manzūme-i Mi ʻrāciyede ol ḡavi ihtiyār olunmuşdır.

Ey ṭaleb-ḡār-ı sīret-i nebevī³⁸⁵
Ārzū-mend-i na ʻt-i Muşṭafavī

Güş ʔıl naġme-i ney-i ʔalemi
Diñle na ʻt-i Resul-i muḡteremi

Oldı ṭūṭı-i kilik-i naġme-serā
Menḡıbet-ḡān-ı leyle-i İsrā

³⁸⁵ Ageʻde bu beyitin başlıġı şu şekildedir: “Evvel-i Nazm-ı Kıssa-i İsrā”. Bknz. sayfa 4.

Başladı vaşfa kıl-k-i hoş-ta ‘bîr
Sâ ‘îd-i himmeti kılub teşmîr

Mürğ şebhûn tab ‘ım nağme-tırâz
Kıldı mi ‘râc vaşfına âgâz

On sene geçdi çünki ba ‘şinden
Üc yıl evvel-vukû ‘-ı Hicretten

47b

Recebiñ oldı âhırına yakîn
Şeb-i işneyn-i sâbi ‘u ‘îşrîn

Ol şebân-geh ki dest-i şun ‘-ı İlâh
Oldı âteş-fürûz-ı meş ‘al³⁸⁶ mäh

Ol şebân-geh ki oldı leşker-i şâm
Râ ‘yet-efrâz-ı tîre-fâm-ı zalâm

Micmer-i mihr-i eyledi devrân
Zîr-i dāmân-ı bâhterde nihan

Ṭutdı dünyâyı dūd-ı şeb-günî
Zîr ü bālâyı kûh u hāmūnı

Düdesi oldı şem ‘-i hürşîdiñ
Vesme-i ebruvânı Nâhîdiñ

Olmış idi zalâm idince hücum
Âsumân-ı tâb neyyirât-ı nücüm

Ol şebân-geh ki oldı dest-i kazâ
Müşg-sây-ı basîta-i gabrâ

Nice şeb baħr-ı pür-telâtum-ı nūr
Tîreği-şüy-ı zulmet-i deycūr

Nice şeb hâl-i ‘arız-ı eyyâm
Reşk-fermâ-yı zülf-i gâliye-fâm

Nice şeb kühl-i ‘ayn-i hürü’l-ıyn
Tütüâ-sây-ı çeşm-i ehl-i yakîn

Nice şeb reşk-i mihr-i enver idi
Ġıbta-fermâ-yı subh-ı maħşer idi

³⁸⁶ Age’de “meş ‘ul” kelimesi “şu ‘le” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 4.

Olub efrūhte çerāgānı
Rūşen olmışdı çarhıñ eyvānı

Ol şeb itmişdi ol meh-i Baḥḥā
Ümmühānī sarāyını me'vā

Nāgehān irdi peyk-i Rabb-ı cemīl
Hāmil-i vahy ya' nī Cebrā'ıl

Geldi tebşīr-i kurb-ı ḥazret için
Maḥfil-i bezm-i kudse da' vet için

Didi ey mihr-i maṭla' -ı melekūt
Şem'-i mişkāt-ı gurfe-i lāhūt

48a

Ḥaḳ te'ālā kılub selām saña
Daḥi şad-güne ihtirām saña

Böyle oldu resīde emr-i İlāh
Ki benimle bu dem olub hem-rāh

Eşheb-i' azmi zīr-rān idesin
'Azm-i gülgeşt-i lā-mekān idesin

Cümle rūḥāniyān-ı çarḥ bu şeb
Ārzū-mend-i maḳdemiñdir heb

Kıldı cümle gürūh-ı kerrübīn
Maḳdemiñ şevkı ile şehr-āyīn

Ḥāk-i pāyiñle ey sırāc-ı münīr
Dīde-i neyyirātı eyle qarīr

Buyurı ey naḥl-i gülşen-i levlāk
Teşnedir ḥāk-i pāyine eflāk

Dest-der-dest olub o şadr-ı kirām
Kıldılar Merve cānibine ḥırām

Bunda tekrār-ı Şaḳḳ-ı Şadr oldu
Māh-ı ḳadr-i celīli bedr oldu

Āb-ı Kevşer ile çün vuşū kıldı
Ten-i pākini şüst ü şū kıldı

Tāc-ı tebcīlī vaż' idüb serine
Giyürüb ḥulle cism-i enverine

Çıkıldılar ol zamān ki hem-reh olub
Hāst-kār-ı tevāf-ı der-geh olub

Gördi bir hoş burāk-ı hoş eṭvār³⁸⁷
Ki kıomaz hūsn-i şekli dilde kıarār

Ne burāk ol semend-i hūr-sirişt
Ġıbṭa-fermā-yı āhuvān-ı bihişt

Gāv-süm fıl-gūş- u üstür-düm
Vechi mānend-i çekre-i merdüm

Bir necīb-i sūtünde-gevher idi
Cism-i esterden anıñ aşğār idi

Vaşf iden gerden-i burākı didi
Gerden-i nākaya müşābih idi

48b

Arkası lü'lü-yı muşaffādan
Sīne yāķūt-ı şāf-ı hamradan

İki rānında var iki şeh-per
Tutar açsa cihān-ı ser-tā-ser

Dest ü pāyı olub zümürrüd-gün
Cünbişī olmış idi berk-nümān

Ol kıadar çekpük ü sebük-rev idi
Rākibi şanki mihr o pertev idi

Kānde nūr-ı nigāhı dikse ālem
Ol maḥalle iderdi vaż'-ı kıadem

Tutdı evvel ān rikābı Cebrā'ıl
Kıldı der-kef zimāmı Mīkā'ıl

Ol şeh oldı o demde kim tālīb
'Azm-i rāh eyleye olub rākib

Çün murād eyledi sa ādet ile
Ki süvār ola aña devlet ile

Oldı ol bād-pāy-ı berk-nümün
Tünd ü ser-keş mişāl- esb-i ḥarūn

³⁸⁷ Age'de "hoş-eṭvār" kelimesi "şüh-eṭvār" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 5.

Andan ol vaz 'ı gördi çün Cibrîl
Didi aña be-ḥaḳḳ-ı Rabb-ı celîl

Rākib olmadı saña hîç peygamber
Muştafâdan saña mükerrem-ter

Rākib olmadı hiç nebî
Bu Resûl-i hüceste- zât gibi
Görmedi çeşm-i ' âlem ü âdem
İşbu zât-ı sûtüdeden ekrem

Server-i cümle enbiyâdır bu
Enbiyâ ḥatmi Muştafâ'dır bu

Oldı çün kıldı gûş o güftârı
Her bün-ı mûy-ı çeşme-i cārî

Şerm idüb kıldığı cesâretten
Oldı hûy-kerde farṭ-ı ḥacletden

Didi ol şâh-ı merḥamet-kārâ
Çâre-perdâz-ı her dil-fiğâra

49a

Ey şeref-baḥş-ı düde-i âdem
Ba'is-i âferî niş-i ' âlem

Ey şifâ- baḥş-ı derd-i her bî mâr
Ḥâk-i pâyînde bir murâdım var

Ol zamân kim olup dem-i maḥşer
Ola meb'ûs cümle ins ü beşer

Sen o mevkıfde ey şef'-ı ümem
Ba'ş olunduḳda cümleden aḳdem

Ola rabb-ı mecîd-i bende-nüvâz
Niçe zıbâ burâkı teḥniye-sâz

Saña ey ber-güzîde-i ḥallâḳ
Ola ḥazır çihî-hezâr burâḳ

Ṭurub âmâde pîş-gâhında
Olalar şaf-keşîde râhında

Bu za'if oub ferâmuş-kâr
Olasın anlarıñ birine süvâr

Ėayriler luṭfuṇla kām-kār idesin
Nı ĩ-i kurbunla ber-murād olalar

Nı ‘met-i ḳurba Ėayr olub ṣāyān
Ben ḳalam dil-ṣikestevü nālān

Ėayr olub iltifāta ṣāyeste
Bu za ‘ı ĩñ ḳala ḳiger-ḥaste

İltifāt itmeyüp bu ben zāra
Ḳalam āṣüfte-ḥāl ü āvāre

Ol şerefden beni kılup maḥrūm
Ḳoyasın ḥasta³⁸⁸-ḥatır u maĖmūm

Ḥāsılı ey ṣeh-i sūtūde-ṣiyem
Ol firāḳa taḥammül eyleyemem

Ḳün niyāzını Ėuş ḳıldı rasūl
Va’de ḳıldı recāsın itdi ḳabūl

Anı ıṣĖa ḳılub o kām-ı ‘atā
Didi luṭf u mülāyemetde añā

49b

Sensin ol ‘arṣa-Ėāḥda ancak
Zir-rānımda cılve-sāz olacaḳ

‘Ahdım olsun olunca rüz-ı şümār
Olam ol demde daḥi saña süvār

Ḳıldı ol dil-ṣikesteyi ḥoş-nūd
Va ‘din incāza eyleyüb mev ‘ūd

Olub oldı o luṭfa şerminde
Oldı teslim olub serāfeñinde³⁸⁹

Pes rikābın tutub o dem Cibrīl
Ḳıldı der-kef zimāmı Mikāl

Oldılar ‘āzim-i reh-i maḳşūd
Ya ‘ni cūyāyı ḳurb-ı Rabb-i vedūd

Zāt-ı pür- feyz u zulmet-i deycūr
Ta ‘biye merdimekte hem-ḳün nūr

³⁸⁸ Age’de “ḥasta” kelimesi “basta” olarak yazılmıştır. Bk. sayfa 5.

³⁸⁹ Age’de bu beyite yer verilmemiştir. Bknz. sayfa 5.

Oldı eşnâ-i kıt‘-ı rehde‘iyân
Bir feżâsı laţîf naĥlistân

Didi kim dar³⁹⁰ hicretiñdir bu
Hacle-gâh-ı ikâmetiñdir bu

İki rek‘at namâz kıl bunda
Daĥi Hakkâ niyâz kıl bunda

Sevķ-ı Cibrîl ile ĥabîb-i Ĥudâ
İki rek‘at namâz kıldı edâ

Daĥi medyende Tûr-ı Sînâda
Mevlid-i Ĥazret-i Mesîhâda

Niçe sûz u güdâzdan soñra
İki rek‘at namâzdan soñra

Râkib olub yine burâķa o şâh
Oldı cüyâ-yı bezm-i kırb-ı İlâh

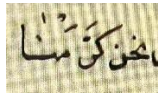
Hem yemîn-i şeref- medârından
İrdi hem cânib-i yesârından

Bir şadâ ĥâ³⁹¹ eyle nefes ârâm
Kılalım ĥak-i pâyine‘arâz-ı merâm

50a

Kıt‘idüb pes niçe firâz u neşîb
Gördi râh üzre bir zen-i pür-zîb

Ol daĥi didi ey ĥuceste- sūvâr
Pür-şitâb olma bir dem eyle kıarâr

O şaf-ârây-ı
Geçdi ışğâ buyurmayub kıt‘â

Didi Cibrîl kim nidâ ideniñ
Ol saña‘arż-ı müdde‘â ideniñ

Birisi dâ‘î- Yehūdâdır
Kâr u dâ‘im firîb-da‘vâdır³⁹²

Ger cevâb alsa senden ol merdûd
Ümmetiñ ekşeri olaydı Yahûd

³⁹⁰ Age’de “dar” kelimesi “var” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 6.

³⁹¹ Age’de “ĥâ” kelimesi “k” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 6.

³⁹² Age’de “da‘vâdır” kelimesi “igvâdur” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 6.

Birisi dā ‘ī-i Naşārādır
Kār u girdārı şūr u ğavġādır

Ger kılaydıñ cevāba erzānī
Ümmetiñ olalardı Naşrānī

Ol ki zen şūretinde peydādır
Zen-i merdüm-fırīb-i dünyādır

Virmiş olsañ o fitne-cūya cevāb
Ümmetiñ olur idi hāl-i harāb

Aña kılsaydıñ iltifāt bu şeb
Ehl-i dünyā olaydı cümlesi heb

Oldılar kaç ‘idüb niçe şahrā
Nāzil-i şahın-ı Mescid-i Aķşā

Ṭurfetü’l- ‘ayn içinde kıldı *Resūl*
Beyt-i Maķdis hāziresinde³⁹³ nüzūl

Kıldı niçe³⁹⁴ melā’ike der-hāl
Ol habīb-i güzīni istikbāl

Eyleyüb ol şeh-i güzīni imām
İķtidā itdi enbiyā-yı ‘ızām

Kıldı ³⁹⁵olub cemī ‘-i *Resūl*
İki rek ‘at o reh-nümā-yı sübūl

Pes o sultān-ı taht-ı *Lev-lāke*
Ol *Resūl*-i sūtūde idrāke

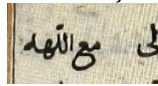
50b

Şundılar iki kāse-i rüşen
Birisi hamr idi birisi leben

Kāse-i şīre eyleyüb iķbāl
Anı nūş itdi ol hümāyūn-fāl

Didi Cibrīl demde ol şāha

Ol serefrāz-ı

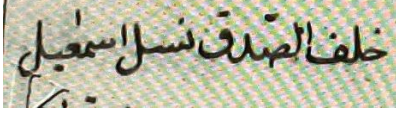

³⁹³ Age’de “hāziresinde” kelimesi “hāzīresine” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 6.

³⁹⁴ Age’de “niçe” kelimesi “bī-had” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 6.

³⁹⁵ Age’de “olub” kelimesinden hemen önce “me’müm” kelimesi yazılmıştır. Çalışmamızda bu kelimeye raslanılmamıştır. Bknz. sayfa 6.

Ey şeref-bağş-ı dūdmān-ı Halīl

Ey bihīn-i mihr-i maṭla‘-ı taḥkīk
Seni Ḥaḳ kıldı mazḥar-ı tevḥīk

Ḥaḳ seniñ ey *Resūl-i* bā-temkīn
Kıldı her kārın sedāda ḳarīn

Sālik-i rāh-ı rāst-kārīsin
Mazḥar-ı nām-ı³⁹⁶ feyż-i bārīsin

Fā’iz-i luṭf-ı Ḥazret-i Ḥaḳ’sın
Ḥayra her ḥalde muvaffaḳsın

Ey olan reh-nümā-yı semt-i sedād
Sālik-i meslek-i yakīn ü reşād

Bu şanī’iñ ki maḥz-ı ḥikmetdir
Şüret-i ihtiyār-ı³⁹⁷ fiṭratdır

Oldı tevḥīk-ı Ḥaḳ ṭaleb-kārīñ
Şüret-i fiṭrat oldı muḥtārīñ

Olalar ümmetiñ sedād üzre
Emr-i bārīye inḳıyād üzre

Ḥamrı Ḥaḳ anlara muḥarrem ide
Anları cümleden mükerreren ide

Bu maḥalde Cibrīl-i Emīn şalavātu’llāhi‘ alı nebiyyinā ve‘ aleyh, ol Ḥazretiñ kāse-i

lebeni ihtiyār buyurduḳların istiṣvāb itdiḡi ba‘ż-ı eşḥāb-ı³⁹⁸ taḥkīki üzre sebeb-i
istiḥkām‘ azm ve bā‘is-i ḥilḳat-i şaḥm u laḥm oldıḡı cihetden māddeṭü’l- aşlı ḥilḳat-i a‘zā olan
lebeni **51a** ihtiyārların beyān u iş‘ardır. Ve İmām Nevevī ḳuddise sırruhū fiṭratdan İslām u
istiḳāmet murād olub‘ alāmet-i İslām u istiḳāmeti ihtiyār buyurdıḳları i‘lām içün olmaḳ ḳavlini

³⁹⁶ Age’de “nām” kelimesi “tām” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 6.

³⁹⁷ Age’de “ihtiyār” kelimesi “ihtiyāt” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 6.

³⁹⁸ Age’de bu kelime “dirāyet” olarak okunmuştur. Bknz. sayfa 6.

ihtiyār itmişdir. Ve İmām Kırubî kuddise sırruhû lebene fıtrat tesmiyesi havf³⁹⁹-ı mevlûda düh⁴⁰⁰ cümle ağdiyeden esbak olduğu içündür deyu tahkîk-ı merâm itmişdir. Alla u a ‘ lem.⁴⁰¹

Çün andan soñra Cibrîl ile ol şâh
Hemân-dem kıldı ‘azm-i Şahratü’llâh

Nümâyân oldu bir mi ‘râc-ı vâlâ
.....⁴⁰² gibi olmuş âsumân-sâ

Bir a ‘lâ süllem-i zîbende-üslûb
Ki olmuş Şahratü’llâh üzre manşûb

Ne süllem bir sehî-serv-i ser-efrâz
Serinde Nesr-i Tâ-ir âşiyân-sâz

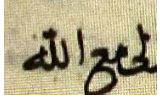
Zeminden sakf-ı eflâke keşide
Firâz-ı kulle-i çarha reside

Olub pençâ o mi ‘râcın maqâmı
Sütûn olmuş tutar bu nüh-hıyâmı

Maqamın her biri pençâh-sâle
Ki şıgmaz vaşfı ta ‘bîr-i maqâle

Anın bir pâyesi sîm u biri zer
Dün u yâkût ile pür-zîb u zîver

O mi ‘râcı didi vaşf idüb ol şâh

O sultân-ı serîr-i
Çatı hûb idi ol mi ‘râc-ı pür-nûr
Mişâl-i naḥl-ı tûbâ behcet-i Tûr

Didi ol ḥatmi ḥayl-i enbiyânın
Ne mümkün vaşfının ta ‘bîri anın

O mi ‘râc ol kadar müstaḥsen idi
Ki seyri dîdeye nûr-efken idi

51b

Seri eflâke pâyî ḥâke vâşıl
Melâ’ik andan olur arza nâzil

³⁹⁹ Age’de “havf” kelimesi “cevf” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 7.

⁴⁰⁰ Age’de “düh” kelimesi “dühülde” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 7.

⁴⁰¹ Age’de bu beyitlerin ana başlığı şu şekilde verilmiştir: “Urûc ez-Beyt-i Mukaddes Süy-ı Eflâk”. Bknz. sayfa 7.

⁴⁰² Age’de bu boşluk “mecerret” olarak yazılmıştır. Çalışmamızda müstensih bu kısmı boş bırakmıştır. Bknz. sayfa 7.

Fezâ-yı Kudse oldıkça şitâbân
İder andan ‘urûc ervâh-ı insân

Dem-i teslîm olur nazzâre-perdâz
Anınçün çeşmi mevtânîñ kalur bâz

Olur aña o demde dil-nihâde
Anınçün dîdesi kalur küşâde

Olub ‘âric o mi ‘râc-ı güzîne
Şu ‘ûd itdi semâvât-ı berîne

Meğer kim şâni ‘-i dâna-yı pür-kâr
Yaratmış ber-hevâ bir baħr-ı zeħhâr

Nice baħr ol⁴⁰³ yem-i nâ-ka ‘r peydâ
Ki olmuş cevî-i eflâk aña me’vâ

Aña nisbet ile baħr-ı okyânûs
Bir ednâ kaçredür kim ğayr-ı maħsûs

O baħr-ı şâni ‘-i bî -mişl u hemtâ
Kûfûf ismi ile kılmış müsemmâ

Olub şakķ ol yem-i nâ-dîde-sâhil
Mürûr itdi o şâh-ı sidre-menzil

Kelim-i âsâd u nîm olub o deryâ
Gezer kıldı o mâh-ı sidre peymâ⁴⁰⁴

Mişâl-i nûr o şâh-ı ‘arş-pâye
Yetişdi ol nefes evvel semâye

O dem⁴⁰⁵ kıldı o mâh-ı burc-ı temkîn
Kamer-veş menzilin çarķ-ı nühûstîn

Qudûmından şeref buldı felekler
Ferah-yâb oldı ser-cümle melekler

O sultân-ı mu ‘allâ-ķadr risâlet-cenâbîñ Beyt-i Muķaddesden semâya şu ‘ûdı ba ĩ ž-ı
rûvât naķlı üzre râkiben ‘ale'l-burâķ olmaķ üzre menķûl olub fâzıl-ı nihrîr Hâfız biñ Keşiriñ ba ‘
ž-ı mü'ellefâtında **52a** mezkûr olduĝı üzre burâķ Beytül'l-Muķaddesde bâb-ı mescidde merbûť

⁴⁰³ Age’de “ol” kelimesi kullanılmamıştır. Bknz. sayfa 7.

⁴⁰⁴ Age’de bu beyit bulunmamaktadır. Bknz. sayfa 7.

⁴⁰⁵ Age’de “dem” kelimesi “dek” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 7.

terk olunub şu ‘ûd- semâ ol mi'râc-ı manşûbdan vukû‘ bulmuşdur. İmâm Sü-yûfî rahmetü'llâhi ‘aleyh daşı bu rivâyeti tevsîk idüb şîhâatine ten-şîş itmişdür.

İrdi ol şeh‘ izzet u tebcîl ile
Çarh-ı nüḥustîne çü Cibrîl ile

Levni anıñ âb gibi şâfdur
Zer katı‘ aks-ı Cebel-i Kâfdur

Gördi o peygamber-i vâlâ-cenâb
Bir kapu kim mışra‘ı yâkut-ı bâb

Ḳufî var âvîḥte ol bâbdan
Lü‘ lû-yı yektâ-yı cihân-tâbdan

Bir melik-i a‘zam-ı vâlâ-maḳâm
Ande re‘îs idi Sımâ‘îl-nâm

Var idi maḥkûm aña bî-reyb u şek
Taḥt-ı yedinde on iki biñ melek

Daşı anıñ her biri kim var idi
Tâbi‘ maḥkumı o miḳdâr idi

Ya‘ni melâ‘ikden olub bîş-ter
Tâbi‘ idi her birine ol kader

Ba‘z-ı efâzıl‘ adende⁴⁰⁶ didi
Her birisiniñ yedi yüz biñ idi

Ol dem idüb pîş-gehinde(n) şitâb
Eyledi Cibrîl-i Emîn ḳar‘ı bâb

Perde- serây-ı ḥarem-i ḡaybdan
Ya‘ni pes-i perde-i lâ-raybdan

Güşine kimdür deyü irdi nidâ
Ḥalka-zen-i bâr-geh-i kibriyâ

Söyledi Cibrîl-i Emîn oldıḡın
Ḥâmil-i Ḳur‘ân-ı Mübîn oldıḡın

Bildirecek kendin o dem Cebra‘îl
Didiler ey pek-i Ḥudâ-yı cemîl

⁴⁰⁶ Age‘de “adende” kelimesi “adedinde” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 8.

52b

Kindür o yañındaki ‘ālī-güher
Ol şeh-i zī-şān-ı necābet-eşer

Didi ki ol Aḥmed-i Muḥtārdur
Cümle Resül ḥayline sālārdur

Şāh-ı Rusül bādī-i⁴⁰⁷ minhacdur
Tāc-ver-i kişver-i mi ‘rācdur

Didiler ey ḥāmil-i vahyi mübīn
Oldı mı meb ‘ūs o Resül-i güzīn

Da ‘vet olındı o şeh-i pāk-zāt
Ya ‘ni o peygamber-i ḳudsi-simāt

Eyledi tekrīm ana Rabb-ı kerīm
Tā ola cevlān-gehi ‘arş-ı ‘azīm

Nūr-ı cemāl ile felek-tāb ola
Çarḥ ḳudūm ile şeref-yāb ola

Ni ‘met-i ḳurbı ḳılub in ‘ām aña
Ḳadrine terfi ‘ile ikrām aña

Nūr-ı cemālī şeref-i aḥterān
Muntazır-ı maḳdemi rūḥāniyān

Maḥrem-i rāz-ı ḥarem-i *kibriyā*
Ya ‘ni şefi ‘-i dü-cihān Muştafā

Güş idicek nām-ı şerīfin sürüş
Eylediler şevḳ ile cüş u ḥurüş

Ḳıldılar ol demde teḥiyyet-künān
Feth-ı der-i feyz-eşer āsumān

Pes felek-i evvele ol dem Resül
Ḳıldı sa ‘ādet ile o derden düḥül

Ma ‘lūm ola ki ol sultān-ı sidre-mekān ‘aleyhi vü ‘alā ālihī vü şaḥbihī şalavātü'r-raḥmān cenābının semā-i evvele vuşūlī ḳatında bāb-ı semā meftūḥ u müheyyā bulunmaḳ ikrāmda bī-ḥasbi’z-zāhir eblaḡ-ı mülāḥaza olunurken küşāyişi Ḥazret-i Cibrīl’in istiftāḥından soñra vuḳū ‘ bulduḡının sırr u ḥikmeti, ol şāh-ı serīr-i istıfā **53a** vü çābüḳ süvār-ı ‘arşa-i gāḥ İsrā ‘aleyhi vü ‘

⁴⁰⁷ Age’de “bādī” kelimesi “hādī” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 8.

alâ âlihî vü sahbihi şerâifü't-teslîmâtı ve't-tehâyâ cenâbının bâl-ihtîşâş kendüler için meftûh kılındığı evvel-i emrden ma' lûmları olmak için ettiği, İbn-i Dîhye razıya'llâhu 'anha, rivâyeti ile şübût bulub kütüb-i mevşûkâda mezkûr u meştûrdur.

Oldı çün ol mefhar-ı peygâam-berân
Rûşenâyı-bağş-ı burc-ı ahterân

Ya'ni çün kıldı o bedr-i eşfiyâ
Evvelîn sakf-ı semâyı pür-ziyâ
Nûr-pâş oldı⁴⁰⁸ sipihre ser-be-ser
Mihr-i rûyı virdi aña tâb⁴⁰⁹ u fer

Qıldı istikbâl anı bî-had sürüş
Hande-rû cümle ferağ-nâk o beşüş

Bir'azîmü's-şân melek geldi bile
Qıldı istikbâl o dem⁴¹⁰ ta'zîm ile

Lîk ebrûlar çü zih-beste kemân
Yok cemâlinde beşâsetden nişân

Cebra'ile kıldı çün andan su'âl
Didi ol da eyleyüb şerh-i maqâl

Hâzin-i nîrân olan mâlikden ol
Resm-i ins u ülfeti târikdür ol

Söyleyüb Cebra'ile mâlikden o şeb
Dûzağhuñ kıldı temâşâsın taleb

Ol dağî ref itdi çün serpüşını
Geldi dehşet seyr idince cüşını
Qıldı çün⁴¹¹ ric'at ile aña çün hitâb
Mevki'ine bî-direng itdi şitâb

Anı da geçdi çün ol fahrü'l-enâm
Ya'ni ol peygâam-ber-i'ulvî-hırâm

Gördi bir şahş-ı mükerrem dürdan
Hûleler geymiş ser-â-ser nürdan

53b

Olmış ol zîbende-eṭvâr-ı güzîn
İncüden bir hûb kürsîde mekîn

⁴⁰⁸ Age'de "oldı" kelimesi "olup" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 8.

⁴⁰⁹ Age'de "tâb" kelimesi "zîb" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 8.

⁴¹⁰ Age'de "o dem" kelimesi "o da" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 8.

⁴¹¹ Age'de "çün" kelimesi çalışmada bulunmamaktadır. Bknz. sayfa 8.

Didi bu zāt-ı ‘alī-cāhdur
Didi kim ādem Şafīyyu’llāhdur

Aña çün nezdīk olub virdi selām
Böyle kıldı ol daḥi sevḳ-ı ḥırām⁴¹²

Merḥabā ey İbn-i Şālīh merḥabā
Ey ḥabīb-i Ḥaḳ resūl-ı müctebā

Olmada ma ‘rūheruḡ her şubḥ u mesā
Cümle ervāḥ-ı Benī Ādem aña

Mü’mine ḥandān olub taḥsin ider
Rūh-ı küffārı görüb nefrīn ider

Ol cemī ‘-i enbiyānıñ efzali
Çün güzer itd, semā-i evveli

Puṣt u pā urub bu dār-ı fāniye
İrdiler ol dem semā ‘-i şāniye

Ande ol ser-ḥayl-i cem ‘-i mürselīn
Oldı İsā ile Yahyā’ya ḳarīn

Çün sivüm eflāke rānī⁴¹³ oldılar
Ande Yūsuf ile mülākī oldılar

Oldı ol peygamber-i ‘ālī-tebār
Menzil-i çarımda İdrīs’e düçār

Oldı pencüm kāḥ aña çün cılve-gāḥ
Gördi Hārūnı o menzilde o şāḥ⁴¹⁴

Sādīse irdi çü ‘izz u şān ile
Kıldı şoḥbet Mūsī-i ‘İmrān ile

İrdi andan āsumān-ı heftüme
Pertev-endāz oldı ṭāḳ -ı encüme

Kıldı istiḳbāl idüb ta ‘zīm aña
İbn-i Şālīḥ deyu İbrāḥīm aña

Ḥāşılı cümle nebīler didi heb
Kim mülākī oldılar aña o şeb

⁴¹² Age’de “ḥırām” kelimesi “kelām olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 9.

⁴¹³ Age’de “rānī” kelimesi “rākī” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 9.

⁴¹⁴ Age’de beyit şu şekildedir: “gördi ol menzilde Hūrūnı o şāḥ” bknz. sayfa 9.

Merhabā ey muktedā-yı enbiyā
Ey ahı Şaliḥ resūl-i müctebā

54a

Ancak İbrāhīm ile Ādem Şafī
Didiler aña eyā İbn-i Vefī

Görđi İbrāhīmi kim pīrāmeni
Ḥaddi yok bir kavmiñ olmış meskeni

Kiminiñ levni be-ğāyet şāf u ḥūb
Kiminiñ nev ‘ā küdüret ile meşūb

Līk olur bir nehire olub gavṭa-zen
Rū-sefid anlar da çün berk-i semen

Ümmete hem zāhir idüb re’feti
Tavşiye kıldı gırās-ı cenneti

Görđi ande Beyt-i Ma ‘mūrı o şeb
Ol mu ‘allā-kadr u pūr-nūrı o şeb

Görđi kim olmakda tā’if yek-be-yek
Her şabān rūz añı yetmiş biñ melek

Elverür ol kim bu devlet anlara
Gelmeye tā ḥaşr nevbet anlara

Sidreye olduğda seyri müntehi
Ḥaqqın ol maqbūl-i ḥaş-ı dergehi

Görđi kim tahtında cārī çār-cū
Berkı gūş-ı fıl u bārı çün sebū

Ḳad çeküb ağşānı olmış bī- ‘adīl
Āşiyān-sāz olmış ande Cebra’ıl

Olsa mümkindür o naḥliñ muttaşıl
Cümle ‘ālem sāyesinde müstezıl

Dem-be-dem envār ile meşḥūn olur
Her nefesde levni gūn-ā-gūn olur

Tā irince sidreye oldı delīl
Ḳıldı ol yerden teḥallūf Cebra’ıl

Çün o menzil-gāhı me’vā eyledi
Gülşen-i ḥuldi temāşā eyledi

Dār-ı fevz u behcete kıldı dühûl
Ya ‘ni şaḥn-ı cennete kıldı dühûl

Gördi Ḥaqqıñ ande icād itdüğın
Mü’minîne cümle i ‘dād itdüğın

54b

Oldı manzûrı o şāhıñ ser-be-ser
Ol ni ‘am kim görmemişdir dīdeler

Oldı meşhūdı o demde bī-kušûr
Ol ki kaṭ ‘ā ḥāṭıra kılmaz ḥuṭûr

Kıldı gülgeşt-i ḥıyānān-ı⁴¹⁵ bihişt
Eyledi seyr-i gülistān-ı bihişt

Geçdi andan ref‘ olub⁴¹⁶ bī-ḥad kınā ‘
Kıldı aklāmıñ şarīfıñ⁴¹⁷ istimā ‘

Kevseriñ zeyn eylemiş hem-çün ḥibāb
Çevresin dürr-i mücevvefden kıbāb

Ḥāki ḥaclet-sāz olub müşg-i tere
Rīze sengi ṭa ‘ne eyler gevhere⁴¹⁸

Anı da çünkim güzār itdi Resûl
Bezm-i kūrba oldı reh-yāb-ı vuşûl

Oldı ol maḥbûb-ı ḥāş-ı Kibriyā

Maḥrem-i ḥalvet-geh-i

Maḥv olub cümle rüsûm-ı māsivā
Oldı meşhūdı Cenāb-ı Kibriyā

Oldı fāyız lem‘ a-i didār aña
Vaḥy olındı şad-hezār esrār aña

Maḥrem oldı ol imām-ı kıbleteyn
Bī-kem u keyf u metā vü vaż‘ u ĩn

Bir‘ aceb dergāhıña⁴¹⁹ ande ġayriler
Kaldı hem-çün ḥalka-i bīrûn-ı der

⁴¹⁵ Age’de “ḥıyānān” kelimesi “ḥıyābān” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 9.

⁴¹⁶ Age’de “olub” kelimesi “idüb” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 9.

⁴¹⁷ Age’de “şarīfıñ” kelimesi “şarīrin” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 9.

⁴¹⁸ Age’de “gevher” kelimesi “kevser” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 9.

⁴¹⁹ Age’de “dergāhıña ande” kelimeleri “der-gāha k’anda” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 9.

Oldı zāt-ı pāki mā'vī⁴²⁰ ümem
Şebnem-āsā vāşıl-ı mihr-i kıdem

Ber-ţaraf olub çü andan şeş-cihāt
Oldı 'arķ-ı⁴²¹ lücce-i envār-ı zāt

Oldı fāyіз añā ol feyż u fütüh
K'oldı cism-i tāb-nāki maḥż-ı rūḥ

Tır-veş meţva olub ol rāḥ añā
Ḳab-ı ḳavseyñ oldı menzıl-gāḥ añā

Şaldı pertev añā envār-ı kıdem
Oldı ḳalbi genc-i esrār-ı kıdem

55a

Zāt-ı pāki oldı ġarķ-ı baḥr-ı nūr
Maḥv olub imkāñ vüçüb itdi zuḥūr

Muştafā'nıñ ya 'ni zāt-ı ekremi
Oldı bir vālā-ḥarīmiñ maḥremi

Kim anıñ vaşfında ḳāşırdur lisāñ
Şerḥ u taḳrīrinde 'ācizdür beyāñ

Lāldür ande zebāñ-ı nātıķa
Ebkem olmışdır lisāñ-ı nātıķa

Olmaz ol esrār-ı mestür-i ḥazır
Ḳaleb-i ta 'bire güncāyiş-pezir

Aldı bir şahbā-yı vaşlıñ lezzetin
Kimse derk itmiş değıl keyfiyyetin

Ḳıldı bezm-i ḳurba çün vaż '-ı ḳadem
Ni 'met-i vuşlat ile oldı mu 'tenem

Niçe menzil tayy idüb niçe rübü '
Ḳıldı çün 'avden⁴²² 'alā bed'in rücü '

Vaḳt 'avdetde mürür itdi yine
Pür-ı 'İmrāniñ çü menzil-gāḥıne

Anı tebrīk idüb ol zībā-ḥışāl
Muştafā'dan ḳıldı istifsār-ı ḥāl

⁴²⁰ Age'de "māvi'" kelimesi "hādī-i" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 9.

⁴²¹ Age'de "arķ" kelimesi "ġarķ" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 10.

⁴²² Age'de "avden" kelimesi "adven" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 10.

Şordı mazhar oldığı envārdan
Kıldı isti ‘lām ol esrārdan

Çün didi ol maşrık-ı envār-ı zāt
Ümmete farz olduğın niçe⁴²³ şalāt

Didi kıldım ben muḳaddem imtiḥān
Yokdır ümmetde aña tāb u tüvān

Ol kadar a ‘māle yok ḳudretleri
‘uhdesinden gelmeğe tāḳatleri

Pes rücū ‘idüb Cenāb-ı Ḥāzrete
Kıldı istid ‘ā-yı ḥıffet ümmete

Oldı beş vaḳt olmaḳ üzre ber-ḳarār
Eyledi imzā anı Perverdigār

Aña Mūsā yine ibrām eyledi
‘Avdete tekrār iḳdām eyledi

55b

Kıldı istiḥyā velī ol hoş-simāt
Kim ola taḥfif-i cūyā-yı⁴²⁴ şalāt

Cebra’ıl ile olub hem-reh yine
Geldi ol şebde o şāhenşeh yine

‘Avdete me’zūn olub çün kim Nebī
Nāzil oldı āyet-i raḥmet gibi

Geçdi şeb çün kim seḥer itdi zuhūr
Dehre kıldı şem ‘-i ḥāver feyz-ı nūr

İtdi beyt-i Ümmühānīden ḥırām
Oldı ol şeh ‘āzim-i Beytü’l-Ḥarām

Görđi olmış ande ol sultān-ı dīn
Cem ‘-i küffār ile Bū-Cehl-i la ‘ın

Anlara mi ‘rācı taḳrīr eyledi
Lehce-i dil-keş ile ta ‘bīr eyledi

Söyleyüb nice ‘alāmet anlare
Kıldı ol ḥālī ḥikāyet anlare
Çün anı gūş eyledi küffār-ı şūm
Kıldılar cümle kilāb-āsā hücūm

⁴²³ Age’de “niçe” kelimesi “pençeh” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 10.

⁴²⁴ Age’de “taḥfif-i cūyā-yı” kelimeleri birbirleriyle yer deḡiştirerek yazılmıştır. Bknz. sayfa 10.

Beyt-i Mağdisden şorub niçe nişān
İtdiler ol yüzden anı imtiḥān

Ḥaḳ o dem Cibrīle fermān eyledi
Pīş-gāhında nümāyān eyledi

Bī-tevaḳḳuf ol şeh-i feyz-iktisāb
Her ne⁴²⁵ kim şordılar virdi cevāb

Gūş idüb anıñ rivāyet kıldıḡın
Her cevābında işābet kıldıḡın

Bir zamān dem-beste vü lāl oldılar
Ebkem u ser-geşte-aḥvāl oldılar

Nīş-i ṭa‘nı cümle der-kār itdiler
Siḥre nisbet idüb inkār itdiler

Aña kim ḥādī hidāyet kılmaya
Ḥazret-i Bārī‘ ināyet kılmaya

Vādī-i ḥayretde ser-gerdān ḳalur
Güm-reh u bī-ḳāre vü ḥayrān ḳalur
56a
Anlara k’ola⁴²⁶ hidāyet sāz-kār
Luṭf-ı Mevlādan olurlar ḥişşe-dār

Feyz-i Ḥaḳ’dan ol ki ola vāye-gīr
Eşheb-i‘ azmi olur gerdün-gīr⁴²⁷

Ol ki taşdıḳ itdi Şiddīḳ oldı ol
Ol ki inkār itdi zındīḳ oldı ol

Erbāb-i elbāba ne⁴²⁸ ḥafī olmaya ki ser-defter-i‘ uteḳā-yı aḥrār şeref ḳarīn-i s̄nī-i işneyn-
i iz-humā fi’l-gār refīḳ-i şefīḳ: Ḥazret-i Şiddīḳ-ı rażıya’llāhu‘ anhu, cenābının “Şiddīḳ” laḳabı
ile iştiḥārları ḥuşuşında vürūd iden rivāyātın eşheri mu‘ cize-i “İsra’yı muḳaddimīn⁴²⁹ olan
mü’mīn zümresinden iḥrāz-i ḳaşabu’s-sebaḳ teḳaddüm ile mümtāz olub ol mu‘ ci-ze-i
bāhireyi cümleden muḳaddem taşdıḳa mübāderet buyurduḳları içün olmaḳ rivāyetidür.

⁴²⁵ Age’de “ne” kelimesi “neden” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 10.

⁴²⁶ Age’de “k’ola” kelimesi “ola” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 10.

⁴²⁷ Age’de “gerdün-gīr” kelimesi “gerdün-mesīr” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 10.

⁴²⁸ Age’de “ne” kelimesi kullanılmamıştır. Bknz. sayfa 10.

⁴²⁹ Age’de “muḳaddimīn” kelimesi “musaddīḳīn” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 10.

Yā ilāhī bir⁴³⁰ Resūl-i şekāleyn
Mihr-i tābende-i burc-ı haremeyn

Be-kerem-kārī-i şāh-ı İsrā
Be-cihān-tābī-i māh-ı İsrā

Nūr-ı peygamber-i zīşānīñ
Ol resānende-i fermānīñ içün

Hürmeti hāḳḳı cemī-i resulūñ
Daḥi ol rāh-nümā-yı sübülūñ

Beni ser-mest-i mey-i taḥḳīḳ it
Sālik-i şāhreh-i Şiddīḳ it

Ḳıl her işimde refīḳım tevḳīḳ
Beni Şiddīḳlara eyle refīḳ

Hürmetine o şeh-i muḥteremiñ
Beni ḳıl lāyīḳ-ı luṭf u keremiñ

Ḳıl kerem ey şeh-i ‘ālā-şānım
Ne ḳadar mücrim isem Sultānım

56b

Hātem-i cem ‘-i resūl hürmetine
Bā ‘ış-i ḥilḳat-i küll hürmetine

Kerem it bendeñe iḥsān eyle
Nazar-ı cūdīña şāyān eyle

Nūrınıñ hürmetine ol şāhıñ
Yüzi şuyına o vālā-cāhıñ

Ḳoma maḥzūn u derūn ḥaste beni
Renc-i enām⁴³¹ ile işkeste beni

Maḥfil-i vuşlata reh-yāb eyle
Peyrev-i meslek-i eşḥāb eyle

Ey kerem-pīşe cemīl-i settār
Ne ḳadar mücrim ise ‘Ārif-i zār

‘Afv idüb cürmini maḡfūr eyle
İki ‘ālemde de mesrūr eyle

⁴³⁰ Age’de “bir” kelimesi “be” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 11.

⁴³¹ Age’de “enām” kelimesi “eyyām” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 11.

Ne kadar ğarkā-i ‘iṣyān ise de
Ne ‘itāb itmeğe ṣāyān ise de

Ol dil-āzürdeyi āşufte koma
Gül-i āmālını neşküfte koma

Ne kadar yoğ ise istihkākı
Mazhar-ı luṭf ola ‘Abdü’l-Bākī

Mi rāciyye Nālī-⁴³²

Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün/ Mefā ‘ilün
Qudūmiñ dehre ey ṣāh-ı rüsül ḥatm-i risāletdür
Zuhūruñ rahmeten li ‘l- ‘ālemīn olmağda āyetdür

Vücūduñ māye-i emn ü emān-ı ins ü cān oldı
Tulū ‘uñ müjde-i ğufrāna Mevlādan beşāretdür

Ġaraż ṣaḳḳ’ul-ḳamerden uşbu ‘-ı mu ‘ciz-beyānuñla
Gürūh-ı ins ü cinni da ‘vete ğüyā işāretdür

Süleymān-ı zamān İskender-i devrāna el virse
Ferāset ḥizmeti dergāh-ı iclālinde devletdür

Perestār-ı ḥarīm-i devletüñ havrā-yı quds oldı
Götürse⁴³³ ğāşiyen ger rūḥ-ı Cebrā ‘īle minnetdür

57a

Ḳamerveş iḳtibās eylerse nūr-ı enbiyā senden
Revādur āfitāb-ı ‘arızuñ şems-i ‘ināyetdür

Kimisi nūş ider kevşer benān-ı mu ‘cizātuñdan
Kimi yanmağda nāra bū lehebveş özge ḥāletdür

Getürmişken kefi mu ‘ciz-nihādıñ nuṭḳa aḥcārı
Ebā Cehli getürmez dīne şemşirüñ ne ḥikmetdür

Şeb-i mevlūd-ı pür-cūduñ münevver itdi āfākı
O nūr ‘uḳbāya dek İslāma mir ‘āt-ı sa ‘ādetdür

Ne şeb ol ḥüsninüñ ḥaḳḳā felek çak-i giribānı
Ne şeb ol kim ziyāsı mihre pertev- baḥş-ı ḥacletdür

Ne şeb ol kim ğubārı sürme-i çeşm-i nehār oldı
Ne şeb ol kim sevādı merdüm-i ‘ayn-ı selāmetdür

⁴³² Dr. Bahattin, Kahraman, "Nālī Dīvām", Tablet Kitabevi, Konya, 2005, sayfa 43. Adlı çalışmasından hareketle beyitler karşılaştırma yapılarak okunmuştur.

⁴³³ Kahraman, "Nālī Dīvām", sayfa 43. Adlı çalışmasında "götürse" kelimesi "getürse" olarak yazılmıştır.

Ne şeb ol kim mehinden iktibās-ı nūr ider hırşīd
Ne şeb ol kim siyāhı kākül-i havrā-yı cennetdūr

Ne şeb ol kim sevādı bürka ‘-ı rüy-ı hācer oldı
Ne şeb ol kim siyāhı kisve-i beyt-i celāletdūr

Ne şeb ol şemme-i feyzi muḳaddes eyledi şāmı
Ne şeb ol ḳand-ı Mıṣra zevḳi imdād-ı ḫalāvetdūr

Ne şeb ol kim derūnından aḳıtdı āb-ı ḫayvānı
Ne şeb ol kim meşām-ı dīne būy-ı şıḫḫatdūr

57b

Ne şeb ol kim zuhūrından yıkıldı tākı Kistrānuñ
Ne şeb ol kim bürüzından sevād-ı dīn ‘ imāretdūr

Şeb-i mevlūd ile tev’em şeb-i mi ‘ rāc-i ferḫunde
Ruḫ-ı İslāma gūyā iki ḫāl-i ḫüsn-i behcetdūr

Birisi sāye-i luṭf-ı İlāhīdür zemin üzre
Birisi atlas-ı gerdūna zīver-baḫş-ı zīnetdūr

İkisi bir şadefden zāde gūyā iki gevherdür
Anuñ-çün farḳ olunmaz birbirinden dürr-i vaḫdetdūr

‘ Aceb ḫikmet ‘ aceb ḫālet bu sırra irmez endīşe
Kimine semm ü zehroldı kimine nūş-ı şerbetdūr

İki perr-i hümā-yı sidre-sādur farḳ-ı İslāma
Ser-i küffāra ammā iki şemşīr-i siyāsetdūr

İki ebru-yı ḡarrādur yaḫud ruḫsār-ı havrāda
Hümā-yı ḳudse yā iki cenāh-ı feyż-i ḳudretdūr

Ya iki ṭable ‘ anberdür yed-i ‘ atṭār-ı ḳudsīde
Buḫūr için iki şebdeki şebḫā-yı meserretdūr

Ya iki şāl-i Keşmīrī yed-i ḡılmān-ı cennetde
Ola ser-pūş-ı ‘ ālem şām-ı mi ‘ rāc-ı velādetdūr

Ya iki nāfe-i āhū-yı firdevsī ki düşmişdür
Zemīn ü āsumāna ‘ ıtr-baḫşā-yı letāfetdūr

58a

Ya iki leylidür kim ḫüsni Mecnūn itdi İslāmı
Yaḫud baḫt-ı siyāh u ṭālī ‘-i ehl-i ḡalāletdūr

Ya iki leyle-i ‘anber-şemīm ü müşg-bū ḥaqqā
Kimine dīde-i rūşen kimine ‘ayn-ı zulmetdür

Ḳudūmı müjdesine Ḥazret-i sultān-ı kevneynüñ
Zemīn ü āsumāna iki semmūrāne ḥıl ‘atdūr

Felek yā kıldı pāy-endāz iki müşgin dībāyı
Selātinüñ döşerler pāyına dībā çı ‘adetdür

İki şeb ḥürmetine buldı şüret ‘arız-ı eyyām
İkisi de nigeh-bān-ı der-i şāh-ı nübüvvetdür

Eya ḥayrū’l-beşer sultān-ı kevneyn ü melek-çāker
Gürūh-ı bī- kesāne dergehüñ bāb-ı mürüvvetdür

Sen ol deryā-yı bī-pāyān-ı iḥsān u keremsin kim
Kemine kaçresi dünyāya ‘ummān-ı seḥāvetdür

Sen ol baḥr-ı himemsin kim kemine mevci ğarķ eyler
Murād itseñ zemīn ü āsumānı bu ne himmetdür

Mübeccelsin feterzā āyetiyle yā Ḥabība’llāh
Nigāh-ı küşe-i çeşmüñ ‘uşāta ‘ayn-ı rahmetdür

Ne vech ile sürem yüz ḥāk-i dergāh-ı mu ‘allāya
Ḳarīn-i nefis ü şeyṭānam yirüm ḥāk-i mezelletdür

Giribānuñ komaz elden ḥayā ālūde dāmānum
Dil-i bī-çāre şimdi ğarķa-i baḥr-ı ḥacāletdür

58b

Sükūt itsem iş olmaz ‘arż-ı ḥālüm ḥāmeye gelmez
‘İlācın kimse bilmez dil esīr-i çāh-ı ḥayretdür

Güneh-zād-ı dilümde ğonce-i evzār açılmaķda
Zemin-i ḳalbe zīrā ekdüğüm tohm-ı şekāvetdür

Sebük-pāy u ḳavi-destem dem-i fışķ u ma ‘āşīde
Gelince birr ü iḥsāna veli kārūm beṭāletdür

Kebā’irden şaĝā’irden ğünāhum ‘add olunmazken
Yine el ‘an dilüm bend ü esīr-i ḥırş u şehvetdür

Giriftār-ı hevāyam olmadı tahlişuma bā ‘iş
Eger ser-pençe-i tevbe eger dest-i nedāmetdür

‘Amelden fāriĝ u āzāde-serdür kātib-i ḳabrüm
Biri ammā yazarsa biñde bir evzārı şikletdür

Ne var birr ü ‘amel k’ola enīs ü yar kabrümde
Ne var hayrât u takvâ kim diyem zâd-ı kıyâmetdür

Giribânım kef-i ye ‘s ü kunûta virme lutf eyle
‘Uşâtun ‘aynına hâk-i derûn kühl-i kefaretdür

‘İdâd-ı ümmetüñden olmağa yok bende istihkāk
Seg-i küyüñdan ‘add olmak baña dünyāca ni ‘metdür

Velî havfım budur kim olmayam ol rütbeğe lāyık
Bu ‘abd-i ma ‘şiyet-hû bî-hüner hem bî-liyâqatdır

59a

Beni rûz-ı cezâ nâr-ı gâzabdan bu kıyâfetle
Hużûr-ı Hâkda tahlişâ medâr ancak şefâ ‘atdır

Ne şeydür lutf u ihsānuñ yanında cürm ü ‘işyānum
Velî ‘arz-ı cerāyim hâk-i pāya hayli cür ‘etdür

Şehâ hilmüñ penāh iderdüm ‘arz-ı hâl ammā
Budur havfım ki belki ‘arz-ı hâl esbāb-ı nefretdür

Şehâ sermāye-i ‘ömri reh-i na ‘tüñde şarf itmek
Hıyār-ı ümmete bî-şâyibe hüsn-i ‘ibâdetdür

Nice hüsn-i ‘ibâdet kim seni medh eyledi Mevlâ
Saña medh ü senâ her dem cihāna farz u sünnetdür

Münevver eyleye Mevlâ derūnum nūr- ı na ‘tuñla
Ferāmûş eylemek hâşâ senāñı kalbe kasvetdür

Sürüb yüz hâk-i pây-i çâr yâre ‘arz idem hâlüm
Ki her biri şeh-i kevneyn ile ferhunde şöhetdür

Cenāb-ı Hâzret-i Şiddîk-ı ekber iz hümā fi ‘l-gār
Anuñ haqqında nâzil oldu bir deryâ-yı şefkatdür

Vezîriydi zamân-ı devletinde şâh-ı “levlāk”üñ
Ki soñra bî-nizâ ‘u şübhe sulţân-ı hilâfetdür

Cenāb-ı Hâzret-i Fârûk kutb-ı evliyâ ‘adli
Nizâm-ı ‘âlem oldu şâh-ı evreng-i ‘adâletdür

59b

Dü mâhe râha irdi Kayşarı kör itdi engüşti
İrişdi şark u garba tîgi sulţân-ı velâyetdür

Cenāb-ı Hâzret-i ‘Oşmān şâhib- ‘adl ü zü ‘n-nüreyn
Aña tertîb-i Kur ‘ân âyeti nūr-ı kerâmetdür

Nigāha şerm iderdi zāt-ı pākine sürüş-ı Hāk
Şeh-i hilm ü hayā sulţān-ı iklim-i şehādetdür

Cenāb-ı Hāzret-i Kerrār u yār-ı seyyidü'l- ebrār
Medīnedür 'ulūma hāzret ol bāb-ı fażiletüdür

Yem-i luţf u keremdür ibn-i ' amm-i nūr-i ekremdür
Emīr-i "lā fetā" şīr-i Hudā şāh-ı şecā' atdür

Ḥilāfetde o şāhāne bilā şek böyledür tertīb
İden tafđīl ü tağyīr-i merātib ehl-i bid' atdür

İki şehzāde-i ekrem iki ' ammī-i ' İsī-dem
Dağı şeş-yār-ı cennet-şem ziyā- bağış-ı şerī' atdür

Dağı aşhāb u āl-i zū'l-kirāmuñ yā Resūla'llāh
Zā' if ümmetlerüñe cümlesi necm-i hidāyetdür

Gülū-gīr oldı dest-i haclet ü şerm ü hayā āhīr
Şefī' um hāk-i pāy-i devletünde bu cemā' atdür

Benim hākımda redd itme recāsın āl ü aşhābuñ
Şefā' at kıl baña ol günde kim ol rüz-ı vahşetdür

60a

Hudā setr eyleye aḥvālūmi erbāb-ı maḥşerden
Ki nār-ı dūzaḥa gālīb olan nār-ı feżāḥatdür

Günāhım cümle-i ümmetden efzūn olsa gām çekmem
Eğer rüz-ı cezā dirseñ baña Nālī de ümmetdür

Hudādan rūḥ-ı pāküñe şalāt-ı bī- şumār olsun
Dağı aşhāb u ālüñe ki aşhāb-ı fütüvvetdür

Dem-i āhīr diyem birdür Hudā sen Hāk resūlisün
Cenāheyn ola rūḥa ol ki lafzeyn-i şehādetdür

Nālī-Menāsik-i Hāc Mi' rāciyye⁴³⁴

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün
İlāhī kıl derūnumdan müberrā mālīhulyāyı
Çıkar āyīne-i dilden ḥayāl-i şekl-i sīvāyı

Ḥalāş eyle girībānum kefi emmāreden yā Rab
Baña çāh-ı nedāmet kılma ḥubb-ı cāh-ı dünyāyı

⁴³⁴ Yrd.Doç.Dr. Ahmet, Karataş, " Nālī Mehmed Efendi'nin Menāsik-i Hāc Manzumeleri" (yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, İstanbul,2012, sayfa 83.Adlı çalışmasında geçen kısımlarla nüsha karşılaştırılarak okunmuştur.

İdüb rāh-ı Hicāz'a maḥmil-i tevḥkını rehber
Çeke 'ışkuñ meḥār-ı üştü şabr u şekībāyı

Rızāñ üzre olam muḥrim sivāyı terk idüb dilden
Lisānımdan işitdür çarḥa lebbeyk-i felek-sāyı

İrişdir menzil-i maḥşūda firḳāt cāna kār itdi
İdem çeşm-i dile kuḥl-i cevāhir ḥāk-i Baḥḥāyı

Selāmetle varub Bāb-ı Selām'a çün görem Beytūñ
Qabul eyle bu 'abd-i cāniden ol dem temennāyı

60b

Zihām-ı cürmi ref'it ḥīn-i takbīl-i Ḥacer yā Rab
İdem ḥādim der-i mihrinde bu ḳalb-i süveydāyı

İdüb tekbīr u niyyet çün meṭāf-ı Beyt-i ekremde
Yedi eşvātı devr itsem mişāl-i çarḥ-ı mīnāyı

İki rek 'at şalātı hem nevāfilden edā itmek
Maḳāmında Ḥalīlīñüñ müyesser eyle Mevlāyı

Ḥacālet āteşi yakdı derūnum teşne-leb ḳaldum
Meded it teşnegāna Zemzem-i luṭfīñdan isḳāyı

Ṭoyınca mā-i Zemzem'den içür bu lāyık-ı nāre
Be-ḥaḳḳı Zemzem iḥsān it dile ḳalb-i muşaffāyı

Be-ḥaḳḳı Merve vir ḳalbe şafā sa 'yüm ola meşḳūr
Şafā ḥaḳḳı dile 'arz eyle mir'āt-ı mücellāyı

Ṭavāf u sa 'yümün itmāmını luṭf eyle iḥsān it
Daḥi luṭf eyleyüb göster baña Vādi-i Mīnā'yı

Cemā 'atle edā idem şalāt-ı ḥamsi ḥayf içre
Ferāmūş ide dil ḥayfı göre rüy-ı tesellāyı

Göçüb andan cebel olınca menzil-gāhı ḥuccācuñ
Varalar mescide ol günde ḥuccācuñ sebük-pāyı

İlāhī ḳıl müyesser zuhr u 'ahrīñ⁴³⁵ cem 'ini ol gün
Göre tā Yūsūf-ı dil anda ruḥsār-ı Züleyḥāyı

Ola ol rüz-ı ḥurremde müyesser vaḳfe ḥuccāca
İlāhī eyle ol gün cümleye elṭāf-ı 'uzmāyı

⁴³⁵ Age'de "ahrın" kelimesi "asrın" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 85.

Beni nārından āzād eyle yā Rab mā mazādan gec
Berāt-ı ʾitkuma çek kil-k-i ğufrān ile tuġrāy

61a

Temām-ı vakfeden soñra dönüb menzil ola meş ʾar
Tuta gül-bank-ı lebbeyk ol gice etrāf-ı şahrāya

Müyesser kıl o şeb yā Rab ʾışā vü maġribiñ cem ʾin
Kerem kıl cem ʾidem sermāye-i dünyā vü ʾuqbāy

Verāy-ı⁴³⁶ vakfe meş ʾarde seher-geh çün olam kâim
O gün luṭf eyle ırzā-yı huşūm-ı rüz-ı ferdāy

Mīnā ola yine huccāca menzil yevm-i ʾāşirde
Atām şeytāna taş

İre itmāma zebḥ u halk u lebs-i cāme ol günde
Berāy-ı sünnet idem ḥayme-i bey ʾu şirā cāy

İkinci gün üçin de cemreniñ raġmına şeytānıñ
Üçünci gün kezālik remy idince seng-i a ʾdāy

Ol üç günde müyesser kıl İlāhī luṭf u iḥsān it
Ziyāret hem tavāf idem varub Beyt-i mu ʾallāy

Nice ʾumre getürmek hem tavāf-ı nefli çok kılmak
Tıyınca Zemzem içmel būs-ı bāb-ı Beyt-i ʾulyāy

Müyesser kıl mukadder kıl daḥi iḥsān u luṭf eyle
Vedā ʾı Beyt-i ekremde derūne ʾışk u şeydāy

Firāk-ı Ka ʾbeʾden dil pāre pāre sīne çāk olsa
O dem kıl kalbe ilkā mühr-i mihr-i sidre-peymāy

61b

Ne mihr ol mihr-i burc-ı lā-mekān u nūr-ı vaḥdetdir
Ne nūr ol pertev-i envār-ı zāt-ı ʾarş-pirāy

Ne mihr ol mihr-i burc-ı āferīniş kim görünmezdi
Felekde mihr u meh göstermese rüy-ı dil-ārāy

Ne nūr ol nūr-ı rahmet pertev-endāz-ı hidāyet kim
Ziyāsı ile münevver kıldı ḥaḳḳā zir u bālāy

Ne mihr ol kim şu ʾā ʾı eyledi ḥurşidi pervāne
Ne nūr ol pençe-i ʾışrākı urdı māha ṭamġāy

⁴³⁶ Ageʾde “verāy” kelimesi “berāy” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 85.

Ne mihr ol zerresinden neyyirāt-ı çarḥ tābende
Ne nūr ol kim uzatdı āfitāba dest-i yağmāyı

Ne mihr ol zerresi kıldı sürūşa Ādem'i mihrāb
Ne nūr ol pertev-i luṭfı perestār itdi ḥurāyı

Ne mihr ol zerresi oldı hüveydā vech-i Yūsūf'da
Ne nūr ol şemmesi Ya 'kūb'a virdi çeşm-i bīnāyı

Ne mihr ol zerresi virdi yed-i Dāvūd'a germiyyet
Ne nūr ol şu 'lesi yaqdı ser-ā-ser Ṭūr u Mūsā'yı

Ne mihr ol zerresi nārı Ḥalīl'e gül-sitān itdi
Ne nūr ol kim felekde yaqdı kandīl-i Mesīhā'yı

Ne mihr ol kıldı Eyyūb'ı cerād-ı zerle müstağrak
Ne nūr ol nūr-ı mehd içre getürdi nuṭqa 'İsā-yı

62a

Ne mihr ol kim şu 'ā 'ı çekdi İdrīs'i semāvāta
Ne nūr ol Yūnus'a kıldı münevver kā 'r-ı deryāyı

Ne mihr ol mihr her bir zerresinden enbiyā geldi
Yaḳub şem '-i risālet da 'vet itdi yoḥsul u bāyı

Ne nūr-ı ol nūr-ı Ḥaḳ kim pertvinden evliyā cümle
Ki yaqdı her biri qadrinde bir şem '-i temāşāyı

Ne mihr ol mihr-i maşrıḳ kim zalām-ı küfr-i def' itdi
Ne nūr ol nūr-ı mu 'ciz kim iki şaḳ eyledi āyı

Ne mihr ol kim tarāvet virdi feyzi rū-yı İslām'a
Ne nūr ol sūz u qahr-ı yaqdı aşnām u çelīpāyı

Ne mihr ol kim ṭulū 'ı raḥmeten li 'l- 'ālemīn oldı
Ne nūr ol kim zuhūrı kesdi 'ırḳ-ı şirk u gavḡāyı

Ne mihr ol kim benānından akıtdı çeşme-i ābı
Ne nūr ol pençe-i ḥışmı kopardı Lāt u 'Uzzāyı

Ne mihr ol eyledi ābād u rūşen qaşr-ı İslām'ı
Ne nūr ol eyledi hedm u ḥarābe ṭāḳ-ı Kisrā'yı

Cenāb-ı mihr-i Aḥmed ḥazret-i nūr-ı Muḥammed kim
Der-i ḥatm-i risālet üzre dikdi tūḡ-ı Ṭā-Hā 'yı

Şeb-i da 'vet süvār oldı Burāḳ'a peyk olub Cibrīl
Sa 'ādetle ḥırām itdi Ḥarem'den gördi Aḳşā 'yı

62b

Rikāb oldu meh-i nev pāyine yüz sürdi bedr oldu
Daḥi bākīdir andan çehresinde reng-i ra' nāyī

Çul itdi atlas-ı çarḥı felek şeb-dīzine ol şeb
Daḥı ser-mūze-i iclāline kebkeb süreyyāyı

Feleklerden geçüb kaṭ' -ı 'alāka itdi dünyādan
Aña gösterdi Mevlā kâbe kavseyni ev ednāyı

Ne ev ednā maḥall-i lā-mekāna irdi devlet ile
Bi-lā çün u çerā gördi cemāl-i 'ālem-ārāyı

Mukarrer gördi ol şeb baş göziyle Zāt-ı bī-çün'ı
Budur kavı-i saḥīḥ iy dil ferāmūş eyle da'vāyı

Tecellī eyledi Mevlā aña zāt u şifātıyla
O şeb gösterdi cümle Aḥmed'e esmā-i ḥüsna'yı

Anı gördi naşīb olmaz zebāna lezzet-i nuṭkı
İşitdi anı kim gūş almaz andan zevk-ı ıṣḡāyı

Anı gördi deḡil 'aql-ı dile endīşesi maḥlūk
Anı gördi başar derk eylemez fehmi eyle ma'nāyı

Şeb-i mi 'rācını taḥrīre yokdır ḥāmede kudret
Eḡerçi ḥāmeye dil dem-be-dem eyler tekāzāyı

Ḥayāl u 'aql u endīşe deḡil ol bezme çün maḥrem
Ne vech üzre ḫalem taḥrīr ide esrār-ı isrāyı

63a

O mihr-i raḥmet u nūr-ı hidāyet kim⁴³⁷ mu' cizātı heb
Ne mümkindir lisān u 'aql ide ta'dād u iḥşāyı

Eyā şāh-ı şehen-şāhān u ḫatm-i enbiyā bī-şek
Kemīne luṭf u iḥsānıñ gedāya tāt-ı Dārāyī

Ġulām-ı ḥāk-pā-yı Sidre-sā-yı 'arş-peymāyuñ
Megesrān eylese lāyık elinde perr-i 'anḳāyı

Tehī-dest u siyeh-rū dergeh-i vālāña 'azm itdi⁴³⁸
Beni redd-ile ḫılma ḫalk-ı 'ālem içre rüsvāyī

Virür ḫalbe bu kuvvet sālī nehy eylemez luṭfıñ
'Uşāta ḫıldı Mevlā dergeh-i vālāñı me'vāyī

⁴³⁷ Age'de "ki" kelimesi yer almamaktadır. Bknz. sayfa 88.

⁴³⁸ Age'de "itdi" kelimesi "itdüm" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 88.

Helāk oldım elinden nefis u şeytānıñ meded eyle
Ki ta'lim eyledi nūrıñ Mesīh'e resm-i ihyāyı

Bilür lāyık değil Nālī kabūl-ı luṭfıña kaldı
İde cārüb-ı ḥāk-i āsitānıñ rīş-i beyzāyı

Daḥi var dilde ümmīd-i recā bāb-ı şefā' atden
Olam ḥuddāma ḥādīm yā Resūlallāh çe fermāyī

Şalāt ile selām olsun saña hem āl u aşḥāba
İde Mevlā revān-ı pākiñe her dem tecellāyı

63b- Nālī Na' t-ı Şerif

Derd-i dünyāya şeref müjde-i mi' rāc-ı nebī
Tazelendi yine gūlzār-ı gül muṭallā

Feyz-i nūr o ḳadir virdi ziyā-ı āfāḳa
Kimse farḳ eylemez mertebe-i rūz-ı sebā

Bu giçe sürdi yüzün pāyina felek o şehiñ
Vechi var itse bu şeb-i' arz serveri tırabā

Bu giçe itdi Ḥudā ile tekellüm ol şāha
Ḳılmadı vāsiṭa ammā rehreh gūş-ı ribā

Luṭfiñ eylerse kabūl irşe taḥt-ı mi' rāc
Ḥāki-pāyıña fedā Nālī daḥi .....

Nālī- Na' t-ı Şerif

Vechi var iki yüz sürse ser-ā-ser-i' ālem⁴³⁹
Maḳdemüñdür sebep-i ṭinet-i Ḥāk-i ādem

Zerre-i mihr-i cihān-tāb-ı ruḥuñdur ḥurşīd
Ḳatre-i āb-ı zülāl-i deheniñdür zemzem

Enbiyā pīş-revüñ olsa revādır zirā
Vüzerā evvel üşer āḥiri şāḥib-ḥātem

Na' tıñı şerḥ ü beyān itmede' āciz insān
Fazliñi ḳılmada taḳrīr-i melā' ik ebkem

Nūr-ı ḥurşīdi nice vaşf ide Nālī ḥuffāş
Ḳande sen ḳandedir⁴⁴⁰ na' t-ı Resūl-i Ekrem

⁴³⁹ Dr. Bahattin Kahraman, "Nālī Dîvânı", Tablet Kitabevi, Konya, 2005, sayfa 180. Adlı çalışması ile metin karşılaştırılarak okunmuştur. Mısra da geçen "var" kelimesi yanına "pāyuña" kelimesi de eklenmiştir.

⁴⁴⁰ Age'de "ḳande" kelimesi "ḳande durur" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 180.

64a- Nālî- Ta‘rif-i Mevlūd

Merhabā ğurra-i ğarra-yı şehr-i bā-şafā
Ħayr-ı maqdem ey şeh-i⁴⁴¹ mevlūd-i şāh-ı enbiyā

Sensin ol mäh-ı mükerrem gevher-i tāk-ı şühūr
Sende geldi dehre devlet ile vücūd-ı Muştafā

Bir sâdefsin nürdan gūyā yem-i eflākde
Zāhir oldı senden ol dürr-i yetim-i pîr-ziyā⁴⁴²

Yā felek üzre mu‘allaq nürdan āyīnesiñ
‘Arz-ı dîdār eyledi senden ħabib-i kibriyā

Ey Rebî ‘i muħarrem mäh-ı şebistān-ı kerem
Kıl şefa‘āt Nālî efgendeñe rüz-ı cezā

64b -Nālî- Ta‘rif-i Mevlūd

Ħabbezā ey meh-i sipihr-i kemāl
Merhabā ey hilāl-i feruħ-fāl

Ħayr-ı maqdem cihāna virdiñ tāb
Gün yüzünden revā iderse ħicāb

Maqдемиñ müjde-baħş-i selḥ-i Şafer
Tal‘atiñ ğurre-i cebîn-i suḥer

Peykeriñ şüretā meh-i nevdür
Mihre cuduñ nişār-ı pertevdür

Ħalka-i bāb-ı çarḥ-ı raḥmetsiñ
Şevk-i eşnāma dās-ı kudretsiñ

Bedr ü ħurşîd emrüne bende
Saña cümle ehille efgende

Sende gekdi vücūda Faḥr-i Cihān
Sensin ol gevher-i sa‘ādete kân

Sîm-i gehvāre-i peyembersin
Ol sebebden bülend ü enversin

Çün şadeysin o dürr-i yektāya
N’ola olsañ şühūra pîrāye

İsm-i pâki Rebî ‘i evveldür
Şeb-i mevlūd ile mübecceldür

⁴⁴¹ Dr. Bahattin, Kahraman, “Nālî Dîvânı”, Tablet Kitabevi, Konya, 2005, sayfa 156. Adli çalışmasında “şeh-i” kelimesi “meh-i” olarak yazılmıştır.

⁴⁴² Age’de “pîr-ziyā” kelimesi “pür-ziyā” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 156.

Mağdemi eyledi cihānı bahār
Çıkıldılar hep kudūmına ezhār

Baħr u berrūn sirāc-ı vehhācı
Burc-i raħmet serīri ħūr tācı⁴⁴³

3.3. MECMŪA'DA GEÇEN DER- KENĀRLAR

4b- Ferd

Ĥaṭṭ gül ruy-ı dilbere ben kâşde ben her⁴⁴⁴
Aḥşam irişdi seyr-i kemanında ben dahi

Çın-i zülfün müşke benzetdim ḥaṭa bilmedim⁴⁴⁵
Ger perişān söğledim bu yüz karasın bilmedim

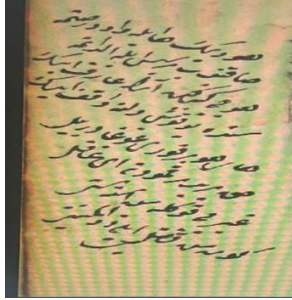
Zamane itmez oldı şimdi merd-i pūr-hünerden ḥaz⁴⁴⁶
Hemān bir pīre-zāl-i köhnedir kim itmez erden ḥaz

Ferd

Miyānında ḥaber şorarsañ iklim-i melaḥatdūr⁴⁴⁷
Son uçar kūh-ı billure çıkar⁴⁴⁸ bir ince beldūr bu

Levh-i ḥāṭırda ḥaṭuñ naḡşını yazmaḡ ‘amelūm⁴⁴⁹
Kūnc-i ḥalvetde senūñ fıkır-i lebūndūr emelūm

5a

⁴⁴³ Age’de bu beyitten sonra iki beyit daha yer almaktadır. Bknz. sayfa 155.

⁴⁴⁴ Bu beyitin kime ait olduğu kaynaklarda bulunamamıştır. Mefūlu/Fāilātū/Mefāīlu/Fāilun aruz kalıbı ile yazılmıştır.

⁴⁴⁵ Züleyha, Hayal, ” *Ahmed Paşa Dîvân-İnceleme-Tenkitli Metin-Çeviri-Sözlük* ” (doktora tezi), İstanbul, 2022, sayfa 347. Adlı çalışmasında bu beyit yer almaktadır. Fā ‘ilātün/ Fā ‘ilātün/ Fā ‘ilātün/Fā ‘ilūn aruz kalıbı ile yazılmıştır.

⁴⁴⁶ Bayram, Ali, Kaya, ” *Azmi-zâde Haletî- Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânının Tenkidli Metni* ”, Doktora Tezi, Edirne, 1996, sayfa 370. Adlı çalışmasında Mefāīlun/Mefāīlun/Mefāīlun/Mefāīlun aruz kalıbı ile yazılmıştır. Gazel360.

⁴⁴⁷ Filiz, Kılıç, ” *Âşık Çelebi, Meşâirü’ş-Şuarâ İnceleme-Metin* ”, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1994, sayfa 254. Adlı çalışmasında bu beyit ”Zeyrek-zâde”ye ait olarak bulunmuştur. İsim olarak ”Zîrekî” olarak atfedilmiştir.

⁴⁴⁸ Age’de ”son uçar kūh-ı billure çıkar” kelimeleri ”ötesi kūh-ı billura aşar” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 254.

⁴⁴⁹ Furkan, Öztürk, ” *Bâkî Divânı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)* ”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2007, sayfa 59. Adlı çalışmasından bu beyit Gazel332/1 kısmında yer almaktadır. Fā ‘ilātün/ (Feilātün)/ Fe ‘ilātün/Feilūn aruz kalıbı ile yazılmıştır.

8a-Zātı⁴⁵⁰

Fā 'ilātün/ Fā 'ilātün/ Fā 'ilātün/Fā 'ilün
Kāmetiñ ey büstān-ı lā-mekān pirāyesi
Nürdan bir servdür düşmez zemine sāyesi

Yusuf'ı gerçi görenler parmağını kesdiler
Gün yüzüñ gördi senüñ şakķ oldu mahıñ⁴⁵¹ āyesi

Āhıret bazārına vardıkda eyler fāide
Naķd-i aşķıñdır anıñ kim serverā sermāyesi

Bāğ-ı cennetde ümidim bu durur⁴⁵² kim Zāti'yi
Cümle mü'minlerle ol serv edine hem-sāyesi

23a- Hilye-i Çihār-Yār-ı Güzīn Rıdvān Allahu Te'āla'aleyhim Ecma'in-Cevri İbrahim Çelebi⁴⁵³

Minnet Allah ki ber-vech-i kemāl
Ādem'e kıldı 'atā hüsñ ü cemāl

Şekl-i zīpāsını bī mişl ü nazır
Eyledi levh-i vücūda taşvır

Qalem şun 'ı bedī 'il-eşeri
Çekdi çün naķş-ı vücūda beşerī

Virdi pīrāye yedi kudret ile
İtdi zībinde anı hikmet ile

Halk idüb ahsen-i takvīm üzre
Yazdı ünvānını ta'zīm üzre

23b

Eyleyüb izzet⁴⁵⁴ ü şānın a'la
Didi haķķında anıñ Keremnā

Ādeme virdi 'aceb ferr u baha⁴⁵⁵
Halaķ Allahu 'alā şūretihi⁴⁵⁶

⁴⁵⁰ DR. Mehmed, Çavuşoğlu ve M. Ali Tanyeri "Zatı Divānı- (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı 3. Cilt", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No.3369, İstanbul, 1987, sayfa 399. Adlı çalışmasından hareketle bu metin karşılaştırılarak okunmuştur. 1627. Gazel.

⁴⁵¹ Age'de bu mısradan geçen "mah" kelimesi "bedr" olarak yazılmıştır. Bu mısradan sonra 3 beyit daha mısraların aralarına aktararak yazılmıştır. Bknz. sayfa 399.

⁴⁵² Age'de bu mısradan "Hudā" kelimesi de geçmektedir. Ayrıca son mısradan geçen "mü'minlerle" kelimesinden sonra "ol" yerine "sen" kelimesi kullanılmıştır. Bknz. sayfa 400.

⁴⁵³ Sema, Gülmez, "Cevri İbrahim Çelebi ve Hilye-i Çihār-yār-ı Güzīn" Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2006, sayfa 28. Adlı çalışmasından hareketle karşılaştırılarak okunmuştur.

⁴⁵⁴ Age'de "izzet" kelimesi "izzetini" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 28.

⁴⁵⁵ Age'de "bihi" kelimesi "bahā" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 29.

⁴⁵⁶ Halaķ Allahu 'alā şūretihi: Allah (onu) kendi suretinde yarattı. Hadis-i Şerif. Bknz. sayfa 29.

Geldi bu şüret ile çün Ādem
İtdiler secde melâik her⁴⁵⁷ dem

Hem idüb lâyıķ izzet bāz-zāt
Vechini vechine kıldı mir āt

Der- Na ‘t Seyyidü’l-Mürselîn şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
24a

Ḥabbezā kudret-i ḥaķ Celle Celāl⁴⁵⁸
Ḥabbezā şun ‘-ı Ḥudā-yı müte ‘āl

Yaraşur olsa⁴⁵⁹ bu nazm-ı ğarrā
Na ‘t-ı peygamber ile ferr u behā

Ḥilye-i pīrā-yı cemāl-i ma ‘nā
Şüret-i ārā-yı kemāl-i ma ‘nā

Cevher-i āyine-i ḥüsn-i ezel
Pertev-i nūr-ı Ḥudā ‘azze ve cell

Zīnet-efzā-yı serā-yı imkān
Revnāk-efrüz-ı rivāk dil ü cān

24b

Serv-i bī-sāye-i būstān-ı vücūd
Naķş-ı pīrāye-i eyvān-ı vücūd

Aḥmed-i mürsel ü maḥbūb-ı Ḥudā
Ki odur bī-bedel ü bī-hem-tā

Yoğudımı aña melāḥatde nazīr⁴⁶⁰
Ene emlāḥu bu söze oldı delīl

Kendi ḥüsnünden idüb aña naşīb
Eyledi Ḥaķķ anı kendüne ḥabīb

Şıfâtı oldı şafāt-ı dil u cān⁴⁶¹
Ḥilyesi ḥırz-ı beķā-yı imān

25a

Levh-i evşāfına tā rüz-ı kıyām
Ola pīrāye teḥıyyāt-ı u selam

⁴⁵⁷ Age’de “her” kelimesi “ol” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 29.

⁴⁵⁸ Age’de bu beyit bir önceki beyitin devamı olarak alınmıştır. Çalışmamızda ise bu beyit başka bir başlık altında değerlendirilmiştir. Bknz. sayfa 29.

⁴⁵⁹ Age’de “olsa” kelimesi “balsa” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 29.

⁴⁶⁰ Age’de “nazır” kelimesi “adıl” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 30.

⁴⁶¹ Aynı beyitler Abdülkadir Erkal, “*Türk Edebiyatında Hilye ve Cevri’nin Hilye-i Çihâr-Yâr-ı Güzîn’i*” **Atatürk Üniversitesi Araştırmaları Enstitüsü Dergisi** Sayı 12, Erzurum, 1999, sayfa 117. Adlı makalesinde de geçmektedir.

Muḳaddime Kitāb-ı Müsteṭāb

Bundan aḳdem ḳalem-i Ḥāḳānī⁴⁶²
Şūret-i ma'niye virmiş cānī

Olmuş ol şā'ir-i pākīze-edā
Nāzım-ı Ḥilye-i maḥbūb-ı Ḥudā

Bulmuş ol devlete isti'dādı
Ḥilye nazmında añılmış ādı

Eşer-i mu'cize-i medḥ-i Resūl
Eylemiş añı müselleme maḥbūl

25b

Resm-i inşāfı idenler icrā
Olmaya āña muḳallid-i dūnyā⁴⁶³

Līk ben ḡıbtā idüb bu eşere
Şevḳum artardı getürdim nazara

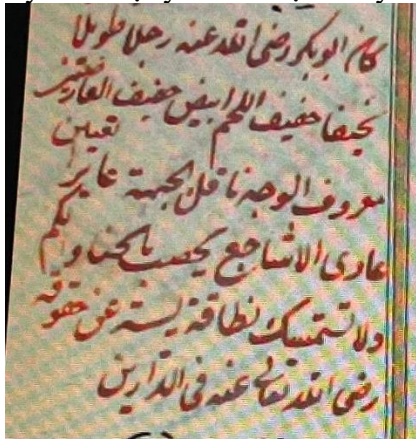
Şükr ü minnet baña bu yüzden
Feyz-i cūd eyledi zū'l- faẓl u minen

Çār- yāruñ şıfat ü hey'etini
Yek-be-yek ḥilyesiniñ şūretini

Cem'idüb bir yere tertīb itdüm
Lafz u ma'na ile terkīb itdüm

26a

Nāzm idüb anı bī-ḳadri 'l-imkān
Eyledüm ḥilyelerin vaşf ü beyān⁴⁶⁴

⁴⁶² Age'de bu beyitlerin hepsi Cevrî'ye ait olarak verilmiştir. Bknz. sayfa 119.

⁴⁶³ Sema, Gülmez, "Cevrî İbrahim Çelebi ve Hilye-i Çihâr-yâr-ı Güzîn", Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2006, sayfa 31. Adlı çalışmada. "dünyā" kelimesi "evlā" olarak yazılmıştır.

⁴⁶⁴ Age'de "vaşf" kelimesi "şerh" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 32.

Naql ile böyle olundı taḥkīk
Ḥilye-i ḥazret-i şadık-ı sūḥān

Ḥilyesin vaşf iden erbāb-ı sūḥān
Başlamış kāmēt-i mevzūnundan

Ya ‘nī itmişdi anıñ şun ‘-ı Ḥudā
Kāmēt-i serve ḥırāmān-ı bālā

26b

Sürüdi idi gülşen-i şıdka ol kad
Ger tavīl olsa değıl müsteb‘ed

Mescid-i dīne idüb añı imām
Kāmetin itdi sūtūn-ı İslām

Teni olmışdı kāmētle naḥīf
Öyle zan eyleme ki ola za ‘yīf

O neḥāfetle o belā-yı kāmēt
Yaraşık merd idi şāḥib-i kuvvet

Az idi leḥm-i laṭīf bedeni
İ ‘tidāl üzre idi şeḥm-i teni

27a

Vechiniñ olmış idi levni sepīd⁴⁶⁵
Reşk iderdi aña nūr-ı ḥurşid

Hem daḥi böyle olındı taḥkīk
Ki ola ruḥlarınñ cildi raḳīk

Didiler vaşf-ı cibilinde kibār
Şerif-i şubḥ-ı hidāyet-i envār

Şun ‘-ı üstād bediü l-ḥikmet
Alnın itmişdi muḥaddebi hey‘et

Görseñ ol çehre-i⁴⁶⁶ pür-nūrı eğer
Zan iderdiñ ki ola cürm-i kamer

27b

Nūr ile tutsa n‘ola meydānı
Gör⁴⁶⁷ ḥurşid idi ol pīşānı

⁴⁶⁵ Age‘de “sepīd” kelimesi “sefid” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 33.

⁴⁶⁶ Age‘de “çehre” kelimesi “cebhe” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 33.

⁴⁶⁷ Age‘de “gör” kelimesi “güy” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 34.

Kāse-i çeşm ‘amīk olmuş idi
Nūr ile bāşrası tölmuş idi

Şūret-i ‘aybdan ol merd-i güzīn⁴⁶⁸
Merdümin itmişdi dūr-nişīn

Ol iki ‘ayn-i kerāmet-i başarı
Halka eylerdş keremle nazarı

Pīrnū mihri idi ‘ālemgir
Eylemişin cehresini budır münir⁴⁶⁹

28a

Zīnet-i hilye iderdi her-dem
Hilye-i pākini hannā u ketem

Şubh-ı şādık gibi ol rīş-i sefīd
Şafak-ı surh ile olurdu bedīd

Vaşf engüştini yazdıkda kalem
Böyle hal eyledi bu ‘ukdeyi hem

Ol mefāşil ki xomış anda celīl
Eylemiş lehmini gayetde qalil

Her benānı kalem-i kudret idi
Ol mefāşil kirih-i hikmet idi

28b

Metħin zahr idi ol zahr-i enām⁴⁷⁰
Gör sözü bu eşer itse kıyām

Ya ‘ni ol naħl-i riyāz-ı iclāl
Bā-tevfike iderdi iqbāl

Daħi ol merd-i kerāmet-peyvend
Eylemezdi kemerin muħkem bend

Mūy idi za ‘f beden ile⁴⁷¹ o meyān
Aña⁴⁷² olurdu kemeri bār-ı girān

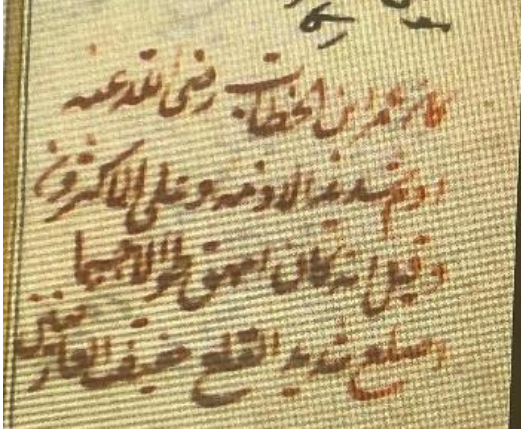
⁴⁶⁸ Age’de “merd-i güzīn” kelimesi “çeşm-i güzīn” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 34.

⁴⁶⁹ Age’de bu beyit bulunmamaktadır. Nüşa farklılıklarından dolayı da bazı beyitler atlanılarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 34.

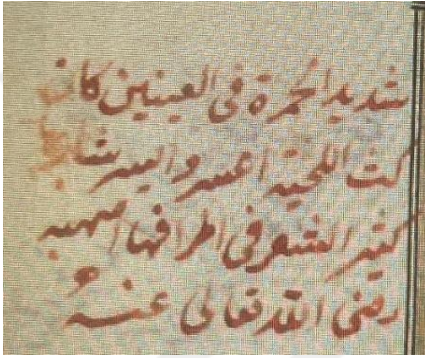
⁴⁷⁰ Age’de bu beyit ve hemen sonraki gelen beyit yer almamaktadır. Bknz. sayfa 34.

⁴⁷¹ Abdülkadir, Erkal, ” *Türk Edebiyatında Hilye ve Cevri’nin Hilye-i Çihâr-Yâr-ı Güzîn’i* “, **Atatürk Üniversitesi Araştırmaları Enstitüsü Dergisi** Sayı 12, Erzurum, 1999, sayfa 122. Adlı eserinde bu beyit şu şekilde geçmektedir: “Mūy idi şan bedeninde o miyān”.

⁴⁷² Age’de “aña” kelimesi “kāh” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 122.

29a

Vaşf iden hilye-i pāk-i Ömeri
Virdi şihhatle bu yüzden haberi

Ki ola gāyet ile künd-i mekūn
Ḥabbezā şun ı Ḥudā-yı bī-çün

İhtilāf eylediler bunda kibār
Ekşer virdi bu qavl üzre qarār

Hem dinilmiş ki o vech-i rūşen
Ola revnāk-ı şiken levn-i leben

29b

Reng-i ruḥsār bahār efrūzī
Diniñ olmuşdı gül-i nevrūzī

Oldı bu vechile ol necm u sefīd
Şubḥ islāma meh münevver ḥurşīd

Anıñ itmişdi ḥudāvend-i celīl
Sidre-i qadrini mevzūn u tavīl

‘Alem-i dīn-i mübīn idi o qad
Zilli olsa n’ola memdūd-ı ebed

İtdi çün maşlahat-ı dīne kıyām
Ser-firāz oldu livā-yı islām

30a

Hem bu kāmēt ile cesāmetlu idi
Yāl u bāl ehli şalābetlu idi

Bu mehābetle görünse her bār
Andan iblis o dem eylerdi firār

Bu muḥakkaḳ ḥabere itme gümān
Ki kaçır zıll-i Ömer'den şeytān

Naḳşına dikkat idib böyle didi
Müydān pīş-i ser-i sāde idi

İki yanında katī az idi kıl
Her biri eyler idi misk-i ḥacil

30b

O meḥāsin ki aña zīnet idi
Deste-i yāsemin-i behcet idi

Beñzemez aña reyāḥīn-i cihān
Dinülürse n'ola reyḥān-ı cinān

İki ārıẓlar olmışdı ḥafif
Böyle mevşūfdır ol zāt-ı şerif

‘Ārıẓ-ı āb-ı ruḥ-ı izzet idi
Levn-i şāfi leben cennet idi

Eylemişdi iki destin Yezdān
Şun 'ı ḥikmetle ‘amelde yeksān

31a

Rast-girdār idi ol ḥub-eṭvār
Bir idi aña yemin ile yesār

Sebletinde var idi keşret-i mū
Sünneti itmiş idi ādet ḥū

Hem daḥi şāribiniñ vaşşāfi
Ḥumrate māil idi eṭrāfi

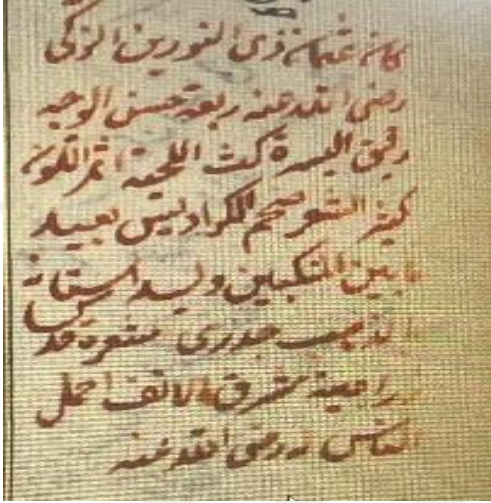
Daḥi itmişdi dū-çeşmin kudret
İki yāḳūt şedīd-ü'l-ḥumrāt

Eylemiş sākī-i şohbā-yı kader
İki çeşmin iki la'lin sāgar

31b

N'ola sürh olsa iki çeşmi müdām
Mest idi cām-ı maḥabbetle temām

N'ola sürh olsa o çeşm-i gül-gün
Ḥavf-ı Ḥaḡ da'im iderdi pür-ḥūn

Ḥilye-i pāk ü laṭīf-i Osmān
Oldı bu laṭīfle taḥkīk ü beyān

32a

Vasaṭu'l-kāmet idi ol dānā
Ḥayr-ı maḥẓ olsa revā⁴⁷³ ser-tā-pā

İ'tidāl üzre idi ḡaddi temām
Bir sehī-serv idi mevzūn-i endām

Gülbūn-i cennet idi ol kāmet
Ravẓa-i dīne virirdi zīnet

Hem dimişler o güzīn-i beşere
Ḥasenü'l vechi raḡīḡu'l-beşere

Gül-i ruḡsār-ı ter u ḡurrem idi
'Araḡ-ı şerm ü ḡayā şebnem idi

⁴⁷³ Sema, Gülmez, "Cevrî İbrahim Çelebi ve Ḥilye-i Çihâr-ı Yâr-ı Güzîn", Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2006, sayfa 39. Adlı Eserinde bu beyitte geçen kelime "n'ola" yerine "revā" olarak yazılmıştır.

32b

Gerçi kim ol gül-i ruhsâr⁴⁷⁴ hayâ
Hände itmezdi edebden ammâ

Bir güzel yüzlü gül⁴⁷⁵ server idi
Hüsni dünyâyı esir eyler idi

Esmer'ul-levn idi ol vech-i hasen
Cümle elvandan odır müstaḥsen

Dâ'im olmuşdı o vech-i pür-nûr
Burka 'ı şerm u hayâ mestûr

Edebinden nazar itdikçe añâ
Kudsiyân eyler idi istiḥyâ

33a

Ṭavr-ı âdâbına virmişdi karar
Hilmine zîver idi ferr u vakâr

Hem olub lihyesiniñ mûy-ı keşir
Aña âşüfte idi misk u 'abîr

Eylese rîşine ḥannâ-yı hıẓâb
Çemen-i ḥüsni olurdu şādâb

Görinürdi aña itsiñ nazrî
Vech-i pâkinde nişânı cedri

Câ-be-câ levḥ⁴⁷⁶ rûḥında bu eṣer
Ḥüsnine virmiş idi zînet u ferr

33b

Daḥî olmuşdı be-taḳdîr-i mecîd
İki düşânesi mâ-beyni be 'îd

Bend-i esnânı idi şedd-i zeheb
Aña maḥşûş idi bu ṭavr-ı 'aceb

Cümle za 'îf üzre olan dişlerini
Ya 'ni ol kemân-ı ḥikem gevherini

Eyleyüb rişte-i zer ile beste
Böyle nuṭṭ eyler idi peyveste

⁴⁷⁴ Age'de "ruhsâr" kelimesi "gülzâr" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 39.

⁴⁷⁵ Age'de "gül" kelimesi "güzel" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 39.

⁴⁷⁶ Age'de "levḥ" kelimesi "bâğ" olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 41.

34a

Cümle dendānı idi hāşıl bu
Tār-ı zerrine dizilmiş lü'lü

Gerçi gāyet çoğ idi mūy-ı teni
Nūr idi zūlmet içinde bedeni

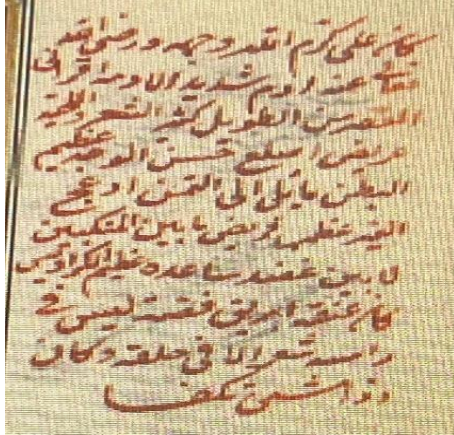
Mūy-ı bāzūsı ideridi temām
Gezer 'ayīnesi itmişdi maḳām

Daḥī ol Ka'be-i islām esās

Müşriḳ idi hem ecmel nās

Tār-ı giysusi irüb gūşına tā
Sünbül olmuşdı gül üzre gūyā

34b

Levh-i āyine-i cevḥ-i ezelīḥ
Maḥrem-i rāz-ı nebī ya'ni 'Alī
Bu şıfatlarla olunmuş taşvīr
İdeyim şeklini naql u taḥrīr

Vech-i pākin görüb erbāb-ı nazār
Kerreme'llāh u Te'āla didiler

35a

Anıñ itmişdi ḥakim-i bī-çun
Levn-i pākizesini kendim gün

Vech-i benzerdi meh çar-ı dehr
Nūr-ı baḥş idi deli mihr u dehr

Diḳḳat olsa görinirdi nazara
Ḳāmet-i tūlden aḳrab ḳaşra

Ki ne kütāh idi ol kād ne dırāz
Mu ‘tedil-i kāmēt idi ol mümtāz

Lihyesi şerhin iden ehl-i hüner
Didi vaşında ‘arız u aşfer

35b

Gerçi hınā ile ol mürd-i güzin
Niçe dem rīşini itdi tezyīn

Terk idüb şoñra bu ma ‘nāyı velī
Çekdi tezyīn-i meḥāsından eli

Mūydan yok idi başında nişān
Ḥelf-i re’sinde idi şī ‘ri hemān

Ḥüsñü’l-vech idi ol māh-ı cemāl
Ḥubluḡ bulmuş idi anda kemāl

N’ola olsa şikemi pür ḥikmet
Var idi dā ‘iresinde vūs ‘at

36a

Ol mübārek şikem-i pür envār
İsmine mā ‘il idi bir miḡdār

Çeşm-i şīrānesi heybetli idi
Ḳıya bakışlu meḥāteblü idi⁴⁷⁷

Ed’ecü’l- ‘ayn idi ol zāt-ı kerīm
Çeşminüñ olmuş idi cürmi ‘azim

Ya ‘ni kim aḡı beyāz idi ḡatı
Hem siyāhında da bil bu şıfatı

Yaşşı yağrınlu idi ol server
Sīnesi olmuş idi penhā-ver

36b

Hem olub sā ‘id u bāzısı ḡasen
Farḡ olunmazdı biri birinden

Daḡi keffini mülehhem ter idi
Her biri bir yem-i pür-güher idi

Üstüḡhan beden-i şīr-i Ḥudā
Ekber ü a ‘zam idi ser-tā-pā

⁴⁷⁷ Age’de “kıya” kelimesi “kıyye” olarak yazılmıştır. Bknz. sayfa 44.

Heybetin görse eğer Rüstem u Sām
Havfindan ol dem olursı ser-sām

Gerdeni sīm-i şıfat-ı şāfi idi
Gümüş ibrik siyen toğrı didi

37a

Şem ‘ -i kāfur idi ol perden
Cām ‘i dīni iderdi ruşen

Hem olurdı o ser-efrāz-ı cihān
Öñüne mil iderek yola revān

Her dem eyledi tevāzı’la kıyām
Mütekebbir gibi itmezdi hırām

Da ‘im ol naḥl-i gülistān-ı şıfat
İ’tidāl üzre iderdi harekāt

Eyleyüb vaż ‘ını dervişāne
Meyli düşmüşdi bütün insāna

37b

Şüretinde var idi nūr-ı Hudā
N’ola meyl itse aña bāy u gedā

Hātime- Kitābı

Cümle aşḥābı Resulullahuñ
O şehenşāh-ı felek dergāhuñ

Oldılar Çarḥ-ı Hudāya encüm
Raḍıallahu Te ‘ālī ‘ anhum

İtdiler ümmeti ḥalka irşād
Buldılar bu şerefe isti ‘ dād

Her biri pişrev-i meslek-i dīn
Her biri bed-raḳa-i rāh-i yakīn

38a

Her biri pīr ü sultān-ı rüsül
Her biri ümmete hādi-i sübül

Ol sa ‘ādetlileruñ ḥürmetine
Cāhına rütbesine ‘ izzetine

Eyleyüb luṭf-ı ‘ ināyet Mevlā
İde Cevrīye hidāyet Mevlā

Aña şāyeste idüb ğufrānı
Cümleden ‘afv oluna ‘isyānı

Ol dünyāda aña kân-ı şevāb
Medh-i peygamber ü āl u aşhāb

Qalem-i nāzım-ı pākine nizām
Virdi biñ ellide bu nazma hitām

SONUÇ

Bu çalışma, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda AEmnz773 numarayla kayıtlı Nu'ut ve Kasâid Mecmuası'nın (2a-64b varakları) üzerine hazırlanmış bir transkripsiyonlu metin çalışmasını içermektedir. Mecmualar, Türk edebiyatı tarihinin farklı dönemlerine ait edebî zevki, kültürel yapıyı ve sosyal ilişkileri yansıtan önemli kaynaklardır. Bu bağlamda incelenen mecmua, XVI., XVII. ve XVIII. yüzyıllarda yaşamış şairlerin şiirlerini bir araya getirmesi bakımından, hem dönemler arası bir köprü niteliği taşımakta hem de Osmanlı şiir geleneğinin sürekliliğini göstermektedir.

Mecmuada yer alan beyitler, kasideler, gazeller ve kıt'alar, yalnızca şairlerin sanat anlayışını değil, aynı zamanda dönemin estetik ölçütlerini de yansıtmaktadır. Şiirlerde dinî temalar, aşk, ilâhi aşk, övgü ve tefekkür dikkat çekmektedir. Bazı beyitlerin der-kenârda yer alması ve farklı nüshalarla karşılaştırıldığında küçük metin farklılıklarının bulunması, mecmuanın hem derleme hem de yazma kültüründeki çeşitliliği ortaya koymaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda mecmuanın 2a-64b varakları arasında *yedi* farklı türün bulunduğu tespit edilmiştir. Bu türlerin büyük çoğunluğu dinî içerikli metinlerdir. Özellikle Peygamber sevgisini konu alan naatlar, methiyeler, mevlit, hilye, tevbe-nâme, mi'rac-nâmeler ön planda olmuşlardır. Mecmuada yer alan şairler arasında: Haylî "Naat-ı Şerif", Nâbî-Naat, Nadirî-Naat, Azerî-Naat, Zâtî-Naat, Cevrî-Naat, Sabit Efendi-Mi'racîye-Naat, Riyâzi-Mi'racîye, Rüşdi-Mi'racîye, Atâyi-Mi'racîye, Mezâkî-Naat, Şehrî-Naat, Arif Efendi-Mi'racîye, Nâlî-Mi'racîye, Nâlî-Naat, Nâlî-Tarif-i Mevlud, Veysî-Tevbe-nâme gibi isimler yer almaktadır. Mecmuada bulunan der-kenâr notları, eser hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Özellikle Cevrî'nin "*Hilye-i Çihâr-ı Yâr-ı Güzîn*" adlı eserinin tamamının 23a-38a(der-kenâr) varakları arasında yer alması, mecmuanın kapsamı bakımından dikkat çekici olmuştur. Ayrıca mecmuada din dışı konulara da yer verildiği görülmekte; örneğin Nef'î'nin "meyhiye türündeki eserleri, mecmuada bu türün örneği olarak yer almaktadır. Bunun yanında, bazı şair divânlarında yer almayan beyitlerin ilk kez bu mecmuada tespit edildiği anlaşılmıştır. Bu beyitler şu şekilde sıralanmaktadır: Bâkî'nin 4b sayfasının der-kenâr kısmında bulunan gazel:

Levh-i hâtırda haţuñ naķşını yazmak 'amelüm
Künc-i ĥalvetde senüñ fikr-i lebüñdür emelüm

Fuzûlî'nin 7b sayfasında yer alan iki beyitlik "*Fatımatü'z-zehra*" adlı maktel türündeki şiiri şöyledir:

Kimdür âyâ bu ki nûrıyla münîr oldu cihân
Meh-i ruhsârınadur dîde-i devrân-ı nigerân

Özi serv-i kıddı dilber revîşi cân-perver
Oturur şem ‘durur serv yürür rûh-ı revân

5a sayfasında ise Sabir Parsa’ya ait olduğu belirtilen iki beyitlik gazel yer almaktadır:

Sûz-ı ‘ışkıñ câna ey meh öyle te’sîr eyledi
Çıkdı eflâk üzre âhum gün gibi yîr eyledi

Dil-i şehid-i tîğ-i ‘ışk oldu hoca naşriñ
Kıl kalemle bir şehâdet-nâme tahtır eyledi

Bu mecmuayı incelemek hem literatüre hem de Türk edebiyatı alanına katkılar sağlamaktadır. Mecmua örneklerine bakıldığında, der-kenârlarda yer alan şiirlerin yalnızca bazı kısımlarının bulunduğu, bazı beyitlerin ise şairlerin divânlarında yer almadığı görülmektedir. Bu durum, kimi zaman bir beyitin başka bir şaire ait zannedilmesine ve mecmualar arasında atıf farklılıklarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. İncelenen mecmuanın en dikkat çekici özelliği, divân şiiri örneklerinden farklı olarak şairlerin divânlarında bulunmayan bazı beyitlerin tespit edilmesini sağlaması ve diğer mecmualarda şairin eserinin tamamının der-kenârda verilmemesidir. Böylelikle, şairlerin daha önce bilinmeyen beyitleri ortaya çıkarılmış ve edebiyat tarihine yeni bilgiler kazandırılmıştır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Namık, **“Riyazü’ş-Şuara (Tezkiretü’ş-Şuara)”**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara,2017. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/54137,540229-riyazu39s-suarapdf.pdf.pdf?0>
- Ak, Coşkun,” **Bağdathî Rûhî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin**”, Cilt 1.-2. Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa,2001.
- Ak, Murat, **“Naatlerin Tasavvufi Terimleri ve Naat Mecmuaları (Süleymaniye Kütüphanesi Hamidiye Bölümü 1210,1211-Tenkidli Metin) Selçuk Üniversitesi, Konya, 2014**
- Akar, Metin, **“Türk Edebiyatında Manzum Mi‘râc-nâmeler”**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1987.
- Akkaya, Elif Yuca,” **Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi ASC 609 (Mc:67) Numarada Kayıtlı Mecmua’nın Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesine (Mestap) Göre Tasnifi**”, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2019.
- Akkaya, Mehmet,” **Cevrî’nin İlyas Paşa için Yazdığı Kaside**”, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Dergisi, Cilt111, Sayı 2, Bursa, 1988.
- Akkuş, Metin, **“Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası: Edebi Türler ve Tarzlar”**, Fenomen Yayınları, 3. Baskı, Erzurum, 2007.
- Akkuş, Metin, **“Nef‘î Dîvânı”**,T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2018.
- Akkuş, Metin, **“Nef‘î Sanatı ve Türkçe Divânı (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)”**, Doktora Tezi, Erzurum,1991.
- Akpınar, İsa, **“Azerî İbrahim Çelebi’nin Kasideleri”**, Türk Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi Sayı 33, 2023.
- Alyılmaz, Semra, **“Mevlî ve Türk Edebiyatında Mevlî Türü”**, Atatürk Üniversitesi Araştırmaları Enstitüsü Dergisi- Sayı 13, Erzurum, 1999.
- Atlansoy, Kadir, **“Bursa Şairleri, Bursa Velayetnamelerindeki Şairlerin Biyografileri”** Asa Kitapevi, Bursa, 1998.
- Ayan, Hüseyin, **“Cevrî, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divânının Tenkidli Metni”**, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 583, Erzurum, 1981.

- Ayan, Hüseyin,” **Abdülbaki Arif Efendi’nin Mi ‘râciyyesi**”, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Konya, Mart 1986.
- Başpınar, Fatih, “**17.Yüzyıl Şairlerinden Beyânî’nin Divânı** (İnceleme-Tenkitli Metin)”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2008.
- Bilkan, Ali Fuat, “**Nabî’nin Türkçe Divânı** (Karşılaştırmalı Metin)”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1993.
- Canım, Rıdvan, “**Divân Edebiyatında Türler**”, Grafiker Yayınları, 3. Baskı, Ankara,2012.
- Çavuşoğlu, Halime ve Gözitok, Mehmet Akif,” **Balkanlardan Bir Hoş Sada: Garibi-i Vardari ve Şiirleri**”, Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi-Cilt 11 Sayı, 31 Kasım, 2024.
- Demirel, Şener, “**Şehrî Divânı** (Malatyalı Ali Çelebi)”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56340,sehri-divanipdf.pdf?0>
- Direkli, İbrahim, “**Musammat Mecmuaları ve Gencine-i Eş ‘ar (Milli Ktp. Yz. A.164) Musammat Mecmuası** (Metin- İnceleme), Doktora Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, İstanbul, Mayıs 2022.
- Ekinci, Ramazan, “**Bursalı Haylî Ahmed Çelebi ve Şiirleri**”, Journal of Turkish Language and Literature, Volume:6, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa,2020.
- Erdoğan, Mustafa, “**Bursalı Rahmî Divânı**”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55910,bursali-rahmi-divanipdf.pdf?0>
- Erkal, Abdülkadir, “**Türk Edebiyatında Hilve ve Cevrî’nin Hilve-i Çihâr-Yâr-ı Güzîn’i**”, Atatürk Üniversitesi Araştırmaları Enstitüsü Dergisi- Sayı 12, Erzurum, 1999.
- Eyduran, Aysun Sungurhan (2009),” **Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü’ş-Şuara**”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara,2017. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55834,kinalizade-hasan-celebipdf.pdf?0>
- Gedik, Nusret,” **Rızayi-i Vani (.XVII yy.?) Mecmuası ve Haylî (.1040/1630-31)’nin Mavrav Hicviyyesi**”, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 24, İstanbul, 2020.
- Güler, Mehmet,” **Sâbir’in Manzum Kasîde-i Emâli Tercümesi**”, Korkurt Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı 9, Tokat: Gazi Osmanpaşa Üniversitesi, Aralık 2022.

- Gülmez, Sema, “**Cevrî İbrahim Çelebi ve Hilye-i Çihâr Yâr-ı Güzîn Adlı Eseri**”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2006.
- Gündüz, Reşat Nuri, “**Divan Edebiyatında Türler**”, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998.
- Gülbüz, İncinur Atık,” **Şiir Mecmualarının Biyografik Değerine Dair Araştırmalara Ek**”, Türklük Bilimi Araştırmaları, Yozgat, 2012.
- Hayal, Züleyha, “**Ahmed Paşa Dîvân-İnceleme Tenkitli Metin-Çeviri-Sözlük**” (doktora tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2022.
- Hoca, Fadıl,” **Veysî Divânı Tahlili**”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2002.
- İnancık, Halil, “**Şair ve Patron Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme**”, Doğu- Batı Yayınları, Ankara, 2003.
- İpekten, Haluk, “**Naili-i Kadim Dîvânı**”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2019.
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/67155,naili-i-kadim-divanipdf.pdf?0>
- İspir, Meheddin, “**Fuzûlî’nin Türkçe Divânı’nda Naat Türü ve İşleniş**”, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi-VII, Sayı 2, 2007.
- Kahraman, Bahattin,” **Nâlî Divânı**”, Tablet Kitabevi, Konya, 2005.
- Kaplan, Mehmet, “**Hicviye**”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Edebiyat Terimleri Sözlüğü, MEB Yayınevi, İstanbul, 1973.
- Karacan, Turgut, “**XVII. Yüzyıl Şairlerimizden Sâbit ve Edisyon Kritikliği Divân Metni (1 İnceleme)**”, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 1981.
- Karaköse, Saadet,” **Nev’i-zâde Atâyi Divânı**”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara,2017.
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55734,nevi-zade-atayi-divanipdf.pdf?0>
- Karataş, Ahmet,” **Nâlî Mehmed Efendi’nin Menâsik-ı Hac Manzumeleri**”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, İstanbul,2012.
- Kavaklıyazı, Ahmet, “**Maddi Bir Kültür Ögesi Olarak Kıblenümânın Divan Şiirine Yansımaları**”, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi-Sayı 29, İstanbul, 2022.
- Kaya, Bayram Ali, “**Azmi-zâde Haletî- Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divânı’nın Tenkitli Metni**” (doktora tezi), Edirne, 1996.
- Keleş, Reyhan,” **Bosnalı Sâbit’in (ö. 1124/1712) Mi‘ râciyyesine Hasan Servet’in (ö. 1285/1868) Yazdığı Tahmis**”, İlahiyat Tetkikleri Dergisi, Sayı 44, Erzurum, 2015.

- Kılıç, Atabey, “**Mecmûa Tasnifine Dair- Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmua Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**”, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2012.
- Kılıç, Filiz, “**Aşık Çelebi-Meşâ’irü’ş-şu’arâ Divanı**”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2018. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59036,asik-celebi-mesairus-suarapdf.pdf?0>
- Kurnaz, Cemal, Tatçı, Tuman, Mustafa, Nail, Mehmet, “**Tuhfe-i Naili Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri**”, Bizim Büro Yayınları, Cilt1, Ankara,2001.
- Kurtoğlu, Orhan, “**Zatî Divânı Gazeller Dışındaki Şiirler (İnceleme- Tenkidli Metin)**”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara,1995.
- Kut, Günay, “**Mecmua-Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**”, Dergâh Yayınları, Cilt 6, İstanbul, 1986.
- Kutluk, İbrahim, “**Kınalızade Hasan Çelebi, Tezkiretü’ş-Şuâra**”, Cilt 1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, Basım Yılı 2014.
- Kuzubaş, Muhammet,” **Nev’i-zâde Atâyi’nin Nefhatu’l-Ezhar Adlı Mesnevisinin Metin, Biçim ve İçerik Bakımından İncelenmesi**”, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, 2003.
- Külekçi, Numan, “**Ganî-zâde Nâdirî; Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserler, Divânı ve Şehnâmesi’nin Tenkidli Metni**” (doktora tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum,1985.
- Levend, Agah Sırrı,” **Nâbî’nin Sur-nâme’si**”, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 1944.
- Levend, Agah, Sırrı, “**Türk Edebiyatı Tarihi- 1. Cilt**”, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, Basım Yılı 1998.
- Mermer, Ahmet, “**Mezâki Hayatı, Edebî Kişiliği, Divânı’nın Tenkidli Metni**”, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1991.
- Oğuz, Fatma Sabiha Kurtlar,” **Arpaemîni-zâde Mustafa Sâmî Dîvânı**”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017.
- Öztürk, Furkan, “**Bâkî Divânı Sözlüğü** (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük), Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2007.
- Özyön, Cemal,” **Mecmua-i Gazeliyyat, Milli Kütüphane 06 Hk. 319/1** (İnceleme, Çeviri Yazı), Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir: Nevşehir Üniversitesi, 2013.

- Pala, İskender, “**Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü** (Mecmua Maddesi)”, Kapı Yayınları, İstanbul, Basım 2004.
- Pişkin, Turgay, “**Gelibolu Mevlevîhanesi’nde Yetişen Sanatkârların Hayatları, Eserleri ve Musikiye Katkıları**”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara 2019.
- Polat, Esmâ, “**Nâdirî Divânı’nda Yer Alan Naat Vasıflı Gazeller**”, Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt6, Sayı 19, 2020.
- Sadık, Erdem, “**Mehmet Sâlih Yûmnî- Tezkire-i Şu’arâ-i Yûmnî**”, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, Yayın 2013.
- Solmaz, Süleyman, “**Ahdi ve Gülşen-i Şu’arası**”, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2018. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56733,ahdi-gulsen-i-suarapdf.pdf?0>
- Şen, Yasin, “**Dîvâne Rüşdî Dîvânı** (İnceleme- Tenkidli Metin- Sözlük)” Doktora Tezi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara, Temmuz, 2021.
- Tanyaş, Hamza, “**Bağdatlı Rûhî ve Ziya Paşa Terkib-i bentler ve Terci-i Bent** (Esas Metin ve Manzum Çeviriler)”, Kavaklıdere Kültür Yayınları, Ankara 1995.
- Tanyıldız, Ahmet, “**Süleymaniye Kütüphanesi’ndeki 1211 Numaralı Naat ve Mi‘râciye Mecmuası**”, Ankara 2013.
- Tanyeri, M. Ali ve Çavuşoğlu, Mehmed, “**Zatî Divânı**-(Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısım 3. Cilt”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:3369, İstanbul, 1987.
- Tarlan, Ali Nihat, “**Fuzûlî Divânı Şerhi**”, Akçağ Yayınları, Ankara, 11. Baskı 2020.
- Toska, Zehra, “**Veysî Divânı** (Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1985.
- Üstüner, Kaplan, “**Milli Kütüphanede Bulunan 06 Mil YZ A 1793 Numaralı Şiir Mecmuası Üzerine**” Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi- C.12. Sayı. 3, Eylül 2014.
- Varol, Yunus Emre, “**XVII. Yüzyıl Mutasavvıf Şairlerinden Himmet-zade Abdi Efendi’ye Nispet Edilen Bir Eser: Şerh-i Dibace-i Baharistan-ı acami**”, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2020.
- Yardım, Latif, “**Bosnalı Alâeddin Sâbit Divanı’nda Dinî Muhtevalı Kasideler**”, Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, 2015.

Yeniterzi, Emine, “**Dîvan Şiirinde Naat -1**”, Doktora Terzi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 1989.

Yoldaş, Kazım, “**Sâbir Pârsâ Divânı** (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin-Dizin)”, Kitabevi Yayını, İstanbul, Temmuz 2005.

Zavotcu, Guçay,” **Rızâ Tezkiresi**”, T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017.

<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/73320,riza-tezkiresi2020pdf.pdf?0>

